

ΩΝΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Τὸ δημοσιευόμενον ἐνταῦθα ἐνεπίγραφον τεμάχιον μαρμάρου εὑρέθη τὸ 1955 κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ μεγάλου μετὰ διωρόφου προσόψεως μακεδονικοῦ τάφου παρὰ τὰ Λευκάδια τῆς Ναούσης¹. Εἶναι ἄσχετον πρὸς τὸν τάφον. Εὑρίσκετο ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως τοῦ προθαλάμου, τοῦ ὁποίου ἡ καμάρα εὑρέθη κατεστραμμένη κατὰ τὸ πλεῖστον², ὥστε ὁ μὲν προθάλαμος ἦτο κεχωσμένος πλήρως, ὁ δὲ θάλαμος ἐπίσης πλήρως χωμάτων καθ' ὃ μέτρον εἰσῆλθον ταῦτα ἀπὸ τῆς μεταξὺ προθαλάμου καὶ θαλάμου μεσοθύρας, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς βιαίως ἀνοιγείσης ὁπῆς ὑπὲρ τὴν θύραν τοῦ μεσοτοίχου³. Ὁ θάλαμος ἐκαθαρίσθη ἤδη πλήρως. Εἰς τὸν προθάλαμον ὑπάρχουν ἀκόμη χώματα ἀφεθέντα διὰ τὰ ἀντιστηρίζουν τὸν στατικῶς ἐπισηπάλῃ τοίχον τῆς προσόψεως τοῦ μνημείου.

Ἡ δημοσίευσις τῆς ἐπιγραφῆς ἐβράδυνε μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ καθίστατο δυνατὴ συντόμως ἡ πλήρης ἀνασκαφὴ τοῦ προθαλάμου, ὥστε νὰ εὑρεθοῦν τυχὸν ἄλλα τεμάχια τοῦ μαρμάρου. Τοῦτο δυστυχῶς δὲν κατέστη δυνατόν μέχρι τοῦδε, ὥστε ἀναγκάζομαι νῦν νὰ δώσω εἰς τὴν δημοσιότητα μόνον τὸ ἐν τοῦτο εὑρεθὲν τεμάχιον.

Εἰς τὴν ἐπίχωσιν τοῦ θαλάμου κυρίως, ὁ ὁποῖος εὑρέθη σεσυλημένος τελείως, ἀλλὰ καὶ τοῦ προθαλάμου, καθ' ὅσον ἀνεσκάφη μέχρι τοῦδε, δὲν διεκρίνοντο στρώματα. Ἦτο προφανῶς ἀναμεμοχλευμένη, ἵσως κατ' ἐπανάληψιν, ὥστε ἀνασκαφικῶς οὐδὲν προέκυψε διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ μαρμάρου. Μεταξὺ τῶν εὑρεθέντων ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως λίθων μόνον τὸ τεμάχιον τοῦτο ἦτο μαρμαρίνον, προφανῶς ἐπέισακτον μετὰ τὴν διάρρηξιν τοῦ μνημείου. Ἀποκλείω ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὰ χώματα τοῦ ὑπὲρ τὸν τάφον τύμβου, τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς καμάρας τοῦ προθαλάμου

1 Ἰδὲ κυρίως εἰς ΠΑΕ 1955 (1959), σ. 168, γενικῶς δὲ περὶ τοῦ τάφου εἰς Ἔργον 1954, σ. 23 κ. ἐ., 1955, σ. 53 κ. ἐ., 1956, σ. 57 κ. ἐ., 1959, σ. 57 κ. ἐ., 1960, σ. 92 κ. ἐ., 1961, σ. 104 κ. ἐ. Ἐκτενέστερον ἐν ΠΑΕ 1954, σ. 172 κ. ἐ., 1955, σ. 165 κ. ἐ., 1956, σ. 143 κ. ἐ. Πρβ. BCH Chron. d. Fouilles 1954, σ. 274 κ. ἐ., 1955, σ. 315 κ. ἐ., 1956, σ. 604 κ. ἐ., 1958, σ. 701 κ. ἐ., 1959, σ. 767 κ. ἐ., 1960, σ. 799 κ. ἐ., Archaeol. in Gr. 1954, σ. 39, 1955, σ. 23 κ. ἐ., 1956, σ. 17 κ. ἐ., 1958 σ. 13 κ. ἐ., 1959, σ. 16, 1960, σ. 19, 1961-2, σ. 17 Atti VII Congr. Intern. di Archeologia Classica, Vol. I, 1961, σ. 401 κ. ἐ.

Ἡ παροῦσα μελέτη ἐπερατώθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Ἀμερικῇ ὑποτροφίας μου ἐν ἔτει 1961. Ὁφείλω

νὰ εὐχαριστήσω τοὺς καθηγητὰς Homer Thompson καὶ Benjamin Meritt, οἱ ὅποιοι εὐγενῶς ἔθεσαν εἰς τὴν διάθεσίν μου τὰς δυνατότητας τοῦ Institut for Advanced Study ἐν Princeton. Εὐχαριστίας ἐπίσης ὀφείλω εἰς τὸν καθηγητὴν Charles Edson, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ ἴδῃ φωτογραφίαν τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἐν ἐπιστολῇ του νὰ διατυπώσῃ τὴν ἐγκυρον γνώμην του ἐπὶ προβλημάτων, τὰ ὁποῖα παρουσιάζει τὸ δημοσιευόμενον ἐνταῦθα ἀποσπασματικὸν κείμενον.

2 Ἰδὲ τὸ Ἔργον 1954, σ. 24, εἰκ. 26 [= Chron. 1954, σ. 277, εἰκ. 6 = Archaeol. in Gr. 1954, σ. 39, εἰκ. 9]. ΠΑΕ 1954, σ. 176, εἰκ. 3.

3 ΠΑΕ 1954, σ. 177, εἰκ. 4.

κατέπεσαν και ἐπλήρωσαν τὸν προθάλαμον. Ἄν τοῦτο συνέβαινε, θὰ ἐσήμαινεν ὅτι τὸ μάρμαρον καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴ ἦσαν παλαιότερα τῆς συσσωρεύσεως τοῦ τύμβου. Τοῦτο ἀποκλείεται ἀπὸ ἐπιγραφικὸν καὶ τεχνοτροπικὸν λόγους. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀσφαλῶς εἶναι νεωτέρα τοῦ μνημείου, ἀλλ' αἱ συνθῆκαι εὐρέσεως δὲν βοηθοῦν οὔτε διὰ τὴν χρονολόγησιν τῆς ἐπιγραφῆς ἐκ τοῦ μνημείου οὔτε διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ μνημείου ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς.

Ὅπωςδήποτε πρέπει νὰ σημειώσω, ὅτι τὸ τεμάχιον εὐρέθη εἰς ὕψος ἐνὸς περίπου μέτρου ἀπὸ τοῦ δαπέδου τοῦ προθαλάμου κατὰ τὸ νότιον τμήμα αὐτοῦ καὶ σχεδὸν ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὸν μεσότοιχον κατὰ τὸν ὑπὸ τὴν νοτίαν ἀνάγλυφον ἀσπίδα χῶρον¹.

Τὸ μάρμαρον ἔχει πάχος 0,11 μ. Εἶναι ἀποκεκρουμένον ἀνωμάλως κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευράν, κατὰ δὲ τὰς τρεῖς ἄλλας πλευρὰς σφῆζει πέρατα ὁ λίθος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ. Κατὰ τὸ πάχος τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς σφῆζονται ἄνω καὶ κάτω θέσεις πειστικῶν συνδέσμων. Ἐκ τούτων προκύπτει ὅτι ἡ δεξιὰ (πλαγία νῦν) πλευρὰ τῆς πλακῆς ἀπετέλεσε ποτε τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν. Ἐξ ἄλλου τὸ βάνανυσον χάραγμα καθ' ὅλον τὸ ὕψος τῆς ἐνεπιγράφου πλευρᾶς (ιδὲ πίν. 1), ἐξ οὗ κατεστράφησαν δεξιὰ 1-2 γράμματα ὅλων τῶν στίχων, πρέπει ἴσως νὰ ἀποδοθῇ εἰς τρίτην μεταχείρισιν τοῦ λίθου. Ἡ ἐνεπιγραφὸς ἐπιφάνεια ἔχει ὕψος 0,50 μ., τὸ δὲ μέγιστον σφῆζόμενον πλάτος τῆς εἶναι 0,31 μ.

Ἡ χάραξις τῆς ἐπιγραφῆς ἐγένετο κατὰ «σελίδας»², φαίνεται, ἐπὶ ἐπιφανείας, ἡ ὁποία ἀπετελέσθη ἐκ πλείονων πλακῶν. Εἰς ἀπόστασιν 0,038 ἀπὸ τοῦ νῦν δεξιοῦ ἄκρου τοῦ λίθου ὑπάρχει λεπτὴ, ἀλλὰ σταθερὰ καὶ εὐδιάκριτος, γραμμὴ καθήκουσα καθ' ὅλον τὸ ὕψος τοῦ λίθου. Ἡ γραμμὴ εἶναι εὐδιάκριτος εἰς τὴν εἰκόνα ἰδιαιτέρως κατὰ τοὺς στίχους 16-21 τῆς σελίδος II καὶ κατωτέρω στίχ. 25-27. Ἡ γραμμὴ αὕτη, φαίνεται, ἐχαράχθη ἀρχικῶς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ λίθου διὰ νὰ χωρίσῃ σελίδας πρὸς ἐπιγραφὴν. Κατὰ τὴν χάραξιν ὅμως τῶν ἐπιγραφῶν δὲν ἐτηρήθη ἡ ἀρχικὴ διαίρεσις ἢ, ἄλλως, κατὰ τὰ ἐκατέρωθεν τῶν γραμμῶν ἀφελθέντα κενὰ ἐχαράχθησαν ἐλλείψει χώρου μεταγενεστέρως ἐπιγραφαί. Οὕτω δύναται νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἡ συμπύκνωσις τῆς σελίδος II ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀραιότεραν κανονικὴν διάταξιν τῆς σελίδος I (ιδὲ καὶ κατωτέρω).

Ἡ ἀριστερὰ σελὶς I διασφῆζει τὸ δεξιὸν τέλος τριάνοντα δύο στίχων καὶ «κενόν» ἐτέρων δύο στίχων, ἡ δὲ δεξιὰ σελὶς II τὴν ἀρχὴν τεσσαράκοντα πυκνοτέρων στίχων.

Ἡ φύσις τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι εὐνόητος. Πράξεις ἀγοραπωλησίας κτημάτων ἀναγράφονται διαδοχικῶς³. Ἐπιγραφὴ εὐρεθεῖσα ἐν τῷ χωρίῳ Ἀρσένι, περὶ τὰ 7 χιλιόμετρα ἀπέχοντι ἐκ τοῦ τάφου πρὸς βορρᾶν, ἀναγράφει πρᾶξιν ἀγοραπωλησίας δούλης ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἀλλόγραφον(;) Ὠνῆς⁴. Τοῦτο ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀντίγραφον ὠνῆς.

1 Πρβ. Ἔργον 1960, σ. 95, εἰκ. 108.

2 Ἰδὲ Ν. Μ. ΚΟΝΤΟΛΕΟΝΤΟΣ, Νέαι Ἐπιγραφαὶ περὶ τοῦ Ἀρχιλόχου ἐκ Πάρου, ἐν ΑΕ 1952 (1955), σ. 36 κ. ε. καὶ σημ. 3.

3 Ὁ Δ. Ι. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ἐν Γέρας Α. Κεραμοπούλλου σ. 161, σημ. 1 παρέχει κατάλογον μὲ τὰ γνωστὰ εἰς αὐτὸν «συμβόλαια πράξεως».

4 Τὸ ἐν ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κλπ., σ. 96 κ. ε. ἀριθ. 126 (σημειωτέον ὅτι καὶ ἡ προηγουμένη καταχωρίζεται κατὰ λάθος ὑπ' ἀριθ. 126) «Ἀντιγραφονώνης» εἶναι ἀκατανόητον. Ἀνύπαρκτον εἶναι ἐπίσης τὸ ὄνομα προσώπου Σκύδρας (ΔΗΜΙΤΣΑΣ, αὐτ. σ. 97). Πρβ. ἀρχικὴν δημοσίευσιν παρὰ ΔΕΛΑΣΟΥΛΟΝΣΗ, Mémoire, σ. 25 κ.ε. καὶ σ. 181 ἀρ. 30. Ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀρσε-

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶναι ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ δυνάμεθα, νομίζω, νὰ ὀνομάσωμεν καὶ τὰ ἡμέτερα κείμενα καὶ τὰ ὅμοια: ἀντίγραφα ὠνῆς¹.

Εἰς τὸ διασωθὲν τμήμα τῆς ἀριστερᾶς σελίδος I περιέχονται μέρη τεσσάρων πράξεων ἀγοραπωλησίας (Α'-Δ'). Ἡ ἄνω καὶ ἡ κάτω δὲν σφύζουν ἀκέραιον τὸν ἀριθμὸν τῶν στίχων των, ἀλλ' ἡ μὲν ἄνω μέρη τῶν τελευταίων ὀκτὼ στίχων τῆς, ἡ δὲ κάτω μέρη τῶν πρώτων ἑπτὰ. Οἱ στίχοι τῶν δύο ἐνδιαμέσων πράξεων ἦσαν (προστιθεμένων καὶ τῶν ἐν μέρει «κενῶν») δέκα μὲν τῆς δευτέρας πράξεως, ἑννέα δὲ τῆς τρίτης. Τόσοι θὰ ἦσαν περίπου οἱ στίχοι καὶ τῶν δύο ἐλλιπῶν πράξεων, διότι τῆς μὲν πρώτης ἐλλείπουν πιθανώτατα δύο στίχοι, τῆς δὲ τελευταίας τὸ πολὺ τρεῖς, ὥς εἶναι δυνατόν νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων καὶ τῶν πιθανῶς ἐλλειπόντων στοιχείων ἐκάστης πράξεως.

Τῆς δευτέρας σελίδος ὅχι μόνον οἱ στίχοι, ὥς ἐλέχθη ἤδη, εἶναι πυκνότεροι καθ' ὕψος, ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματα ἐκάστου στίχου κατὰ τὸ πλάτος του εἶναι ἐπίσης ὀλίγον πυκνότερα καὶ μικρότερα. Πάντως ἡ ἰδία χεὶρ χαρακτοῦ φαίνεται ἀναντιρρήτως, νομίζω, καὶ εἰς τὰς δύο σελίδας. Παρὰ τὴν πυκνότητα τῶν γραμμάτων τῆς δευτέρας σελίδος καὶ τὴν συντομίαν, ὥς θὰ ἴδωμεν, τοῦ κειμένου ἐκάστης πράξεως τῆς σελίδος II ἐν σχέσει πρὸς τὴν σελίδα I, εἰς τὰς τέσσαρας περίπου πράξεις ἀγοραπωλησίας τῆς σελίδος I, ἀντιστοιχοῦν περίπου ἕξ τῆς σελίδος II, διότι τὸ πλάτος τῆς σελίδος εἶναι μικρότερον, ὥς θὰ ἴδωμεν.

Αἱ πράξεις τῆς σελίδος II διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ παραγράφων, χαράγματος ὀριζοντίας γραμμῆς, εἰς τὸ τέλος ἐκάστης πράξεως². Ἐπίσης τὰ δύο πρῶτα γράμματα τῆς ἐπομένης (ΙΩ πάντοτε, ἐφ' ὅσον ὅλοι αἱ πράξεις ἀρχίζουν μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα) ἐξέχουν ἀριστερὰ τῆς σελίδος. Οὕτω διακρίνονται σαφῶς τῆς πρώτης πράξεως οἱ ἕξ τελευταῖοι στίχοι (ἐλλεῖπει πιθανῶς εἰς μόνον, ὁ πρῶτος στίχος), τῆς δευτέρας οἱ ἑπτὰ, τῆς τρίτης οἱ ἕξ, τῆς τετάρτης καὶ τῆς πέμπτης ἀνὰ ἑπτὰ,

νίου εἶναι εἰς ἀπελπιστικὸν βαθμὸν ἀνορθόγραφος καὶ κακοχαραγμένη. Προφανῶς οὕτε ὁ συντάκτης τοῦ κειμένου ἐγνώριζε καλὰ ἑλληνικὰ οὕτε ὁ χαρακτὴς ἐνόει ὅσα ἀντέγραφεν.³ Ἰσως δὲ ἡγνόει τελείως γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. Ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐπανεκδώσω τὴν ἐπιγραφὴν, τὴν ὁποίαν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1956 μετέφερα εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Θεσσαλονίκης, παρέχω ἐνταῦθα, κατὰ τὴν ἰδικήν μου ἀνάγνωσιν, τὰ οὐσιώδη μέρη τοῦ κειμένου, ἐφ' ὅσον ταῦτα σχετίζονται πρὸς τὴν παροῦσαν μελέτην. Δὲν τηρῶ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ ἀρχαίου κειμένου, διότι θὰ καθίστατο ἀκατανόητον ἢ θὰ ἀπῆται ὑπομνηματισμὸν μακρόν, ἴσης ἐκτάσεως περίπου πρὸς τὴν ἐπανεκδόσιν. Ἐν τούτοις, νομίζω, ἐξυπηρετεῖ ἀπολύτως τὸ παρεχόμενον κατωτέρω κείμενον, μετὰ τῆς φωτογραφίας τοῦ πίν. 2, τὰ ζητήματα τῆς παρούσης μελέτης. Ἐξ ἄλλου ἀκριβὴς χρονολογία ὅπωςδήποτε εἶναι ἀνέφικτος. Τὸ κείμενον οὐσιωδῶς εἶναι τὸ ἑξῆς: «Ἀλλόγραφον (? = Ἀντίγραφον) ὠνῆς ὀνόματος Νίκης τῆς Λύκου Σκυδραίου. Ἐπρίαιτο παρὰ Μετοεράου (:) ἀνδρὸς Σκυδραίου μετὰ κυρίου Ἰππίου | Σκυδραίου πεδίον ὁ νόματι Νίκην, ᾧ ἦν

ὄνομα Διοφάνη, μακεδονικῆς τιμῆς ἀργυρίου *ΙΕ'. Καὶ ἄν τις κυριώτερος φανῇ τοῦ προγεγραμμένου κορασίου ἢ μέρους τινός, τότε τὴν | τιμὴν διπλὴν ἐπλήρωσεν (:) τοῦ Λύκου Σκυδραίου. Ἐγένετο ἐν Σκόδρα. Τὸ πρόστιμον κλπ.». Τὰ ὀνόματα τῶν μαρτύρων εἶναι: Αὐρήλιος Λύκος καὶ Αὐρήλιος Καλλισθένης (:). Τὸ παρὰ ΔΗΜΙΤΣΑΙ, στίχ. 22-23 ὄνομα Κουρήνος πάντως ἀποκλείεται.

1 Ἀλλ' ἰδὲ G. KLAFFENBACH, Bemerkungen zum griech. Urkundenwesen (=Sitz. Ak. Berlin, Klasse für Sprache 1960, VI), περὶ τῆς σημασίας τοῦ πρωτοτύπου τῆς «ὠνῆς» καὶ τοῦ «ἀντιγράφου» καὶ τῆς σχέσεως μεταξὺ αὐτῶν. Πρβ. REG 74, 1961. Bull. Épig. ἀριθ. 154, σ. 141. Πρβ. Π. ΒΑΛΛΗΝΔΑ-Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Συμβολὴ εἰς τὰ περὶ μισθώσεως κλπ. [=Πραγματεῖαι τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τόμ. II', ἀριθ. 2], Ἀθῆναι 1948, σ. 21.

2 Ν. Μ. ΚΟΝΤΟΛΕΟΝΤΟΣ, ἔ. ἀ. σ. 38. Πρβ. παραγράφους ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Βεροίας περιεχοῦση ἐπιστολὰς Δημητρίου Β' ἐν BSA 18, 1911-12, σ. 134, περὶ ἧς ἰδὲ κατωτέρω εἰς τὰ περὶ χρονολογίας τῆς ἐπιγραφῆς.

ἐνῶ τῆς τελευταίας πράξεως σφύζονται ἐλάχιστα γράμματα ἐπὶ στίχων τῆς καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὄγδοος.

Ἡ χάραξις εἶναι μᾶλλον ἐπιμελεημένη καὶ δεικνύει ἔμπειρον χαρακτήην, μολονότι οὐχὶ ἀλάνθαστον, ὥς θὰ ἴδωμεν. Τὰ γράμματα Ο, Ω καὶ Θ (μετὰ σιγμῆς) εἶναι μικρότερα τῶν ἄλλων καὶ ἴσα περίπου μεταξὺ τῶν. Τὸ Γ σκάζει καὶ ἡ ὀριζοντία κεραία του δὲν ἐξέχει ἐκατέρωθεν. Τὸ C μηνοειδές (lunatum). Τοῦ Α ἡ ὀριζοντία γραμμὴ δὲν εἶναι γωνιώδης. Γενικῶς αἱ κάθετοι καὶ αἱ ὀριζόντιαι γραμμαὶ δὲν ἀποκλίνουν. Δὲν ὑπάρχουν ἢ ὑπάρχουν ὅλως ἀνεπαίσθητοι ἀκρόμονες.

Οἱ ἀριθμοὶ παρέχονται διὰ γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου καὶ χωρίζονται ἀπὸ τῶν ἐκατέρωθεν λέξεων δι' ἀπλῆς σειρᾶς τριῶν ὑπὲρ ἀλλήλας σιγμῶν¹.

Ὁ χωρισμὸς τῶν στίχων γίνεται γενικῶς κατὰ συλλαβικὸν σύστημα, πλὴν τριῶν ἐξαιρέσεων τῆς πρώτης σελίδος (τέλος τῶν στίχων, 1, 4 καὶ 24), ἐνῶ τὸ τέλος τῶν στίχων 13 καὶ 19 τῆς αὐτῆς σελίδος παρουσιάζει προβλήματα, περὶ ὧν κατωτέρω.

Τῶν περισσοτέρων, ἂν μὴ ὅλων τῶν στίχων, τὸ σφζόμενον τμήμα εἶναι μικρότερον τοῦ ἐλλείποντος, ὥστε ἡ συμπλήρωσις τῆς ἐπιγραφῆς καθίσταται δύσκολος. Εὐκολύνεται κατὰ τινα σημεία ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ τυπικοῦ καὶ τινων ὀνομάτων. Λάθη τινὰ τοῦ χαρακτοῦ, νομίζω, εὐκόλως διαγιγνώσκονται καὶ γενικῶς ἡ χάραξις καθ' ἑαυτὴν καὶ ἡ διατήρησις τῆς ἐπιφανείας κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν παρέχουν δυσκολίας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Οὕτω ἀναγιγνώσκω καὶ συμπληρῶ κεχωρισμένως κατὰ σελίδας, ἀριθμῶν τὰς πράξεις μὲ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ὡς ἐν τῷ παρενθέντῳ πίνακι.

Ἐκ τῆς δευτέρας σελίδος κυρίως γίνεται σαφές, ὅτι τὸ τυπικὸν ἀκολουθεῖ τὸν κανόνα τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων. Αἱ πράξεις καταχωρίζονται ὑπὸ τὸν τύπον «Α ἐπρίατο παρὰ Β»². Ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρονται τὸ ἀντικείμενον τῆς ὥνης, ἔκτασις εἰς (πλέθρα πιθανῶς καὶ) ἀκαίνας, θέσις καὶ γείτονες, τιμὴ κατὰ πλέθρον, ἢ προϋπόθεσις ὅτι θὰ καταβληθῇ πληρὴς τὸ ἀντίτιμον (τοῦτο δὲν διαπιστοῦται εἰς τὴν πρᾶξιν Α') καὶ τὰ ὀνόματα τῶν βεβαιωτῶν. Ἀκολουθεῖ ἡ χρονολόγησις ἐκάστης πράξεως διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ μηνὸς καὶ τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος (περὶ οὗ ἰδὲ κατωτέρω σελίδα I, στίχ. 13-14), ἔπεται τὸ ὄνομα ἱερέως (τοῦ Ἀσκληπιοῦ), τὰ ὀνόματα ταγῶν (τῆς πόλεως), τῶν δικαστῶν καὶ τῶν μαρτύρων. Τὰ ὀνόματα τῶν τελευταίων συνοδεύονται ἀπὸ τὸ πατρώνυμον καὶ τὸ ἐθνικόν.

Δὲν διασφύζονται ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ βε-

¹ Σελὶς I, στ. 10. Πρβ. καὶ II στίχ. 30. Ἀλλ' ἀξιωματικῶς, νομίζω, τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Ο εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἑβδομήκοντα εἶναι αἰσθητῶς μεγαλύτερον ὅλων τῶν Ο τοῦ κειμένου, ὡς ἂν ὁ χαρακτήης, ἂν μὴ καὶ ὁ συντάκτης τοῦ κειμένου, νὰ τὸ ἐννοῇ ὡς ἄλλο στοιχεῖον. Τοῦτο εἶναι ἐλαφρὰ ἀπόκλισις ἀπὸ τὴν παρατήρησιν τοῦ M. N. TOD ἐν BSA 45, 1950, σ. 134. Ὡς πρὸς τὰς τρεῖς σιγμὰς ἰδὲ A. ΣΙΓΑΛΑ, Ἰστ. Ἑλλην. Γραφῆς, Θεσσαλονίκη 1934, σ. 305. Πρβ. I. Θ. ΚΑΚΡΙΑΗ, Ἑλληνικά 12, 1952-53, σ. 143.

² FRITZ PRINGSHEIM, The Greek Law of Sale,

Weimar 1950, σ. 103 κ.έ. Type III, τὸν ὅποιον ὁ PRINGSHEIM χαρακτηρίζει ὡς τὸν κυρίως ἐλληνικὸν τύπον (τεσσαράκοντα ἐξ πράξεις κατεχωρίσθησαν ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον ἀπὸ 334-267 π. X. ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Τήνου, συνεχίζεται δὲ ὁ τύπος ἕως τὸ 359 μ. X., B.G.U. 316). «The strongest and oldest Greek form», λέγει ὁ PRINGSHEIM (αὐτ. σ. 111), ἀλλ' ἰδὲ τὰς παρατηρήσεις ὑπὸ CLAUDE PRÉAUX, De la Grèce classique à l'Égypte hellénistique, Les formes de la vente d'immeuble ἐν Chron. d'Égypte 36, 1961, σ. 187 κ.έ., ὅπου καὶ ἄλλη σχετικὴ βιβλιογραφία.

βαιωθῇ ὅτι ὑπῆρχον ἀναγεγραμμένα εἰς ὅλας τὰς πράξεις, ἀλλ' ὅπωςδήποτε αὐτὸ εἶναι τὸ γενικὸν σχῆμα. Διαφοραὶ τινες εἰς τὰς λεπτομερείας διαπιστώνονται καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι ὑπῆρχον περισσότεραι.

Μετὰ τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις ἄς εἰσέλθωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας κατὰ στίχον.

Σ Ε Λ Ι Σ Ι

Στίχ. 1 - 2. Κατὰ τὴν ἀνωτέρω γενικὴν παρατήρησιν, τῆς Α' πράξεως ἐλλείπουν ἀσφαλῶς μὲν τὰ ὀνόματα ἀγοραστοῦ καὶ πωλητοῦ (τὰ ὅποια θὰ ἦσαν ὑπὸ τὸν τύπον: Α ἐπρίατο (ἢ ἡγόρασε) παρὰ Β, τὸ ἀντικείμενον τῆς ὥνης (τὸ ὅποιον προφανῶς εἶναι «γῆ», ὡς κατωτέρω εἰς τὴν Β' πράξιν, ἐφ' ὅσον τιμᾶται κατὰ «πλῆθρον») καὶ πιθανῶς ἡ ἔκτασις, ἡ θέσις καὶ τὰ ὄρια ὑπὸ ἓνα τύπον. Σφύζεται μέρος τῆς διατυπώσεως τῶν ἐπομένων στοιχείων. Ἀτυχῶς δὲν διεσώθη ἡ τιμὴ εἰς δραχμὰς κατὰ πλῆθρον. Πιθανῶς δὲν ὑπῆρχεν ἀναγεγραμμένη, τοῦλάχιστον οὐδὲν διεσώθη ἐκ τῆς προϋποθέσεως τῆς καταβολῆς τῆς τιμῆς εἰς τὸ ἀκέραιον. Ἡκολούθουν προφανῶς οἱ βεβαιωταί¹, ἐξ ὧν διεσώθη τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου, τὸ πατρώνυμον αὐτοῦ καὶ τὸ ἐθνικὸν κατὰ τὸ πλεῖστον, συμπληρούμενον ἀσφαλῶς. Ἀποδίδω λάθος εἰς τὸν χαρακτήρα, τὸ ὅποιον οὗτος κατέβαλε προσπᾶθειαν νὰ ἀπαλείψῃ, ὡς φαίνεται ἐν τῇ εἰκόνι σαφῶς, ὅθεν ὀβελίζω τὸ C πρὸ τοῦ K εἰς τὸ ὄνομα Ἑ[σ]κτωρ. Πιστεύω ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Ὀμηρικοῦ ἥρωος τῶν Τρώων, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι μὲν σύννηθες ὡς ὄνομα ἱστορικῶν προσώπων, ἀλλ' ἀπαντᾷ ὅπωςδήποτε² καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον σημαντικὸν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπείρῳ. Ἀμφότεραι αἱ χῶραι, ὡς γνωστόν, φέρονται σχετισθεῖσαι μὲ τοὺς Τρῶας καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν³. Εἶναι σημαντικὸν ἴσως τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ὄνομα Ἑκτωρ ἀπαντᾷ ἀποκλειστικῶς⁴, καθ' ὅσον γνω-

1 Σελίς II, στίχ. 3. Πρβ. FR. PRINGSHEIM, *Ausbreitung und Einfluss des griechischen Rechtes* [=Sitzungsb. d. Heidelberger Ak. d. Wiss., 1952, 1 Abh.], Heidelberg 1952, σ. 17 κ.έ. καὶ Δ. ΛΑΖΑΡΙΔΗ, Ἐπιγραφή ἐξ Ἀμφιπόλεως ἐν Γέρας Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου, Ἀθήναι 1953, σ. 159 καὶ 165.

2 Ἐσφαλμένως ἐν RE VII, 2, στήλη 2806 ἐν λ. *Hektor* ἀναγράφεται ὅτι δῆθεν «bei historischen Personen ist der Name noch nicht nachgewiesen».

3 Γενικῶς ἐν GR. H. MACRUDY, *Troy and Paeonia*, New York 1925 (ἀντιθέτως: F. GEYER, *Makedonien* κλπ., Μόναχον 1930, σ. 23). M. NILSSON, *The Mycenaean Origin of Greek Mythology*, Berkeley 1932, σ. 55 κ.έ. καὶ σημ. 58. L. UGOLINI, *Butrinto*, Ρώμη 1937, σ. 67 κ.έ., κυρίως σ. 75 κ.έ. Πρβ. τὸ τοῦ ΛΥΚΟΦΡΟΝΟΣ, 1236, περὶ τοῦ Αἰνείου φεύγοντος ἐκ Τροίας:

Ῥάκηλον οἰκήσει μολῶν

Κισσοῦ παρ' αἰπὺν πρῶνα.

Ὁ Αἰνείας, ὡς γνωστόν, ἐφέρετο ὡς οἰκιστὴς τῆς παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου Αἰνείας. Πρβ. νομίσματα Αἰνείας ἐν BABELON, *Traité* κλπ., σ. 1111. Περὶ

Αἰνείας, Ρακήλου καὶ Κισσοῦ προχείρως ἰδὲ ἐν RE I, 1 στήλη 1009 ἐν λ. *Aineia*, αὐτ. ἐν λ. *Aineias* (2) στ. 1010 κ.έ. καὶ αὐτ. XI, 1 στ. 522 ἐν λ. *Kissos* (2 καὶ 3). Πρβ. R. PARIBENI, *La Macedonia* κλπ., 1947, σ. 31 κ.έ. Ἀλλὰ κυρίως ἰδὲ παραπομπὰς ἐν MERITT κλπ., *Athenian Tribute Lists IV*, 1953, σ. 3 (*Aineia*), σ. 64 (*Kissos*) καὶ σ. 107 (*Rakelos*). Ἐκ τούτων δέον νὰ ἐξαρθῇ ἡ θαυμαστὴ μελέτη τοῦ CH. EDSON, *Notes on the Thracian Phoros* ἐν *Classical Philology* 42, 1947, σ. 88 κ.έ., τροποποιηθεῖσα ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐν *Class. Phil.* 50, 1955, σ. 169, ὅπου ὁ CH. EDSON συνεχίζει τὰς ὑποδειγματικὰς ἐρεῦνας του διὰ τὴν Μακεδονικὴν τοπογραφίαν. Περὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἡπείρου μετὰ τῶν Τρώων ἐξ ἄλλου, ἰδὲ προχείρως RE I, 1 στ. 1010 κ.έ. (*Aineias* 2), αὐτ. VII, 2 στ. 2844 κ.έ. (*Helenos*, 1) καὶ αὐτ. IX, 1 στ. 1065 (*Ilion*, 7). Πρβ. KRAHE, *Lexicon* κλπ. ἐν λ. *Bunimios*.

4 Δὲν εἶδρον τοῦλάχιστον εἰς ἀττικὰς ἐπιγραφὰς πλὴν τοῦ ἡέκτ[ο]ρ ἐν BEAZLEY, RF 925, τὸ ὅποιον βεβαίως ἀφορᾷ εἰς τὸν Ὀμηρικὸν ἥρωα. Οὔτε εἰς συλλογὰς ὡς H. ROBE, *Non Athenians* κ.τ.τ. Σημειωτέον

ρίζω, ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπείρῳ εἴτε τοῦτο σημαίνει μακρὰν παράδοσιν εἴτε νέον φαινόμενον¹, ἀπότοκον τοῦ ἐνδιαφέροντος περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, τὸν Ὅμηρον κατ' ἐξοχὴν, κατὰ τὸν 4^{ον} αἰ. π.Χ. καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον χρόνους ἰδιαιτέρως².

Ὅπως οἰκιστοὶ Ἐκτωρ ἐλέγετο εἰς ἀπὸ τοὺς τρεῖς υἱοὺς τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Παρμενίωνος, τοῦ ὁποίου καὶ οἱ ἄλλοι δύο υἱοὶ ἔφερον τὰ συνήθη εἰς τὴν Μακεδονίαν ὀνόματα Φιλώτας καὶ Νικάνωρ, περὶ οὗ κατωτέρω. Τὸν Ἐκτωρα ἀναφέρει δις ὁ CURTIUS RUFUS³.

Εἰς ἐπιγραφὴν τῆς Θεσσαλονίκης, ἀχρονολόγητον παρὰ ΔΗΜΙΤΣΑ, ἀναφέρεται ἐπίσης Ἐκτωρ⁴. Ἐκτορίδης ἐξ ἄλλου ἀναφέρεται ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Θάσου⁵. Ἰσως δὲ εἶναι σχετικὸν ὄνομα καὶ τὸ Heketor, τὸ ὁποῖον ὁ DIMITER DETSCHEW κατεχώρισε μεταξὺ τῶν θρακικῶν ὀνομάτων⁶, ἀλλ' ὁ I. I. RUSSU παρετήρησεν ἥδη: «Heketor kann nicht thrakisch sein, sondern griechisch⁷». Ἰδιαιτέρως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Διαδόχων προσετέθη νέος δεσμός τῶν Μακεδόνων μὲ τοὺς Τρωικοὺς ἥρωας, ἔνεκα τῆς εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως Νεοπτόλεμον (Πύρρον) ἀναγωγῆς τῆς ἡπειρωτικῆς δυναστείας τῶν Αἰακιδῶν, ὅθεν κατήγετο ἐκ μητρὸς ὁ Ἀλέξανδρος⁸.

Ἐξ ἄλλου ἔχομεν ἐκ τῆς πρὸς τὴν Μακεδονίαν γειτονικῆς καὶ συγγενικῆς Ἡπείρου ἐπιγραφὴν, ἐν ᾗ δις ἀναγράφεται τὸ ὄνομα Ἐκτωρ, μίαν φορὰν εἰς

ὅτι λατρεία ἥρωος Ἐκτωρος, ἐκτός τοῦ Ἰλίου καὶ τῆς Τρωάδος, εἶναι γνωστὴ καὶ ἐκ Θηβῶν, FARNELL, *Greek Hero Cults*, 1921, σ. 410, ἀριθ. 74.

1 Σημειωτέον ὄνομα: Αἰνίας Θεσσαλονικεὺς περὶ τὸ 208 π.Χ. LAUNNEY, *Recherches* κλπ., σ. 1170. Πρβ. L. H. JEFFERY, *The Local Scripts of Archaic Greece*, Oxford 1961, σ. 363. Δὲν ἐννοῶ τὸ αὐτόθι σ. 365: «The sculptor Paionios of Mende, a small place inland from Ainos...».

2 Ο. M. NILSSON, *Cults, Myths, Oracles and Politics in Ancient Greece*, Lund 1951 [= *Skrifter utgivna av Svenska Institutet i Athen* 8° 1] εἰς ὅλα ταῦτα βλέπει πολιτικὴν καὶ διπλωματίαν. Τὸ σχετικὸν περὶ τῆς Ἡπειρωτικῆς δυναστείας μέρος τῆς μελέτης του ταύτης ἀρχίζει μὲ τὸν ἀφορισμόν: «Epirus bordered on Macedonia in the west. The inhabitants were not Greeks...» (σ. 105) καὶ τελειώνει μὲ ὁμοίον ἀφορισμόν: «The whole story shows the overdone eagerness of a barbarian house to appear as heroic Greeks» (σ. 108). Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὸ Ἐκτωρ τὸ ὄνομα τοῦ μυθικοῦ κακούργου βασιλέως τῆς Ἡπείρου Ἐχετος, ἥδη παρ' Ὁμήρῳ, τὸ ὁποῖον δεικνύει, ὅτι δὲν ἦσαν ὅλα «eagerness... to appear as heroic Greeks» (τύπου Ἐχέτου;). Ἐτυμολογήσεις τοῦ ὀνόματος Ἐχετος ἰδὲ προσφάτως ἐν A. CARNOY, *Dict. étym.*, 1957, ἐν λ. *Echetos* καὶ *Hector*. Πρβ. RE V 2, 1905, στήλη 1916 κ.ε. ἐν λ. *Echetos*. Πρβ. F. JACOBY, *F. Gr. Hist.* 2 B 2 (ἀριθ. 135-136, 19) ἐν σ. 484.

Τὰ περὶ βαρβαρισμοῦ τῶν Ἡπειρωτῶν ἀποδίδονται ἀντιθέτως εἰς ἀθηναϊκὴν προπαγάνδαν ἐν AUBREY DILLER, *Race Mixture among the Greeks before Alexander*, 1937, σ. 25, σημ. 46.

3 CURTIUS RUFUS IV 8, 7 καὶ VI 9, 27. Πρβ. RE Suppl.-Bd IV, στ. 716, ἀριθ. 10a. Πρβ. H. BERVE, *Das Alexanderreich* II, 1926, σ. 149.

4 ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κλπ., σ. 513, ἀριθ. 560. Πρὸς ταύτην σχετίζουσιν οἱ ΑΒΕΖΟΥ-ΡΙΚΑΡΔ τὴν ἐν BCH 37, 1913, σ. 110 κ.ε., ἀριθ. 23 a καὶ b. Ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Δήμισα σύρθη «ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῶν Ἰουδαίων» δὲν εἶναι βέβαιον, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν ἀρχαίαν Θεσσαλονίκην. Ἰδὲ σχετικῶς Φ. ΠΕΤΣΑ, *Λατινικαὶ Ἐπιγραφαὶ ἐκ Θεσσαλονίκης ἐν ΑΕ 1950-1951*, σ. 61 κ.ε., ὅπου ἀποδεικνύεται ὅτι ἐπιγραφαὶ εὐρεθεῖσαι ἐν τῷ Ἰσραηλιτικῷ Νεκροταφείῳ τῆς Θεσσαλονίκης ἀνήκουν πράγματι εἰς τοὺς Φιλίππους καὶ τὴν Θάσον.

5 ΔΗΜΙΤΣΑΣ, ἔ.α. σ. 933 κ.ε. ἀριθ. 1281 (151), Β στήλη στίχ. 3. Πρβ. Ἐκτορίδης ἐξ Ἐρετρίας τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἐν FR. BECHTEL, *Histor. Personenn.*, σ. 543.

6 D. DETSCHEW, *Die Thrakischen Sprachreste*, Βιέννη 1957.

7 Dacia, *Nouvelle Série* II, 1958, σ. 523.

8 ΠΙΝΔΑΡΟΥ Νεμεόν. 4, 51-3. 7, 34-42, Παιάν 6, 104-121. ΕΥΡΙΠ. Ἀνδρομ. 1242-52. ΠΛΟΥΤ. Πύρρος 1. ΙΟΥΣΤ. 17, 3. Πρβ. AUBREY DILLER, *Race Mixture among the Greeks*, 1937, σ. 55, ὅπου καὶ ἄλλαι παραπομπαί.

ὀνομαστικὴν καὶ ἄλλην φορὰν εἰς γενικὴν πτῶσιν¹. Ἐπίσης εἰς νέαν ἐπιγραφὴν τῆς Λωδῶνης δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΝ². Τὸ ὄνομα ἐτυμολογικῶς σχετίζεται πρὸς τὸ ἔχω³. Ἡ G. H. MACURDY τὸ ἐθεώρησε βραχεῖαν μορφήν (Kurzname) τοῦ ὀνόματος Ἐχέλαος⁴.

Μαννία. Πιστεύω εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Ἐκτωρος εἰς γενικὴν πτῶσιν, ἐξ ὀνομαστικῆς Μαννίας (ὁ). Τοῦτο παρουσιάζει παραπλησίαις σχέσεις ὡς τὸ τοῦ Ἐκτωρος. Ὁ ΗΡΟΔΟΤΟΣ παρέχει τὴν πληροφορίαν ὅτι Μάνης ἐλέγετο βασιλεύς τις τῶν Λυδῶν⁵. Ὁ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ διέσωσε παρεφθαρμένας τὰς ἀρχικάς (διαλεκτικάς) μορφὰς τοῦ ὀνόματος, Μάσδης καὶ Μάσσης⁶. Ταύτας συνέδεσε μετὰ τοῦ Μάνης ὁ U. v. WILAMOWITZ-MÖLLENDORFF ὡς ἐπίσης μετὰ τῶν ὀνομάτων δούλων ἐν Ἀθήναις Μάνης καὶ Μανία⁷. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ WILAMOWITZ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐπληθύνθησαν εἰς ἐπιγραφὰς εἴτε ἄττικάς, ὅπου ἀναφέρονται, συχνὰ ἀποδεδειγμένως, ξένοι, εἴτε περιφερειακάς⁸. Ἡ περιφημοτέρα καὶ πιθανῶς ἡ ἀρχαιότερα εἶναι ἡ στοιχηδὸν ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν, νῦν ἐν Cabinet des Médailles τῶν Παρισίων:

1 SGDI 2, 1347. Τὸ ὄνομα τοῦ προστάτου τῶν Μολοσσῶν ἐν SGDI 2, 1350 δὲν εἶναι Ἐκτωρ, ὡς γράφει ἡ GRACE H. MACURDY ἐν Class. Quarterly 23, 1929, σ. 24, ἀλλὰ Ἐχελος, τὸ ὅποιον ἐν τῇ αὐτῇ μελέτῃ σχετίζει πρὸς τὸ Ἐκτωρ.

2 Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΝΗΣ, Τιμητικὸν Ψήφισμα τῶν Μολοσσῶν ἐκ Λωδῶνης, Ἑλληνικά 15, 1957, σ. 249 στίχ. 9. Παραβλητέα τὰ ὀνόματα τοῦ Ὀμηρικοῦ καὶ Τρωικοῦ κύκλου ἐν τῇ βασιλικῇ οἰκογενείᾳ τῶν Μολοσσῶν: Νεοπτόλεμος, Πύρρος, Ἀλέξανδρος, Τεύκρος, Ἐλενος, Αἰακίδης, Νίσος, Τρωάς.

3 BOISACQ, Dict. étym., 1950, ἐν λ. ἔχω. H. FRISK, Griech. etym. Wörterbuch, Heidelberg 1960, ἐν λ. Ἐκτωρ. Πρβ. αὐτόθι λ. ἔχω. Ἐτυμολογήσεις τοῦ ὀνόματος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ παλαιότεραν βιβλιογραφίαν ἰδὲ RE VII, 2, στ. 2806 ἐν λ. Hector. Πρβ. H. KRAHE, Die Sprache der Illyrier I, Die Quellen, Wiesbaden 1955, σ. 71 κ.ε., ἀρ. 48.

4 Class. Quart. 23, 1929, σ. 23 κ.ε. ἀλλὰ περὶ τούτου ἰδὲ παρατήρησιν τοῦ P. KRETSCHMER ἐν Glotta 20, 1932, σ. 230. Πρβ. καὶ J. KALLÉRIS, Les anciens Macédoniens, σ. 292, σημ. 1.

5 ἐπὶ Ἄντος τοῦ Μάνεω βασιλέος αὐτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι ΗΡΟΔ. I 94 καὶ τοῦτον μὲν μεταλαμβάνοντι τοῦ ὀνόματος [Ἀσία] οἱ Λυδοί, φάμενοι, ἐπὶ Ἀσίῳ τοῦ Κότυος τοῦ Μάνεω κεκληθῆναι τὴν Ἀσίην. . ., αὐτ. IV 45.

6 ΠΛΟΥΤ., Περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος 360b: Φρύγες μέχρι νῦν τὰ λαμπρὰ καὶ θαυμάσια τῶν ἔργων Μανικά καλοῦσι διὰ τὸ Μάνην τινὰ τῶν πάλαι βασιλέων ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ δυνατὸν γενέσθαι παρ' αὐτοῖς, ὃν ἔνιοι Μάσδην καλοῦσιν καὶ ἐν ΨΕΥΔΟ-ΠΛΟΥΤ., Περὶ Μουσικῆς 7: τὸν Μαρσύαν φασὶ τινες Μάσσην καλεῖσθαι (ἐκδ. K. Ziegler, Moralia VI, 3, 1959, σ. 7).

7 Ἐν Hermes 34, 1899, σ. 222, συνδυάζων τὴν πληροφορίαν παρὰ ΗΦΑΙΣΤΙΩΝΙ κεφ. 1 καὶ ΗΡΩΔΙΑΝΩΙ

(ἐν M. ETYM. λ. δάσληρι), καθ' οὓς Πάσης καὶ Μάσης προσάγονται ὡς παραδείγματα βαρβαρικοῦ συμπλέγματος συμφώνων, ὅθεν ἀπλοποιοῦνται εἰς τὴν μορφήν Μάνης. Πρβ. J. B. HOFFMANN, Etym. Wörterb. des Griechischen, Μόναχον 1944, σ. 189 ἐν λ. μάνης.

8 Μερικὰ παραδείγματα πρῶτον εἰς Ἀττικὰς ἐπιγραφὰς, ὅπου τὸ Μάνης παρουσιάζεται (H. ROPE, Non Athenians in Attic Inscriptions, 1935, σ. 174) εἰς τοὺς ναυτικούς καταλόγους τῶν ἀρχῶν τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. συνηθέστατα (ὑπὲρ τὰς 10 φοράς) π.χ. ἐν AJA 31, 1927, σ. 465, στίχ. 187, 199, 214, καὶ 226, ὅπου, χαρακτηριστικῶς, πέντε φέρουν τὸ ὄνομα Θορᾶς (στίχ. 165, 172, 173, 176 καὶ 188) καὶ εἰς τὸ ὄνομα Θορακυλίων (στίχ. 213). Ἐκ Πειραιῶς ἡ γενικὴ Μανίου ἐν BCH 7, σ. 399. Πρβ. καὶ κατωτέρω παρατηρήσεις εἰς ὄνομα Τόλων. Ἐκ τῶν ἰδίων καταλόγων δις ἀναφέρεται Μάνης ἐν Hesperia 2, 1933, σ. 393, ἀριθ. 12 (ἔνθα ἡ ὀρθὴ παραπομπὴ ἐν σημ. 1 εἰς IG εἶναι IG II, 959, II', 1951). Ἡ αὐτὴ ἐπιγραφὴ ἐν SEG X, 1949, ἀριθ. 356. Ἄλλα παραδείγματα ἐν IG ind. στορεάδην. Ἐκτὸς Ἀττικῆς τὸ ὄνομα εἶναι σύνηθες ἐπίσης ὑπὸ διαφόρους παραλλαγὰς π.χ. Μάνης ἐκ Καρίας τὸ 276 π.Χ., ἐν SEG XV, 1958, ἀριθ. 652, Μάνις ἐκ Παμφυλίας αὐτ. XII, 1955, ἀριθ. 491. Αἴγυπτος Μάν[ι]ς? Θεσσαλὸς ἐν M. LAUNAY, Recherches κλπ. II, σ. 1140, Μάνιτος ἐξ Ἐφέσου τὸ 262 π.Χ. μὲ ὄνομα πατρὸς (Κόρραγος) σύνηθες ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἰπείρῳ. Μανίας ἐκ Καρίας ἐν Bull. Épig. 1960, ἀριθ. 106. Μανίαγος ἐξ Ὀλβίας ἐν B. LATYSCHEV, Inscr. Ant. Orae Septentr. Ponti Euxini, τόμ. I, 2α ἐκδ., Petropoli 1914, σ. 128 κ.ε., ἀριθ. 96 καὶ τόμ. IV, Petropoli 1901, σ. 9 κ.ε., ἀριθ. 15. Ἐκ Θάσου Μάνης ἐν L. ROBERT, Hell. VII 1949, σ. 152. Εἰς ρωμαϊκοὺς χρόνους Μάνου (γεν. τοῦ Μάνης) ἐκ Πισιδίας ἐν SEG XIV, 1957, ἀριθ. 797, Μαννία (γεν.) ἐν MAMA VII, ἀριθ. 247. Ἡρώι Μανιμάζωι ἐξ Ὀδησοῦ ἐν

Φρυγῶν ὃς ἄριστος ἐγέναι' ἐ-
ν εὐρυχόροισιν Ἀθήνα(ι)ς Μάν-
νης Ὀρύμαιοις, ὃ μνημα τόδ' ἐσ-
τι καλόν. Καὶ μὰ Δί' οὐκ εἶδον
ἐμαντὸ ἀμείνω ὕλοτόμον.
Ἐν τῷ πολέμῳ ἀπέθανεν¹.

Πρὸς τὰ ὀνόματα προσώπων (θεοφόρα;), τὰ γεωγραφικά καὶ ἐθνικά, ἴσως πρέπει νὰ συναφθῇ καὶ ἡ *μανική* ἐν *Φρυξίν τελετῇ* ἀποσυσχετιζομένη ἀπὸ τὴν *ἐρωτικήν μανίαν*, ἡ ὁποία πιθανῶς εἶναι ἐτυμολογικὸς μῦθος².

Ὁ BECHTEL δέχεται φρυγικὴν τὴν ρίζαν (Μαν-) τοῦ ὀνόματος, ἐξ ἧς προέκυψαν καὶ σύνθετα (Μάνιππος, Μανόδοτος, Μανόδωρος) καὶ ὑποκοριστικά (Μᾶνις, Μανίτας, Μάνιχος)³. Τοιοῦτο ὑποκοριστικὸν πιθανῶς εἶναι καὶ τὸ ἡμέτερον Μαννίας, δεδομένου ὅτι συχνὰ εἰς τὰ ὑποκοριστικά διπλασιάζεται τὸ ριζικὸν σύμφωνον. Περὶ τῆς συγγενείας τῶν Θρακῶν μετὰ τῶν Φρυγῶν-Βρυγῶν καὶ τῆς ποτε «συνοικήσεως» τῶν τελευταίων τούτων μετὰ τῶν Μακεδόνων⁴ ἰδὲ προχειρῶς εἰς τὰ σχετικὰ ἄρθρα ἐν RE⁵. Ἐκτοτε, ἐννοεῖται, καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπιγρα-

G. MIHAILOV, Inscr. Gr. Bulg. Rep. I, 1956, ἀριθ. 78. Ἀπαντοῦν ἐπίσης Μάν(ν)ις, Μανία, Μαννίς καὶ Μάνιος κ. τ. ὅ. Δὲν ὑπάρχει πάντως Μαν[οπέ]διον, τῆς σχετικῆς ἐπιγραφῆς διορθωθείσης ὑπὸ L. ROBERT εἰς: «ἀπὸ Μαῖα[ν]δρου» ἐν Antiq. Class. 4, 1936, σ. 462. Πρὸς τὰ τοιαῦτα ὀνόματα προσώπων συνάπτονται τὸ γεωγραφικὸν Μάνιος κόλπος (ΣΚΥΛΑΣ 23) καὶ φυλὴ Μάνιοι (ΣΚΥΛΑΣ 24). Ἰδὲ H. KRAHE, Die alten balkanillyrischen geogr. Namen, Heidelberg 1925, σ. 7. Πρβ. τὸ θρακικὸν ὄνομα Manius (PATSCHE ἐν ÖJh 10, 1907, σ. 173. M. EBERT, Reall. d. Vorgeschichte, XIII, 1929 ἐν λ. *Thraker* σ. 284). Οὕτω καὶ παρὰ τὰ γεωγραφικά καὶ ἐθνικά Βιθυνία-Βιθυνός, Σκυθία-Σκυθης, Θράκη-Θράξ κλπ. ὑπῆρχον ὀνόματα προσώπων Σκύθης κ. τ. ὅ., προχειρῶς PABENSELER ἐν λ. *Σκύθης* (3), *Σκυθίνος* κ. λ. π., καὶ GRENFELL-HUNT, The Hibeh Papyri I, 55¹ (250 π. Χ.). Πρβ. PREISIGKE, Sammelbuch 4036. Βίθυς κ. τ. ὅ. (μερικὰ πρῶμα παραδείγματα χρονολογημένα: Βίθυς 273 π. Χ., Βίθυς 243/2 π. Χ. καὶ Βίτος 3ος αἰ. π. Χ. ἐν Prosopogr. Ptolem. II, 1952, ἀριθ. 3854-3856). Ὄνόματα Θράξ ἰδὲ ἀν. σ. 7, σημ. 8. Ὡς πρὸς τὰ διπλᾶ - νν - πρβ. Ξεννίας καὶ Ξεννίς ἐν PABENSELER ἐν λ., *Φοννίας* ἐν F. BECHTEL, Die histor. Personennamen, σ. 455, Τυννίας αὐτ. σ. 468, Ξεννέας Ἀθαμάν ἐν M. LAUNY, Recherches κλπ. II, σ. 1139, καὶ πλείονα ἐν B. HANSEN, Rückläufiges Wörterbuch, σ. 132 κ. ἑ. Πρβ. J. KALLÉRI, Les anciens Macédoniens, σ. 293 καὶ σημ. 2 καὶ περὶ τῆς καταλήξεως - ας αὐτ. σ. 292 σημ. 2.

¹ IG I² ἀριθ. 1084, ὅπου χρονολογεῖται εἰς τὸ 431 π. Χ. Τὸ Βέρμιον ὄρος... κατεῖχον Βρύγες Θρακῶν ἔθνος, ὃν τινες διαβάντες εἰς τὴν Ἀσίαν Φρύγες μετωνομάσθησαν, ΣΤΡΑΒ. Ζ 25.

² τὸν Φρύγιον Ἀττιν, τὸν ἱερέα τῆς μανικῆς ἐν Φρυξίν τελετῆς... Ἀττιν τὸν ἐκ μανίας ἐρωτικῆς ἑαυτὸν ἀποκόψαντα. Ἰδὲ D. MORELLI, I culti in Rodi, ἐν Studi classici e orientali 8, 1959, σ. 33 κ. ἑ.

³ FR. BECHTEL, Die hist. Personennamen des Griechischen, Halle 1917, σ. 294, ὅπου καὶ παραπομπαὶ εἰς τὰ παραδείγματα. Τελευταίως ἐν H. FRISK, Gr. etym. Wörterb. 12 Lieferung, 1961, σ. 170 ἐν λ. *μάνης*.

⁴ Σύννοικοι ἦσαν Μακεδόσι ΗΡΟΔ. VII 73.

⁵ RE III, 1, 1897, στ. 920 ἐν λ. *Bryges* (OBERHUMMER), αὐτ. XX, 1, 1941, στ. 781 κ. ἑ. ἐν λ. *Phrygia* (1), ἰδίως στ. 878 § 8 περὶ τῆς συγγενείας τῶν Φρυγῶν μετὰ τῶν Θρακῶν καὶ τῆς συνοικήσεως μετὰ τῶν Μακεδόνων καὶ στ. 883 κ. ἑ., § 2 καὶ 3, περὶ τῆς πρῶμου ἱστορίας τῶν Φρυγῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ καὶ τῆς μεταναστεύσεως αὐτῶν εἰς τὴν Ἀσίαν. Πρβ. αὐτ. XV, 2, 1932, στ. 1526 κ. ἑ. ἐν λ. *Midas*. Σχετικὴ βιβλιογραφία καὶ ἐν Γ. Χ. ΧΙΟΝΙΔΟΥ, Ἱστορία τῆς Βεροίας τόμ. I, Βεροία 1960, σποράδην. Πλήρης χαρτογραφικὴ ἀναπαράστασις τῆς ἐξελίξεως ἀπὸ ἀπόψεως ἀρχαιολογικῆς καὶ γλωσσικῆς προσφάτως ἐν P. BOSCHGIMPERA, El Problema Indoeuropeo, Mexico 1960, ἰδίως χάριται IX (1200-800 π. Χ.) καὶ X (500-400 π. Χ.) διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐξέλιξιν καὶ παράρτημα (M. SWADESH) χάριται 9b-10 διὰ τὴν ἀντίστοιχον γλωσσικὴν κατάστασιν κατὰ τὰς αὐτὰς περιόδους. Τὸ θέμα ὑπὸ ἄλλην ἄποψιν πραγματεύεται προσφάτως ὁ ERNEST A. FREDRICKSMEYER, Alexander, Midas and the Oracle at Gordium ἐν Classical Philology 56, 1961, σ. 160 κ. ἑ., ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία. Σημειῶ μόνον ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ FREDRICKSMEYER ἀναφερόμενον σπήλαιον (αὐτ. σ. 163) ὡς «well known down into Christian times» οὐδεμίαν σχέσιν

φῆς μας δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐμεσολάβησε νέον κῦμα παλιρροίας, ἐννοῶ ἐγκατάστασιν Μικρασιατῶν εἰς τὴν Μακεδονικὴν μητρόπολιν¹.

Ὁ ἐκ τῶν βεβαιωτῶν (ὡς συμπληροῦμεν) φέρων τὰ ἀσυνήθη εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα θρακοφρυγικὰ ὀνόματα Ἐκτωρ Μαννία, εἶναι Σκυδραῖος ἦτοι κατάγεται ἐκ τῆς γνωστῆς Μακεδονικῆς πόλεως Σκύδρα. Τὸ ὄνομα ἐπαναλαμβάνεται ἐν στίχ. 7 τῆς αὐτῆς Α' πράξεως, ὅπου εἰς ἐκ τῶν μαρτύρων πιθανῶς, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα πατρὸς εἰς τὴν γενικὴν λήγει εἰς -κτου, εἶναι Σκυδραῖος ἐπίσης. Ἄλλο ἐθνικὸν δὲν προκύπτει εἰς τὸ σφζόμενον μέρος τῆς ἐπιγραφῆς, εἰ μὴ τὸ ἐν πράξει Β' σελὶς I στίχ. 12, ἄγνωστον ἄλλοθεν Μαρινιαῖος, περὶ τοῦ ὁποίου κατωτέρω.

Περὶ τῶν ἐθνικῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μας γενικῶς παρατηρῶ πρῶτον ὅτι δὲν συνοδεύουν πάντοτε τὸ ὄνομα. Διὰ τοὺς ἄρχοντας προφανῶς δὲν ἀπαιτεῖται. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῶν στίχων 4 καὶ 14 διὰ τὸν ἱερέα τοῦλάχιστον μετ' ἀσφαλείας. Ἐκ τῆς παραβολῆς ἐξ ἄλλου τῶν στίχων 2, 7 καὶ 17 προκύπτει ὅτι οἱ ἐκ τῶν κοινῶν πολιτῶν ἀναφερόμενοι ὡς βεβαιωταὶ ἢ μάρτυρες ἢ δικασταὶ δὲν συνοδεύονται πάντοτε ἀπὸ τὸ ἐθνικὸν ὄνομα. Ἐκ τῶν σφζομένων, μόνον εἰς βεβαιωτῆς (κατὰ τὴν συμπλήρωσιν) καὶ εἰς μάρτυς φέρουν τὸ ἐθνικὸν Σκυδραῖος, ἐνῶ εἰς (σελὶς I, στίχ. 12, πιθανῶς ὁ πωλητής, ἐὰν εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται τὸ ἐν συνεχείᾳ: τὴν τι [μὴν ἔχει πᾶσαν] εἶναι Μαρινιαῖος μὲ ὄνομα πατρός, τοῦ ὁποίου ἡ γενικὴ λήγει εἰς - -]λον.

Θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἔχωμεν ἐθνικὰ εἰς μὲν τὴν σελίδα I, ἐν στίχ. 11, 17, ἐνδεχομένως 21, 30, 33 καὶ εἰς σελίδα II ἴσως ἐν στίχ. 5 καὶ 36. Ἄλλ' οὔτε εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς, ὅπου θὰ ἀνεμένετο μετὰ τὰ ὀνόματα πατρός, οὔτε ἀλλαχοῦ φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ ἄλλο ἐθνικὸν ὄνομα. Ἐκ τούτου δὲν βεβαιοῦται ἀσφαλῶς, ὅτι τὰ μόνα, τὰ ὅποια ὑπῆρχον, ἦσαν τὰ Σκυδραῖος (δὶς) καὶ Μαρινιαῖος (ἅπαξ). Βεβαιοῦται ὁμως ἀναντιρρήτως, ὅτι ἐκτὸς τῶν ἀρχόντων καὶ ἄλλα ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὀνόματα δὲν ἀκολουθοῦνται ἀπὸ τὸ ἐθνικόν. Τὰ ἐθνικὰ ὀνόματα (Σκυδραῖος καὶ Μαρινιαῖος) εἶναι προφανῶς ἐξαιρέσεις ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μας. Καὶ τοῦτο θὰ πρέπει νὰ σημαίῃ, ὅτι ἡ ἐπιγραφή δὲν ἀνήκει οὔτε εἰς τὴν Σκύδραν οὔτε εἰς τὴν Μαρινίαν.

Ἡ πόλις εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει ἔχει ἄρχοντας τοὺς ἀναφερομένους, ἐξ αὐτῆς δὲ πρέπει νὰ προέρχωνται καὶ οἱ ἐκ τῶν ἀναφερομένων προσώπων μὴ συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸ ἐθνικόν, τὸ ὁποῖον οὕτω, ὡς εὐκόλως ἐννοούμενον, παραλείπεται.

ἔχει πρὸς τὸ Νυμφαῖον, ὅπως, νομίζω, θὰ δείξω συντόμως εἰς τὴν προσεχῇ δημοσίευσιν τοῦ μεγάλου τάφου παρὰ τὰ Λευκάδια τῆς Ναούσης. Ἐκ τῶν λεχθέντων ἀνωτέρω, νομίζω, ἐνισχύεται ἡ ἄποψις ὅτι οἱ κατοικοῦντες τὸν βαλκανικὸν χώρον κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῆς προϊστορίας εἶχον πολλὰ τὰ κοινὰ εἴτε Θράκες καὶ Παῖνες καὶ Ἰλλυριοὶ ἐλέγοντο, εἴτε Φρύγες ἢ Βιθυνοὶ καὶ τὰ τοιαῦτα. Σημειωτέον, ὅτι τελευταίως παρατηροῦν κοινὰ στοιχεῖα εἰς τὴν Ἑτρούσκικὴν καὶ τὴν σύγχρονον Ἀλβανικὴν γλῶσσαν, ἐνῶ παραλλήλως ὑπάρχουν τάσεις εἰς τὴν σύγχρονον ἐπιστήμην, μὲ βάσιν κυρίως τοὺς διαφοροὺς νόστους, νὰ

ἀναγνωρίσῃ μίαν «κοινὴν» ἑλληνοανατολίζουσαν γλῶσσαν ἤδη κατὰ τὴν 2αν χιλιετηρίδα π.Χ. Τελευταίως περὶ αὐτοῦ ὁ SILVIO FERRI εἰς ἀνακοίνωσίν του πρὸς τὸ Ἱστορικὸν Συνέδριον τῆς Στοκχόλμης τοῦ 1960, δημοσιευθεῖσαν ἐν Studi Classici e orientali 10, 1961, σ. 247 κ.έ.

1 Ἰδὲ π.χ. περὶ ἐγκαταστάσεως Θρακῶν εἰς τὴν Μακεδονικὴν μητρόπολιν ὡς μέρος τῆς οἰκονομικῆς (ἀγροτικῆς) πολιτικῆς τῶν Μακεδόνων βασιλέων ἐν ROSTONTZEFF, Social and Economic History κλπ. II, σ. 632 κ.έ. καὶ σημ. 38, ἐν τόμ. III, σ. 1471.

Ποία είναι ή πόλις αὕτη; Δὲν εἶναι ἀναγκαστικῶς ή αὕτη πρὸς τὸν τόπον εὐρέσεως τῆς ἐπιγραφῆς. Αἱ pierres errantes ὁλονὲν πληθύνονται¹.

Πλείονα περὶ τῶν ἐθνικῶν Σκυδραῖος ἢ Μαρινιαῖος καὶ γενικῶς περὶ τῶν τοπογραφικῶν προβλημάτων ἰδὲ κατωτέρω εἰς παράρτημα.

Στίχ. 3. Θὰ ἦτο δυνατὴ καὶ ή ἀνάγνωσις: *ἤς ή ὦνή ἐγένετο*. Ἀλλ' ὁ στίχος οὗτος παραβάλλεται πρὸς τὸν στίχον 31 τῆς αὐτῆς σελίδος. Οὗτος θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναγνωσθῇ ἐπίσης: *οὗ ή ὦνή ἐγένετο*. Ἀλλὰ σύνδεσμοι, ἀντωνυμῖαι κλπ. κατὰ κανόνα ἀποφεύγονται εἰς ἐπιγραφικὰ κείμενα καὶ διὰ τὴν συντομίαν τίθενται μικραὶ κύριαι προτάσεις παρ' ἀλλήλας. Διὰ τοῦτο προτιμῶ νὰ ἀναγνώσω εἰς ἀμφοτέρους τοὺς στίχους κυρίαν πρότασιν: Ἡ ὦνή ἐγένετο κλπ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ προηγούμενα γράμματα εἰς ἀμφοτέρους τοὺς στίχους μένουν προβληματικά. Πιθανὸν εἶναι ὅτι ἀνήκουν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ τελευταίου ἐκ τῶν βεβαιωτῶν. Ὅποτε εἰς μὲν τὸν στίχ. 3 εἶχομεν μόνον ὄνομα ἢ καὶ πατρώνυμον καὶ ἐθνικόν, εἰς δὲ τὸν στίχ. 31 εἶχομεν ὄνομα καὶ πατρώνυμον. Διότι τὸ μὲν -HC τοῦ στίχ. 3 ἀνήκει πιθανῶς εἰς ὀνομαστικὴν πτῶσιν ὀνόματος², τὸ δὲ -ΟΥ τοῦ στίχ. 31, μετὰ τοῦ ἀβεβαίου πρὸ αὐτοῦ γράμματος εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνήκουν εἰς ὄνομα πατρὸς εἰς γενικὴν³. Δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἀνεγράφετο ὁ τόπος, ὅπου ἐγένετο ή ὦνή, ὡς εἰς τὸ μεταγενέστερον παράδειγμα, κατὰ τὸ ὅποιον ή ὦνή: «Ἐγένετο ἐν Σκύδρα»⁴.

Ἐκ τούτου συμπεραίνω, ὅτι ὁ τόπος, ὅπου κατεγράφοντο τὰ ἡμέτερα «ἀντίγραφα ὦνης» καὶ κατετίθεντο, εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τόπον, ὅπου ή «ὦνή ἐγένετο», ἐνῶ ἀντιθέτως τὸ «ἐγένετο ἐν Σκύδρα» τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ἀρσενίου (μὲ τὰ «Σκυδραῖος» κατ' ἐπανάληψιν) εἶναι δυνατὸν νὰ σημαίνει, ὅτι ὁ τόπος, ὅπου ἦτο κατατεθειμένη ή ἐπιγραφή, δὲν εἶναι ή Σκύδρα, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἰσχύουσαν γνώμην⁵.

Στίχ. 4. Ἐκ τοῦ στίχου τούτου ἐλλείπει προφανῶς τὸ ὄνομα τοῦ μηνὸς καὶ ή ἀρχὴ τοῦ τύπου τῆς χρονολογήσεως μὲ πρῶτον τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπιστάτου, τοῦ ὁποίου οὔτε πατρώνυμον ἀναμένεται οὔτε ἐθνικόν.

Ἀλλ' οὔτε εἶναι πιθανὸν ὅτι μεταξὺ Ἐπιστάτου καὶ ἱερέως ἐμεσολάβει ἄλλος τις ἄρχων ἢ ἕτερόν τι. Ὅτι μετὰ τὸν μῆνα ἡκολούθει ὡς πρῶτος τῶν ἐπωνύμων ἀρχόντων ὁ Ἐπιστάτης ἐξάγεται, νομίζω, ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ στίχου 13, ὅπου τὸ «ἐπὶ Ε Γ Γ» εἶναι ἀναμφιβόλως ἀντί: ἐπὶ Ἐπι[στάτου].

Ὁ χαρακτὴς δὲν εἶναι ἀλάνθαστος. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ προαναφερθέντος Ἐ|σ|κτωρ τοῦ στίχου 2 καὶ ἐκ τοῦ: δικ<α>τῶν κατωτέρω ἐν στίχῳ 15 (πρβ. καὶ στίχ. 6 τῆς σελίδος II). Ἐὰν οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα, δι' ὃ δὲν ἀμφιβάλλω, ἀποκαθίσταται τὸ περίπου πλάτος τῶν στίχων τῆς σελίδος I. Ἐάν, ὡς

¹ Ἰδὲ π. χ. ἐν ΑΕ 1950 - 1951, σ. 61 κ. ἑ. καὶ 68 καὶ τὴν ἐκεῖ βιβλιογραφίαν. Ἐπίσης τὰ κατ' ἔτος Bull. Épigr. τῶν J. καὶ L. ROBERT.

² Εἶναι μάταιον νὰ προταθοῦν ὀνόματα πρὸς συμπλήρωσιν: ὅλα εἶναι πιθανά, τὰ ἐν G. REDARD, Les noms grecs en -της, - τις [= Études et Commentaires

res V], Παρίσιοι 1949.

³ Πρβ. καὶ κατωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 22 τῆς σελίδος II.

⁴ Ἰδὲ ἀνωτ. σ. 2 κ. ἑ., σημ. 3.

⁵ Πρβ. καὶ κατωτέρω εἰς Παράρτημα

παράδειγμα τοῦλάχιστον, μεταφέρωμεν ἐκ τοῦ στίχου 13 τὸ ὄνομα τοῦ μηνὸς καὶ εἰς τὸν στίχ. 4, τότε ὁ στίχος οὗτος θὰ εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Περιτίου ἐπὶ Ἐπιστάτου ---]χον, *ιερέως Νικάνορος, ταγῶ.*

Τοῦτο δίδει εἰς τὸν στίχον τὸ πλάτος περίπου καὶ ἀριθμὸν γραμμάτων περὶ τὰ 46, ὥστε νὰ χωροῦν ὀνόματα Ἐπιστάτου ἀπὸ π.χ. Νεάρο]χον ἕως π. χ. Πολεμάρο]χον. Ὡς πρὸς τὸν Ἐπιστάτην πρβ. κατωτέρω σελίδα II, στίχ. 3-4. Τὸν *ιερέα Νικάνορα*, ἀσφαλῶς τὸν αὐτόν, ἔχομεν κατωτέρω ἐν στίχῳ 14 ὀνομαζόμενον *ιερέα τοῦ Ἀσκλη]ηπιου*, ὡς δύναται νὰ συμπληρωθῇ μὲ ἀσφάλειαν (ὡς πρὸς τὰ δύο -σσ- πρβ. κατωτέρω Ἀσκληπιόδωρος ἐν στίχ. 5 καὶ 17).

Ὁ αὐτὸς *ιερεὺς* ἀναφέρεται πιθανῶς καὶ κατωτέρω ἐν στίχ. 24, ὅπου ἔχομεν τὸ τέλος τοῦ ὀνόματος, εἰς γενικήν, πρὸ τῶν ταγῶν ἦτοι: *Νικάνορο]ς, ταγῶν κλπ.*¹ Ἐὰν ταῦτα ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καὶ παραβληθοῦν οἱ στίχοι 31-32, ὅπου ἡ ὠ[νὴ] ὑπέρεκειται τοῦ]ρχον, ὡς περίπου καὶ ἐν στίχ. 3-4, τότε καθίσταται πιθανόν ὅτι Ἐπιστάτης καὶ Ἱερεὺς, εἶναι οἱ αὐτοὶ εἰς τὰς πράξεις Α', Β' καὶ Δ'. Ἐξ ἄλλου ἡ *πρᾶξις Γ'* (ιδὲ στίχ. 23) ἐγένετο μηνὸς *Πε[ριτίου]*, ὡς συμπληροῦται μὲ ἀσφάλειαν, ὅπως καὶ ἡ προηγουμένη *πρᾶξις Β'* (ιδὲ στίχ. 13). Ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ σελὶς II, ὅπου ἀγοραστὴς εἶναι ὁ αὐτὸς εἰς πέντε πράξεις τοῦλάχιστον, αἱ ὁποῖαι πιθανῶς ἐγένοντο ἢ ἐδηλώθησαν (ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον) ταυτοχρόνως, τότε καθίσταται πιθανόν, ὅτι: μὴν, Ἐπιστάτης καὶ Ἱερεὺς εἶναι οἱ αὐτοὶ εἰς τὰς τέσσαρας πράξεις τῆς σελίδος I. Ἐννοεῖται, τοῦτο εἶναι μόνον πιθανόν, οὐχὶ βέβαιον, καὶ πάντως δὲν ἀποκλείονται καὶ ἄλλαι διαφοραὶ εἰς τὴν διατύπωσιν ὡς ἐν στίχ. 14, ὅπου προστίθεται τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ Ἀσκλη]ηπιου, ἐνῶ ἐλλείπει εἰς τὸν στίχ. 4. Οἱ στίχοι 4, 14, 24 καὶ 32 ἀλληλοσυμπληροῦνται ὑποθετικῶς ὡς ἑξῆς:

στίχ. 4: Περιτίου(;) ἐπὶ Ἐπιστάτου --- ρ]χον, *ιερέως Νικάνορος, ταγῶ*

στίχ. 14: στάτου --- ρχου, *ιερέως Ἀσκλη]ηπιου Νικάνορος τα-*

στίχ. 24: ριτίου, ἐπὶ Ἐπιστάτου ---- ρχου, *ιερέως Νικάνορο]ς ταγῶν Α*

στίχ. 32: νὴ ἐγένετο μηνὸς Περιτίου, ἐπὶ Ἐπιστάτου ---]ρχον

Οὕτω ἔχομεν 43 γράμματα εἰς τοὺς στίχους 4 καὶ 24 (ἀλλὰ μὲ 6 ἰῶτα), 37 γράμματα εἰς τὸν στίχον 14 (ἀλλὰ μόνον μὲ 3 ἰῶτα) καὶ 38 γράμματα εἰς τὸν στίχ. 32 (μὲ 4 ἰῶτα). Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ ἐλλείποντα γράμματα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἐπιστάτου. Περὶ αὐτοῦ κατωτέρω εἰς στίχ. 13.

Στίχ. 5 - 8. Ὁ πληθυντικὸς τῆς λέξεως ταγὸς ἐν στίχ. 4 καὶ 24 ἐπιβάλλει ἐν στίχ. 5 ὀνόματα ἐλλείποντα περισσότερα τοῦ ἐνός. Ἐξ ἄλλου τὰ πιθανῶς 23 ἐλλείποντα γράμματα, ὅσα περίπου ἀνήκουν εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ταγῶν καὶ ἐν στίχ. 15 καὶ 25, δύναται νὰ κατανεμηθοῦν μὲ πιθανότητα εἰς δύο ὀνόματα (κατὰ κατώτατον ὅριον, ἂν εἶναι π.χ. Ἀσκληπιόδωρος) ἢ τέσσαρα (κατ' ἀνώτατον ὅριον, ἂν εἶναι π.χ. Μένων). Τὸ πιθανώτερον, νομίζω, εἶναι, ὅτι οἱ ταγοὶ ἦσαν τρεῖς μὲ ὀνόματα μέσου μήκους ὡς π.χ. Λυσανίας, Διογένης κ.τ.τ. Ἐκ τῶν ὀνομάτων

¹ Περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Νικάνορος ιδὲ κατωτ. παρατηρήσεις εἰς στίχ. 14. Πρβ. καὶ στίχ. 19 τῆς σελίδος II.

τούτων οὐδὲν σφύζεται εἰς τὰς πράξεις Α' καὶ Β'. Ἐχομεν μόνον τὸ πρῶτον γράμμα ἑνὸς ὀνόματος ἐν στίχ. 24 τῆς πράξεως Γ' καὶ τὰ τρία τελευταῖα ἑνὸς ὀνόματος ἐν στίχ. 33 τῆς πράξεως Δ', περὶ ὧν ἰδὲ ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει κατωτέρω.

Ταγοί. Ἐκ τῆς Μακεδονίας δὲν εἶναι γνωστὰ οὔτε ἡ λέξις οὔτε ὁ θεσμὸς τῶν ταγῶν. Ἡ παρ' ΗΣΥΧΙΟΥ γλῶσσα: *ταρόναγα Μακεδονική τις ἀρχή* εἶναι τὸ μόνον, μεθ' οὗ δύναται νὰ σχετισθῇ ἡ ἀρχὴ τῶν ταγῶν μας¹. Ἐξ αὐτῆς ὅμως οὐδὲν συγκεκριμένον προκύπτει πλὴν τοῦ ὀνόματος. Περισσότερον ἴσως διαφωτιστικαὶ εἶναι ἐπιγραφαὶ ἐκ Θεσσαλίας, Δελφῶν καὶ ἀλλαχοῦ, τὰς ὁποίας συνεσχέτισεν ὁ Μ. HOLLÉAUX². Εἰς ταύτας ἐναλλάσσονται ταγοί, ἄρχοντες, γεραιοὶ κτλ. κατὰ τρόπον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιτρέπει πάντοτε νὰ διακρίνωμεν, ἂν πρόκειται περὶ συγκεκριμένου σώματος ἀρχόντων ἢ γενικῶς περὶ τῶν διαφόρων ἀρχόντων τῶν πόλεων. Τοιαῦται γενικαὶ ἐκφράσεις ἀφορῶσαι εἰς τὴν Μακεδονίαν γενικώτερον εἶναι αἱ ἀπαντῶσαι εἰς κείμενα ὡς π. χ. «τῶν ἐν τέλει Μακεδόνων»³ «τῶν ἐν Μακεδονίᾳ δοκιμωτάτων»⁴ «οἱ πρῶτοι Μακεδόνων»⁵ κ. ἄ. Ἄλλ' ἐδῶ οἱ ταγοὶ εἶναι ἀσφαλῶς σῶμα συγκεκριμένου ἐκπροσωποῦν τὴν πόλιν, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ ἐπιγραφή μας. Ἐὰν ὁ θεσμὸς εἶναι παλαιὸς καὶ πόσον παλαιός, ἐὰν τὸ ὄνομα εἰσήχθη ἐκ Θεσσαλίας κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους ἢ ἀποτελῇ πατροπαράδοτον στοιχεῖον τῆς διοικήσεως τῶν πόλεων τῆς Μακεδονίας, εἶναι δύσκολον νὰ ἀποδειχθῇ⁶. Μελλοντικὰ εὐρήματα ἴσως μᾶς διαφωτίσουν περισσότερο.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ὁμοιομορφίαν τῶν κειμένων τῶν πράξεων Α'-Δ', τὴν ὁποίαν διεπιστώσαμεν μὲ πιθανότητα διὰ τὸ μέρος τῶν ἀρχόντων (Ἐπιστάτου, ἱερέως, ταγῶν) καὶ ἡ ὁποία ἐβοήθησε διὰ τὴν ἐν μέρει συμπλήρωσιν τῆς ἐπιγραφῆς, τὸ ἀκολουθοῦν μέρος τῶν μαρτύρων παρουσιάζει ζητήματα ὡς πρὸς τὴν κατα-

1 Συζητεῖ τὸ *ταρόναγα* τοῦ ΗΣΥΧΙΟΥ ἐξαντλητικῶς καί, καθ' ὅσον γνωρίζω, τελευταῖος ὁ J. KALLÉRIS, *Les anciens Macédoniens I*, σ. 266 κ.έ., ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία καὶ σ. 286, σημ. 6.

2 BCH 57, 1933, σ. 20 κ.έ. καὶ κυρίως σ. 25 σημ. 1. Πρόσθετος «Ἀσκληπιάδου Ἐπιστάτου καὶ ἀρχόντων γνώμη» ἐκ Λαοδικείας ἐν Syria 23, 1942-3, σ. 21 κ.έ., ὅπου ἡ χρονολογία πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς 138=174 καὶ ὅχι 137=175 ὡς ἐν σ. 22, 23 κ.ά. Πρβ. αὐτ. σ. 28 τὰ περὶ πελιγάνων, ἀδειγάνων κλπ.

3 APPIANOY Ἀνάβασις IV 13, I.

4 ΑΙΔΙΑΝΟΥ, Ποικ. Ἱστορ. XIV 48. Πρβ. HOFFMANN, *Makedonen*, σ. 179.

5 ΠΛΟΥΤ. Αἴμ. Παῦλος 8, 3. Πρβ. WALBANK, *Philip V*, σ. 10 σημ. 3.

6 Ὁ W. W. TARN θὰ ἐπανελάμβανε ἴσως ἐνταῦθα: «another instance of the intimate connection between Thessaly and Macedonia», CAH VII, 1928, σ. 200. Πρβ. TARN, *Hellenistic Civilization*, 3η ἐκδ. 1952, σ. 57 καὶ σημ. 5. Ὡς πρὸς τὴν πιθανὴν ἀναδρομικὴν ἰσχὺν τῆς μαρτυρίας τῆς ἐπιγραφῆς μας πρβ. σκέψεις τοῦ J. KALLÉRIS, *Les anciens Macédoniens I*, σ. 95 ἐν λ. Ἀλκίδημος. Περὶ τῶν θεσσαλικῶν ταγῶν προχείρως RE IV A, 2, 1932,

στ. 2024 ἐν λ. Ταγός (F. LAMERT) καὶ VI, A, 1, 1936 ἐν λ. *Thessalia* στ. 116 κ.έ., FERRI ἐν Riv. di Fil. 57, 1929, σ. 359 κ.έ. καὶ 58, 1930, σ. 300 κ.έ. L. WEBER ἐν AM 59, 1935, σ. 248. W. W. TARN ἐν CAH VII, 1928, σ. 200 σημ. 1. R. PARIBENI, *La Macedonia sino ad Alessandro Magno*, Μιλᾶνον 1947, σ. 57 κ.έ., ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία. Περιοδ. Ἀθηνᾶ 55, 1951, σ. 293 κ.έ., ἰδίως 322 κ.έ. (Ω. ΚΑΛΛΕΡΗΣ). M. L. W. LAISTNER, *A History of the Greek World* κλπ., Λονδίνον 1957, σ. 198 κ.έ. N. G. L. HAMMOND, *A History of Greece*, Ὁξφόρδη 1959, σ. 142, G. DE SANCTIS, *Storia dei Greci*, I, 6η ἐκδ., Φλωρεντία 1961, σ. 561 κ.έ. Πρβ. M. SORDI, *La lega tessala fino ad A. M. Ρώμη 1958*, σ. 249 κ.έ. (περὶ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς ταγῶν τῶν Θεσσαλῶν) καὶ σ. 334 κ.έ. (Πρβ. βιβλιοκρισίαν ἐν *Epigraphica* 22, 1960, σ. 192 κ.έ.). P. FREZZA, Ἀταγία ἐν Studi V. E. Paoli, Φλωρεντία 1956, σ. 305 κ.έ., ὅπου καὶ ἄλλη βιβλιογραφία. Παραβλητέοι καὶ οἱ βαγοὶ τῆς Σπάρτης, προχείρως ἐν GILBERT-ΠΟΛΙΤΟΥ, Ἐγχειρίδιον Ἀρχαιολογίας, σ. 52. Ἰδὲ καὶ HOFFMANN, *Die Makedonen* κλπ., σ. 77 καὶ 114. καὶ P. CLOCHÉ, *Un fondateur d'empire, Philippe II* κλπ., Παρίσιον 1955, σ. 286 περὶ τοῦ Φιλίππου ὡς ὀργανωτοῦ τῆς Μακεδονικῆς «πόλεως».

νόησιν καὶ δυσκολίας ἀνυπερβλήτους διὰ τὴν συμπλήρωσιν. Οἱ μάρτυρες τῆς πράξεως Α' (στίχ. 5) δὲν ἔχουν ἄλλον προσδιορισμόν. Τούναντίον ἐν στίχ. 15 τῆς πράξεως Β' (ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶχομεν καὶ διὰ τὸν ἱερέα τὸν προσδιορισμόν: Ἀσκληπιού) ἔχομεν: μάρτυρες δικαστῶν καὶ κατωτέρω στίχ. 16 πιθανῶς: ἐναντία δικαστῶν (περὶ αὐτῶν ἰδὲ ἐν οἰκείᾳ θέσει κατωτέρω). Ἄν καὶ ἐδῶ, ἐν στίχ. 5 - 8, τὰ ὀνόματα πρέπει νὰ κατανεμηθοῦν εἰς δύο ομάδας, ὁ Σκυδραῖος τοῦ στίχ. 7 καὶ οἱ ἀκόλουθοι θὰ πρέπη νὰ περιληφθοῦν εἰς τοὺς μάρτυρας «ἐναντία δικαστῶν». Ἐννοῶ, ὅτι οἱ μάρτυρες ἐκ τῶν δικαστῶν εἶναι πιθανῶς βασιλικοὶ ἄρχοντες, «βασιλικοὶ δικασταί»,¹ ὥστε εἶναι ἀπίθανον, ὅτι τὰ ὀνόματά των θὰ ἠκολουθοῦντο ὑπὸ πατρωνύμου καὶ μάλιστα ὑπὸ ἐθνικοῦ. Κατὰ ταῦτα ὁ στίχ. 6 θὰ περιελάμβανεν ἓν ἀκόμη ἢ τὸ πολὺ δύο, ἂν ταῦτα ἦσαν ὀλιγογράμματα, ὀνόματα μαρτύρων (ἐκ μέρους τῶν δικαστῶν) καὶ ἐν συνεχείᾳ θὰ κατεχωρίζοντο (οὐχὶ κατ' ἀνάγκην μὲ τὴν εἰσαγωγὴν: «ἐναντία δικαστῶν», ἀφοῦ καὶ ἐν στίχ. 5 δὲν ἀκολουθεῖται τὸ «μάρτυρες» ἀπὸ τὸ «δικαστῶν»), ὀνόματα ἀκολουθούμενα ὑπὸ τοῦ πατρωνύμου (καὶ ἐνδεχομένως ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ ὡς τὸ Σκυδραῖος τοῦ στίχ. 7). Ἐκ τοῦ πατρωνύμου ἢ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ προέκυπτεν, ὅτι οἱ τελευταῖοι ἦσαν ἰδιῶται² ἀντιπροσωπεύοντες συμφέροντα ἰδιωτῶν, ἂν ὅχι πάντοτε, ὅπως δὴποτε εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς πράξεως Β', ἐφ' ὅσον ἡ συμπλήρωσις μου εἶναι ὀρθή.

Ἀσκληπιόδωρος. Δὲν ὀβελίζω τὸ δεύτερον σ³, διότι δὲν ἀποτελεῖ μεμονωμένον φαινόμενον, ἀλλ' ἀντιθέτως συνηθέστατον π.χ. Ἀσκληπιόδωρος Θράσωνος Ὀλύνθιος ἐν CIG 879 (πρβ. M. M. GUDE, A History of Olynthus, Βαλτιμόρη 1933, σ. 41) καὶ ἄλλος αὐτ. 1865b. Ἐκ Λεβαδείας, Ἀσκληπιάδας CIG 1571 στίχ. 31, Τελέσσης Ὀλύνθιος ἐπίσης, M. GUDE, ἔ. ἀ. σ. 49. Ἀριστοφάνης μεταξὺ Θεσπιῶν καὶ Θίβης CIG ἀριθ. 1638, ἔστωσαν αὐτ. ἀριθ. 1608 στίχ. 6, στίχ. 16. Ἰδὲ καὶ CIG ἀριθ. 25. Ἀριστώ, Εὐνοστίδας, Ἰσμηνόδ[- ἐν ΑΕ 1934 - 1935, Ἀρχαιολ. Χρον., σ. 1 κ.έ., ἀρ. 7 (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπομένην ὑπ' ἀριθ. 8, ὅπου Ἀριστόχσενος), 25, 27 καὶ 71. Ἀριστολόχου ἐν Hesperia 4, 1935, σ. 70. Ἀσκληπιαστῶν, ἐκ Χίου, ἐν Bull. Épigr. 1960, ἀριθ. 135. Πλήθος Θεσσαλικῶν: π. χ. Ἀσστόμαχος, Ἀσκληπιάδας, Ἀσστονόειος, Ἀστομείδεις, ἐν SGDI τόμ. I ἀριθ. 326, I, στίχ. 7 καὶ 20, III, στίχ. 25, 26, 27 καὶ 29, Ἀστόφιλος αὐτ.

1 Μεταγενέστερα, χρονολογούμενα εἰς τὰ ἔτη 87 καὶ 88/89 μ. Χ., κείμενα ἐκ τῆς Εὐρωπῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ, ὅπου ἀναφέρονται «βασιλικοὶ δικασταί», ἰδὲ The Excavations at Dura - Europos, Final Report V, Part I, The Parchments and Papyri ὑπὸ C. BRADFORD WELLES κλπ., New Haven 1959, σ. 98 κ.έ. ἀριθ. 18, στίχ. 10 καὶ 31 καὶ ἀριθ. 19 στίχ. 18. Πρβ. σ. 106: «The formulae of this document are like those used in contemporary Egypt, and so may be regarded as representing general Greek practice». Πρβ. CIG XI, 4, 1053 (ἥς ἰδὲ διόρθωσιν Σ. ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ, Ἀπὸ τὴν Πολιτεία κλπ., σ. 17 καὶ σημ. 1) χρονολογούμενην εἰς τὴν δεκαετίαν 239-229 π. Χ. Μάρτυρες ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Βεροίας: A. M. WOODWARD ἐν Class. Rev. N. S. II, 1952 σ. 114 = SEG XII, 1955,

ἀριθ. 314. Πρβ. WALBANK, Philip V, σ. 2 καὶ σημ. 6 καὶ HOFFMANN, Die Makedonen κλπ., σ. 20 κ.έ.

2 Οὕτω καὶ ἐν Εὐρωπῇ ἔ. ἀ. Εἰς ἀπελευθερωτικὰς ἐπιγραφὰς τῶν Δελφῶν (π.χ. SEG XII, 1955, ἀρ. 235, 237, 242, 244, 252 κ. ἀ) προστίθεται ρητῶς «ἰδιῶται» διὰ τὴν διάκρισιν τῶν μαρτύρων ἐξ ἰδιωτῶν ἀπὸ τῶν ἱερέων. Τελευταίως G. DAUX, ἐν BCH 86, 1962, σ. 315.

3 Ὁ C. BRADFORD WELLES ὀβελίζει: ἀπέσ[]ταλκα ἐν AJA 42, 1938, σ. 249 στίχ. 2 τοῦ αὐτόθι κατὰ τὸν Ἰούνιον 187 π. Χ. χρονολογούμενου διαγράμματος τοῦ Φιλίππου Ε' ὅς καὶ ὁ Σ. ΠΕΛΕΚΙΔΗΣ, Ἀπὸ τὴν Πολιτεία κλπ., σ. 6. Διὰ τὰ διπλά πρβ. J. KALLÉRIS, Les anciens Macédoniens, σ. 293 σημ. 2 καὶ 3. Πρβ. αὐτ. σ. 151 καὶ 223.

ἀριθ. 1291. «'Ασπτέας ἔγραφε» ὑπογράφει ὁ γνωστός ἀγγειογράφος τῆς Κάτω Ἰταλίας π. χ. ἐν *Antike* 7, 1931, σ. 71, εἰκ. 1 καὶ σ. 76¹. Φαλίσσεται ἐν IG IX², 1226. Ἐκ Βορείου Ἡπείρου: Λυκίσσκου, [Φί]λισστος, καὶ πάλιν Φιλίσστου, εἰς ἐπιγραφὴν ἐν P. R. FRANKE, *Die antiken Münzen von Epirus*, 1961, σ. 292. Ἐξ Ἡπείρου ἐπίσης προσστατεύοντος SGDI τόμ. II, ἀριθ. 1350, στίχ. 3, Δοεστός αὐτόθι στίχ. 4 (πρβ. H. KRAHE, *Die altill. geogr. Namen*, σ. 69 καὶ 71, ὅπου σημειώνει ὅτι τὸ φαινόμενον ἀπαντᾷ καὶ εἰς λατινικὰς ἐπιγραφάς, π. χ. *Sponistarium* ἐν CIL III, 2026). Ἰδὲ καὶ E. H. STURTEVANT, *The Pronunciation* κλπ., 2α ἔκδ. 1940, σ. 75 παράγρ. 88, ὅπου καὶ ἄλλα παραδείγματα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία³. Γενικῶς διὰ τὰς μορφὰς τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἰδὲ ἐν A. B. COOK, *Zeus* II, 2, σ. 1085 κ.έ. Ἑτυμολογίαν⁴ τῆς λέξεως Ἀσκληπιὸς τελευταίως ἐν A. CARNOY, *Dict. étym.*, 1957 ἐν λ. *Aisklepios* [ais(a)k-labh-ios, αἰσκαδὸν ἀναλαβεῖν], ὅπου μνεία καὶ ἄλλων ἐτυμολογήσεων. Πρβ. καὶ παρατηρήσεις CH. EDSON ἐν *Harv. Class. Studies* 45, 1934, σ. 230 κ.έ., ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Τὸ ὄνομα Διογένης σύννηθες καὶ ἐν Μακεδονίᾳ⁵, τὸ Πυθογένης γνωστόν, ἀλλὰ δὲν εὔρον ἐν Μακεδονίᾳ.

Τοῦ Σκυδραίου τὸ ὄνομα δύναται νὰ εἶναι Εὐκτος⁶, Ἐπευκτος, Θαλίευκτος Πολύευκτος⁷. Τὸ Μένων σύννηθες καὶ ἐν Μακεδονίᾳ, μάλιστα δὲ ἐν Θεσσαλίᾳ⁸. Τὸ μοναδικὸν γράμμα -υ ἐν τέλει τοῦ στίχ. 8 εἶναι κατὰ τοῦτο σημαντικόν, καθ' ὅτι δεικνύει, ὅτι τὸ τελευταῖον ὄνομα μάρτυρος ἠκολουθεῖτο μὲν ὑπὸ πατρωνύμου ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὑπὸ ἐθνικοῦ.

ΠΡΑΞΙΣ Β'.

Ἐν στίχ. 9 σφύζονται 18 γράμματα, ὅπερ, λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ στίχου πρὸς δεξιὰ καὶ ἀριστερά, σημαίνει, ὅτι ἐλλείπουν περίπου 30, γράμματα. Ταῦτα, κατὰ τὰς παρατηρήσεις εἰς στίχ. 4 ἀνωτέρω καὶ στίχ. 13 κατωτέρω, πρέπει νὰ ἦσαν ἀρκετὰ διὰ νὰ δηλώσουν τὸ ὄνομα καὶ πατρωνύμιον τοῦ ἀγοραστοῦ, τὸν τύπον «ἡγόρασεν» ἢ «ἐπρίατο παρὰ» καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πωλητοῦ μετὰ τοῦ πατρωνύμου του, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκουν πιθανῶς τὰ πρῶτα τρία ἐκ

¹ Προχέριως X. ΤΣΟΥΝΤΑ, *Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλ. Τέχνης*, σ. 459, εἰκ. 469.

² Πρβ. Ἀριστοκλῆς ἐν ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΥ, Αἱ Γραφαὶ Στῆλαι κλπ., σ. 153: «Ὁ διπλασιασμός τοῦ Σ δηλοῖ τὴν ἐν τοιαύτῃ θέσει ὡς γαλλικοῦ ch προφορὰν αὐτοῦ εἶναι δὲ λίαν συχνὸς ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς». «Μυσσηγρίων» ἐν P. LAMBRECHTS, *Over Griekse en Oosterse mysteriegodsdienssten* κλπ. [ἐν *Mededelingen* κλπ. XVI, 1], Βρυξέλλαι 1954, σ. 27 σημ. 64, ὅπου παραπομπὴ εἰς *Bull. Soc. v. d. Lettres de Lund*, 1928 - 29, 123.

³ Ὁ D. DETSCHEFF ἐν B. I. Bulg. 3, 1925, σ. 131-164, ἐθεώρησε θρακικὸν τὸ ὄνομα. Πρβ. D. ZONTSCHEW ἐν *ÖJh* 32, 1940, Beibl. σ. 81 κ.έ., ὁ ὁποῖος ταυτί-

ζει τὸν Θράκα ἱππία μὲ Ἀπόλλωνα καὶ Ἀσκληπιόν. Πρβ. G. KAZAROW ἐν B. I. Bulg. 14, 1940/2, σ. 54 κ.έ.

⁴ Ἰδὲ π. χ. PAPP-BENSELER ἐν λ. *Διογένης* ὑπ' ἀριθ. 7. H. ROPE, *Foreigners in Attic Inscriptions*, 1947, σ. 106 κ.έ. (περὶ τὸ 200 π.Χ.). LAUNEX, *Recherches* κλπ. II, σ. 1175.

⁵ Ὡς π. χ. ἐν ΠΛΟΥΤ. Αἰμ. Παῦλος XXIII, ὅπου ὁ Περσεύς νυκτὸς εἰς Πέλλαν εἰσελθὼν Εἴηκτον καὶ Εὐλαιοι τὸς ἐπὶ τοῦ νομίσματος... ὀργισθεῖς ἀπέκτεινεν.

⁶ FR. BECHTEL, *Die histor. Personenn. d. Griechischen* κλπ., σ. 179.

⁷ Π. χ. PAPP-BENSELER, ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κλπ. H. BERVE, *Das Alexanderreich* II, σ. 259 κ.έ.

τῶν σφωζομένων γραμμάτων. Οὕτω, ἐὰν δανεισθῶμεν, παραδείγματος χάριν, στοιχεῖα ἐκ τῆς σελίδος II, θὰ ἔχωμεν:

Ζώπυρος Γοργία ἐπρίατο παρὰ Σισία ---] αὐτοῦ γῆν τὴν περὶ Νέαν.

Τὸ πατρώνυμον τοῦ πωλητοῦ εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι Πλεύρατος¹, Πύρατος², Μέσατος³, Ἀκρότατος, Μακάρατος καὶ εἴ τι ἄλλο.

Γῆ. Ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἔννοιαν «estate, farm» LIDDELL-SCOTT ἐν λ. γῆ III 2). Γῆ πιθανῶς εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγοραπωλησίας καὶ ἀνωτέρω εἰς τὴν προᾶξιν Α' καὶ κατωτέρω εἰς τὰς πράξεις Γ' καὶ Δ' τῆς σελίδος I, ὡς καὶ εἰς τὰς πράξεις Ζ' καὶ Θ', ἴσως δὲ καὶ εἰς ὅλας τῆς σελίδος II. Ἡ γῆ εὐρίσκεται: περὶ Νέαν [πόλιν; ἢ τι τοιοῦτον τοπωνύμιον, τὸ ὅποιον ἀτυχῶς δὲν γνωρίζομεν. Πᾶσα, χάριν συμπληρώσεως, ὑπόθεσις ἢ συσχετίσις θὰ ἦτο αὐθαίρετος, περιλαμβανομένης καὶ τῆς συσχέτισεως πρὸς τὸ Νέα Αὐγούστα τοῦ LEAKE, τὸ ὅποιον, καίτοι αὐθαίρετον, ἐδέχθησαν πάντες (πλὴν τοῦ Δ. ΓΕΩΡΓΑΚΑ) ὡς ὄνομα, ὅθεν προῆλθε δῆθεν τὸ ὄνομα τῆς Ναούσης. Περὶ αὐτοῦ ἐκτενῶς εἰς τὴν ἐπικειμένην δημοσίευσιν τοῦ τάφου, ὅπου εὐρέθη ἡ δημοσιευομένη ἐνταῦθα ἐπιγραφή.

Στίχ. 10. Εἰς ἀκαίνας ἐνταῦθα μετρεῖται ἡ ἐπιφάνεια τῆς «γῆς». Ἀκαίαν ἀμφότερον κέντρον τε βοῶν καὶ μέτρον ἀρούρης, ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ ἀπόσπασμα 214 καὶ ΣΧΟΛΙΑ εἰς Ἀπολλ. Ρόδιον (ἐκδ. C. Wendell, 1935) Γ 1323b: ἀκαίνη: ἀντὶ κέντρῳ ἄκαινα δέ ἐστι μέτρον δεκάπουν, Θεσσαλῶν εὐρεμα, ἢ ράβδος ποιμενικὴ παρὰ Πελασγοῖς ἠδρημένη, περὶ ἧς Καλλίμαχος κλπ. Πρβ. αὐτ. σημ. 5. Κατ' ἀρχὰς ἐχρησιμοποιήθη ὡς μονὰς μήκους ἴση πρὸς 10 πόδας, εἶτα καὶ ὡς μονὰς ἐπιφανείας ἴση πρὸς 100 πόδας⁴. Εἰς τετράγωνος πὺς εἶναι 0,087 μ²⁵. Ὅθεν

¹ Γνωστὸν π.χ. καὶ ἐκ Βεροίας (τελευταίως CH. EDSON ἐν Harvard Cl. St. 45, 1934, σ. 230 κ.έ. = ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία, ἀριθ. 68. Πρβ. ἄλλον ἀντόθι ἀριθ. 54 στ. 36), Πρέσπας (Πρευράτου σφραγίσματα ἐπὶ κεράμων ἀδημοσίευτα ἐξ ἀνασκαφῶν μου, περὶ ὧν ἰδὲ BCH Chron. 1959, σ. 765 καὶ 1961, σ. 795 καὶ AA 17, 1961, ὑπὸ ἐκτύπωσιν καὶ ἀλλαχού. Ὅχι ἰλλυρικόν, ὡς συνήθως θεωρεῖται. Θὰ πρέπη νὰ προέρχηται ἐξ ἐθνικοῦ Πλευρατός (ὡς Δοεστός, Κλαυθιάτος κλπ. ἡπειρωτικὰ ἐθνικά) ἐκ τόπου φέροντος ὄνομα ὡς τὸ Πλευρών, τοῦ ὁποίου καὶ ὁ H. KRAHE, ἀκολουθῶν τὸν FICK, ἀνεγνώρισε τὴν ἐλληνικότητα ἐν Die alten balkanill. geogr. Namen, σ. 51. Τὸ Πλεύρατος πάντως θεωρεῖται γενικῶς ἰλλυρικόν. Τὸν KRAHE ἔχει ὡς αὐθεντίαν ὡς πρὸς αὐτὸ καὶ ὁ EDSON, ἔ. ἀ., ὅπου γράφει «Pleuratos is certainly illyrian». Ἰδὲ νῦν καὶ H. KRAHE, Die Sprache der Illyrier I, Wiesbaden 1955, σ. 68. Ἀλλὰ πρβ. I. I. RUSSU ἐν Dacia N.S. 2, 1958, σ. 518. Ἰδὲ περὶ τοῦ ὀνόματος καὶ PAPE-BENSELER ἐν λ., Reall. d. Vorgesch. VI, 1926, σ. 36 καὶ προσφάτως RE XXI, I, 1951, στ. 237 κ. έ., ὅπου καὶ γενεαλογικὸν δένδρον τῆς δυναστείας τῶν Ἰλλυριῶν Πλευράτων.

² Γνωστὸν ἐξ Ἡλείου ἰδὲ PAPE-BENSELER ἐν λ.

³ BUCHTEL, Histor. Personn., σ. 313.

⁴ Ἰδὲ προχείρως LIDDELL-SCOTT ἐν λ. ἄκαινα καὶ πλέθρον. Ἀναλυτικῶς μετὰ τῆς παλαιότερας γερμανικῆς βιβλιογραφίας ἰδὲ Θ. Δ. ΑΞΕΝΙΑΗΝ ἐν Πλάτων, Δελτίον τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων, ἔτος B, 1950, σ. 69 κ.έ., ἰδίως σ. 80 κ.έ. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας ἰδὲ BOISACQ, Dict. étym., 1950, σ. 32 ἐν λ. ἄκαινα I καὶ σ. 33 ἐν λ. ἄκαινα II, καὶ μάλιστα προσθήκην αὐτ. ἐν σ. 1090 ἐν λ. ἄκαινα II. Ἐν χρήσει ἐν Θεσσαλίᾳ, M. Ἀσία καὶ Αἰγύπτῳ σημειώνει ὁ HJALMAR FRISK, Griech. etym. Wörterbuch, Heidelberg 1960, σ. 49 ἐν λ. Εἰς ταύτας δέον νὰ προστεθῇ νῦν καὶ ἡ Μακεδονία, ὅπου τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ, καθ' ὅσον γνωρίζω, καὶ ὅθεν πιθανῶς εἰσῆχθη εἰς M. Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον. Ἐνταῦθα σημαίνει προφανῶς μέτρον ἐπιφανείας, ἀλλὰ καὶ ὡς μέτρον μήκους θὰ ἐχρησίμευε παραλλήλως. Ἐν ἐπιγραφαῖς MAMA IV, ἀριθ. 216. HULTSCH, Metrologie, 717. Πρβ. BR. KEIL ἐν Hermes 43, 1908, σ. 538, σημ. 1 καὶ RE XXI, 1941, στ. 809, ὅπου ἡ βιβλιογραφία περὶ ἐπιγραφῆς μετὰ τοῦ ὑποτεθέντος τοπωνυμίου ἢ ὀνόματος A K E N A, ἡ ὁποία τελικῶς ἡρμηνεύθη: «[τὸ δὲ μέγεθος] ἔστε τόπον ἄκενα». Ἐνθα ἄκενα = ἄκαινα.

⁵ Μὲ βάσιν τὴν ἰσχύν τοῦ ποδὸς παρὰ H. NISSEN

αί 78 ἄκαιναι ἰσοδυναμοῦν πρὸς 7.800 πόδας ἥτοι 678,60 μ², ἐνῶ τὸ πλῆθρον ἰσοδυνάμει πρὸς 10.000 τετραγ. πόδας ἥτοι 876 μ². Τὸ κτῆμα λοιπόν, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγοραπωλησίας, θὰ ἦτο μικρότερον τοῦ πλῆθρου καὶ ἀκόμη μικρότερον τοῦ σημερινοῦ στρέμματος τῶν 1000 μ², ἂν δὲν ἀνεγράφετο, ὥς πιστεύω ὅτι συνέβαινε, καὶ ἀριθμὸς πλῆθρων εἰς τὸ ἐλλεῖπον (ἐκ 30 περίπου γραμμάτων) μέρος τοῦ στίχου. Περὶ αὐτοῦ θὰ ἠδύναντο νὰ μᾶς διδάξουν αἱ ἄλλαι πράξεις, ἀλλὰ τὸ σχετικὸν μέρος ἐλλεῖπει ἀτυχῶς εἰς τὰς ἄλλας (πλὴν τῆς ἐν σελίδι II πράξεως Θ', ἣν ἰδὲ κατωτέρω). Εἰς τὰ πιθανῶς ἀναγραφόμενα, εἰς τὸ ἀπολεσθὲν μέρος τοῦ στίχου, πλῆθρα ἀναφέρεται ἄλλωστε, ὥς πιστεύω, τὸ ἐν συνεχείᾳ: «τὰ ἐχόμενα», ἐνν. πλῆθρα. Δυσκόλως δύναται νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸ «γῆν» ἢ τὸ «ἀκαίνας» καὶ ἂν ἀκόμη εἰς τὸ ἐλλεῖπον μέρος τοῦ στίχου ἀνεγράφοντο καὶ ἄλλα πράγματα, καθοριζόμενα ὀνομαστί ἢ ἀορίστως πως δηλούμενα, π.χ. «μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ» ἐνν. «τῇ γῇ». Τὸ «τὰ ἐχόμενα» ἐννοεῖται καλύτερον, ἐὰν ἀναφέρηται εἰς ἐλλεῖπον «πλῆθρα». Οὕτω δὲν ἀναγκάζομεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ κτῆμα ἦτο τόσον μικρὸν ὅσον ἄκαιναι 78, τοῦτέστιν ὀλιγώτερον τοῦ στρέμματος, ὁπότε θὰ ἐγεννᾶτο τὸ ἐρώτημα, ἂν τοῦτο πρέπη νὰ τὸ δεχθῶμεν ὥς κανόνα ἢ ἐξαίρεσιν διὰ τὴν ἔκτασιν τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας κατὰ τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν περιοχὴν τῆς ἐπιγραφῆς.

Ὁ Θ. ΑΞΕΝΙΑΔΗΣ¹ μὲ βάσιν τὰ μέχρι πρό τινος ἔτι δὲ καὶ νῦν ἐν μέρει ἰσχύοντα παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ἐρμηνεύει ὀρθῶς, νομίζω, τὰ θεσσαλικά «καπβολαῖος - καταβολαῖος -α -ον», ὥς ἰσοδυναμοῦντα, ἂν ὅχι μὲ μαθηματικὴν ἀκριβείαν, σημασιολογικῶς τοῦλάχιστον, πρὸς τὴν «σποριά» τῶν συγχρόνων². Καὶ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου Ἡπειρον, συγκεκριμένως ἐκ τοῦ χωρίου Ἀρίστη Ζαγορίου, γνωρίζω τὴν «σποριά». Πλησιέστερα πρὸς τὴν ἄκαιναν εἶναι τὰ ἔτι καὶ νῦν ἐν χρήσει, εἰς τυπικὰς ἐκφράσεις τοῦλάχιστον, ἐν Ἀρίστη: «ἕνα θκέλλ'» ἢ «θκέντρ' τόπους». Τὸ «θκέλλ'» ἐκ τοῦ δίκελλα, ὅπως τὸ «θκράν'» ἐκ τοῦ δίκρανον. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς ταῦτα τρέπεται τὸ φ=β εἰς θ καὶ εἰς τὸ «θκέντρ'» ἐκ τοῦ βούκεντρον-φκέντρ'-θκέντρ'. Ὑπάρχει ἰδιαιτέρως ἐν χρήσει ἔκφρασις κατὰ τὴν προκρινὴν ἐκκίνησιν τῶν γεωργῶν, ὅτε ὁ εἰς παροτρύνει τὸν ἄλλον νὰ σπεύσῃ ἢ μᾶλλον ἢ μία παροτρύνει τὴν ἄλλην (διότι ἐν Ζαγορίῳ τὴν γεωργίαν ἥσκουν μᾶλλον αἱ γυναῖκες, οἱ ἄνδρες ἐξενητεύοντο). Τότε συνήθως λέγουν: «πάει ὁ ἥλιος ἕνα θκέντρ'». Δι' αὐτοῦ ἐννοοῦν ὅτι ἡ ἡμέρα ἐπροχώρησεν, ὁ ἥλιος ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν ὅσον τὸ μῆκος βουκέντρον. Εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἄκαινα τῆς ἐπιγραφῆς μας³.

ἐν Handbuch d. Klass. Altertumsw. I, ἔκδ. 2α., σ. 840. Ἰδὲ τὴν παρὰ ΑΞΕΝΙΑΔΗ, ἔ.δ. βιβλιογραφίαν (ὅπου ἡ ἐν σημ. 5 τῆς σ. 82 παραπομπὴ εἰς LIDDELL - SCOTT εἶναι ἄτοπος).

¹ Ἐ. δ. σ. 82.

² Ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς σποριάς ἰδὲ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ, Μέγα Λεξικὸν ἐν λ. σποριά: «τὸ τμήμα ἀγοῦ τὸ χωριζόμενον δι' αὐλακος» ἥτοι «ὅσον περίπου ὁ γεωργὸς σπεύρει ἐφ' ἅπαξ».

³ Ἰδὲ παράλληλα ἐκ τῆς Συρίας, τῆς Ἀγγλίας κλπ.

εἰς G. THOMPSON, On Greek Land - Tenure ἐν Studies D. M. Robinson II, St. Louis 1953, σ. 840 κ.ε. Ὡς πρὸς τὴν ἀρίθμησην διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου ἰδὲ παρατήρησιν ἀνωτέρω σ. 4 σημ. 1. Γενικῶς περὶ τῆς ἀλφαβητικῆς ἀριθμήσεως ἰδὲ M. N. TOD, The Alphabetical Numeral System in Attica ἐν BSA 45, 1950, σ. 126 κ. ε. Πρβ. A. G. WOODHEAD, The Study of Greek Inscriptions, Cambridge 1959, σ. 110 κ.ε. καὶ βιβλιογραφίαν αὐτ. σ. 131. Τὰ ἐν TOD, ἔ.δ. σ. 137 κ.ε. καὶ WOODHEAD, ἔ.δ. σ. 111 περὶ τῆς

Στίχ. 11. Τὸ τὰ ἐχόμενα τοῦ στίχ. 10 εἰσάγει τὸν καθορισμὸν τῶν ὀρίων τοῦ κτήματος, τὰ ὅποια παρέχονται διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῶν ὀνομάτων τῶν γειτόνων. Ἐὰν ἠκολούθει ἐμπρόθετος ἢ πτωτικὸς προσδιορισμός, δὲν φαίνεται. Ἡ παραβολὴ πρὸς τὸν στίχ. 20 τῆς ἐπομένης πράξεως δὲν ὀδηγεῖ κατ' ἀνάγκην εἰς ἀσφαλὲς συμπέρασμα, διότι ἡ σχετικὴ πρὸς τὰ ὄρια καὶ τοὺς γείτονας formula εἶναι ἡ ὀλιγώτερον τυπικὴ, ὡς δεικνύουν καὶ τὰ σωζόμενα μέρη τοῦ στίχου 21¹.

Τὰ πρῶτα δύο ἐκ τῶν σωζομένων γραμμάτων τοῦ στίχου 11 εἶναι δυνατόν νὰ ἀνήκουν εἰς ὀνομαστικὴν πτώσιν ὀνόματος (ὡς π.χ. Μένων), ὅποτε τὸ ἀκολουθοῦν εἶναι πατρώνυμον εἰς γενικήν. Ἀλλὰ φαίνεται πιθανωτέρα συμπλήρωσις ὡς π.χ. ἡ ἐξῆς: *Τὰ ἐχόμενα* / [ἀπὸ δυσμῶν τοῦ δεινός --- ἀπὸ ἀνατολῶν] Ἀττίνα. Ἡ, ἐννοεῖται, ἀντιστρόφως.

Ἀττίνας ἢ Ἀττινᾶς, σύννηθες ὄνομα π.χ. Ἀττινᾶς, ἀξιοματικὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀττινᾶς πατὴρ Ραδαμάνθυνος ἐκ τῆς Ἀντιοχίδος ἐν SUNDWALL, Nachträge, σ. 40. Ἀττινᾶς Ἡρακλείδου Φλυεύς, παῖς πυθαϊστῆς κατὰ τὸ 128/7 π.Χ. (F. Delphes III, 2, 12), ἔφηβος κατὰ τὸ 119/8 (IG II², ἀρ. 1008, στίχ. 126) καὶ θεσμοθέτης τὸ 88/7 π.Χ. (IG II, ἀρ. 863, στίχ. 7 = II², ἀρ. 1714, στίχ. 7. Πρβ. περὶ τῆς χρονολογίας S. Dow ἐν Hesperia 3, 1934, σ. 144-146). Πρβ. I. KIRCHNER, Prosopographia Attica, Βερολίνον 1901, τόμ. I, ἀριθ. 2693 καὶ SUNDWALL, Nachträge, σ. 40. Κερκίων Ἀττίνου Θετταλὸς τοῦ 1^{ου} αἰ. μ.Χ. ἐν IG II², ἀρ. 8852. Ἀπολλώνιος Ἀττίνου Ἀνκυρανὸς τοῦ 2^{ου} ἢ τοῦ 1^{ου} αἰ. π.Χ. IG II² 7890. Πρβ. τὰ Ἀττις (ὁ) ἐν IG II² 10903 καὶ 10904 (4^{ος} αἰ. π.Χ. ἐξ Ἀθηνῶν), Ἀττίτας Θετταλός (τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 3^{ου} αἰ. π.Χ.) ἐν IG II² ἀρ. 1958 στίχ. 41. (Πρβ. H. POPE ἐν Foreigners in Attic Inscriptions (1947), σ. 67 ἢ τοῦ αὐτοῦ Non Athenians κλπ., 1935, Ἀττας (τρίς), Ἀττινᾶς Χερσονησίτης 183/2 π.Χ. Ὁ ἀνωτέρω Ἀττίτας Θεσσαλὸς μετὰ τὸ 250 π.Χ., περὶ οὗ πρβ. LAUNNEY, Recherches κλπ. II, σ. 1140 καὶ G. REDARD, Les noms grecs en -της, -τις [= Études et Commentaires V], Παρίσιον 1949, σ. 203 κ.έ., ὅπου τὸ Ἀττίνας τονίζεται Ἀττινᾶς. Πιθανῶς καὶ τὰ Ἀτὼ (ἡ) καὶ Ἀτῶτας (ὁ) Παφλαγῶν ἐν IG II², ἀριθ. 10905 καὶ 10051. Ἀττίας ἢ Ἀτίας Θραξ ἐν Prosop. Ptol. II, 1952, ἀριθ. 3851, τοῦ 203/2 π.Χ. (= LAUNNEY, σ. 1192). Δὲν εἶναι ἄσχετα πιθανῶς καὶ τὰ Φαττίδας τῆς Δωδώνης DITTENBERGER, Sylloge, ἀριθ. 839 = COLLITZ, SGDI II, σ. 9, ἀριθ. 1356, παρὰ τὰ Ἀττίδεια, ἐορτὴν ἐν Ἀθήναις, CIA II, 622. Πρβ. HERWERDEN, Lexicon Graecum κλπ.², 1910, σ. 233. Ἐπίσης τὰ προβληματικὰ Ἀτος ἐκ Σμύρνης καὶ Σικελίας, PAPE-BENSELER ἐν λ. S. FERRI ἐν Notizie d. Scavi.

πρώτης ἐμφανίσεως τοῦ ἀλφαβητικοῦ συστήματος ἀριθμήσεως ἀφοροῦν βεβαίως τὴν Ἀττικήν, ὥστε ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ συστήματος ἰδὲ τὴν παλαιάν, ἀλλ' ἀκόμη χρήσιμον, Ἐπιγραφικὴν τοῦ W. LARFELD, Griech. Epigraphie³, Μόναχον 1914, σ. 299 κ.έ. Πρβ. ANT. ΣΙΓΑΛΑ, Ἱστορία τῆς Ἑλλην. Γραφῆς, Θεσσαλονίκη 1934, σ. 310 κ.έ., ὅπου (σ. 312) ἡ ἀρχαιότερα ἀλφαβητικὴ ἀρίθμησης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ

τοποθετεῖται εἰς τὸ 266 π.Χ.

1 Παραδείγματα παραλλαγῶν τοῦ τύπου τῶν στίχων 10 καὶ 20 τῆς σελίδος I: D. M. ROBINSON ἐν TAPA 69, 1938, σ. 43 κ.έ. ἀριθ. 3, 4, 5, 6 καὶ 9. Μακεδονικὰ τόμ. Β', 1951, σ. 622 εἰκ. 10 (ἀλλὰ πρβ. Δ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΝ ἐν Γέρας Ἀ. Κεραμοπούλλου, σ. 165 σημ. 1). Παραλλαγὰι τοῦ τύπου τοῦ στίχου 22 τῆς σελίδος II, ἐν BCH 85, 1961, σ. 426 κ.έ.

Σειρά VII, τόμ. 5-6 (1944-45, έκδ. 1946) σ. 169 κ.έ., όπου τὸ σικελικὸν παράδειγμα χρονολογεῖται περὶ τὸ 450 π.Χ. (αὐτ. σ. 170). Πρβ. SEG XVI, 1959, ἀριθ. 573, 18 καὶ REG 63, 1950, 219 κ.έ. ἀριθ. 244, όπου ὁ L. ROBERT, ἀκολουθῶν τὸν FERRI, καταχωρίζει τὸ ὄνομα μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν. Ἄτις, ἱερεὺς, τῆς Μεγάλης μητρὸς ἐν Πεσσινοῦντι, ἐπιστολοδόχος τοῦ Εὐμένους II καὶ Ἀττάλου II ἐν C. BRADFORD WELLES, Royal Correspondence κλπ., σ. 242 κ.έ. ἀριθ. 56, 58 καὶ 59. Γενικὴ Ἀττίου ἐν W. PEREMANS - E. VAN'T DACK, Prosopographia Ptolemaica III, 1956, σ. XV, Ἀττίνης αὐτ. σ. 61, ἀριθ. 8615, Ἀττίνας αὐτ. IV, 1959, ἀριθ. 9167. Τρεῖς Μυσοὶ μὲ τὸ ὄνομα Ἀττίνας ἐν LAUNEY, Recherches κλπ. II, σ. 1212. Ἀττίνας ἐπίσης εἰς τὴν σπουδαίαν ἀπελευθερωτικὴν ἐπιγραφὴν τῆς Βεροίας ἐν M. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ, Ἀρχαῖαι Ἐπιγραφαὶ Βεροίας, σ. 9 κ.έ. = SEG XII, 1955, ἀριθ. 314¹.

Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἄττιος ἰδὲ A. CARNOY, Dict. étym. ἐν λ., όπου σχετίζεται μὲ τὸ παιδικὸν ἄττα = πατήρ, περὶ οὗ καὶ ἐν BOISACQ, Dict. étym., καὶ FISK, Gr. etym. Wörterbuch ἐν λ.² Περὶ τῆς λατρείας τοῦ Ἄττιος, πλὴν τῶν γενικῶν βιβλίων περὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων, ἰδὲ τὰ εἰδικότερα H. HERPING, Attis, sein Mythen und sein Kult (1903) καὶ τελευταίως περὶ τῆς λατρείας τοῦ Ἄττιος ἐν Ρόδῳ κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν ἐποχὴν D. MORELLI, I culti in Rodi, ἐν Studi Classici e orientali 8, 1959, σ. 33 κ.έ. καὶ 117. Ὡς πρὸς τὴν κατάληξιν πρβ. τὰ: Παιδίνας, Καζίνας, Σμιθίνας, Κοθίνας, Πιτιθίνας, Πυθίνας, Φαικίνας, Μικίνας, Κροκίνας, Λευκίνας, Σελίνας, Καλλίνας, Μυλλίνας, Θωπίνας, Δαμίνας, Τιμίνας, Δρωπίνας, Καυρίνας, Πουρίνας, Πυρίνας, Πυρρίνας, Μικρίνας, Δωρίνας, Πεισίνας, Τίνας, Πρατίνας, Φιλτίνας, Παντίνας, Ἀριστίνας, Πλουτίνας, Κεφίνας (Κεφαλίνας), Καρφίνας, Αἰσχίνας, Δολίνας, Λεπτίνας (ΑΕ 1934-35 Ἀρχ. Χρον., σ. 3, ἀρ. 36). Ταῦτα καλύπτουν ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς αἰῶνας ἀπὸ τῶν ἀρχαϊκῶν μέχρι τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Στίχ. 12. Ἡ ἀνάγνωσις, νομίζω, εἶναι ἀσφαλὴς ὡς ἀνωτέρω. Αἱ δυσχέρειαι προκύπτουν ἐκ τοῦ ἐλλείποντος μέρους τοῦ στίχου. Οὗτος ἐν ἀρχῇ βεβαίως θὰ εἶχε τὸν ἀριθμὸν τῶν δραχμῶν, ὁ ὁποῖος πιθανῶς θὰ ἀνεγράφετο μὲ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ὡς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκαινῶν (πρβ. κατωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 30 τῆς σελίδος II) καὶ θὰ ἐχωρίζετο ὁμοίως μὲ στιγμάς. Τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς 12 γράμματα περίπου. Τὰ σφζόμενα εἶναι 18. Ὑπολείπονται περίπου 10-12 γράμματα, τὰ ὁποῖα πιθανῶς ἀνῆκον κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ὄνομα καὶ μέρος πατρωνύμου εἰς γενικήν, τοῦ ὁποίου ἔχομεν τὰ τρία τελευταῖα γράμματα. Τὸ ἐπόμενον Μαρινιαῖος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ μόνον ἐθνικόν. Ἐὰν οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα, εἰς τὸν ἀγνώστου ὀνοματεπωνύμου Μαρινιαῖον ἀναφέρεται τὸ τὴν τιμὴν ἔχει πᾶσαν], ὡς συμπληροῦται μὲ μεγάλην πιθανότητα,

¹ Συζήτησις περὶ τῆς ἐθνικότητος τοῦ ὀνόματος Ἀττίνας παρὰ HOFFMANN, Makedonen, σ. 194 κ.έ. Πρβ. καὶ σ. 249.

² Ὡς πρὸς τὴν «αἰολοδορικὴν» κατάληξιν -ας ἰδὲ J. KALLÉRIS, Les anciens Macédoniens, σ. 292 σημ. 2.

ἐὰν παραβληθῶν πρὸς ἀλλήλους οἱ στίχοι 12 - 13, 22 - 23 καὶ 30 - 31 τῆς σελίδος I, ὡς καὶ οἱ στίχοι 17, 31 καὶ 38 τῆς σελίδος II χωρὶς νὰ ἀποκλείηται καὶ ἄλλη τυπικὴ ἔκφρασις.

Μαρινιαῖος. Τοῦτο προφανῶς εἶναι ὄνομα ἐθνικόν. Περὶ αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία μολονότι δὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν οὔτε τοῦτο, οὔτε ὄνομα πόλεως ἢ ἐθνικὸν ἐν γένει, μεθ' οὗ νὰ δύναται νὰ σχετισθῇ. Τὸ Μαρινιαῖος ἀπαιτεῖ ὄνομα πόλεως Μαρινία καὶ οὐχὶ Μαρίνα, Μαρίνη¹ καὶ εἴ τι ἄλλο. Ἡ Μαρινία ἔχει τὰ ὅμοιά της: Λακινία (ἄκρα), Ἑλινία (ἢ θεσπρωτικὴ), Κωλινία (ἢ Κύπρος), Σαλαμινία (ἐν Κύπρῳ ἐπίσης), Σαμορινία (ἢ Ἐφεσος), Ταυρινία (ΣΤΕΦ. BYZ. ἐν λ. *Ψησός*), Λυσινία (ἢ Φρυγική), Κρητινία (τῆς Ρόδου), Τραχινία, Τελχινία (ἢ Κρήτη καὶ ἢ Σικυών). Ὅμοια εἶναι τὰ: Αἰγίνιον τῆς Τυμφαίας, Ἀγρίνιον τῆς Ἀκαρνανίας, Κερκίνιον τῆς Θεσσαλίας, Κνιδίνιον παρὰ τὴν Ἐφεσον, Ἐρικίνιον τῆς Θεσσαλίας (ἀλλὰ πρβ. Ἐρυκάνιοι), Ἐλευσίνιον (ἀπὸ Ἐλευσίν-), Αἰτίνιον (= Αἰγίνιον;) τῆς Μακεδονίας, Κυτίνιον τῆς Δωρίδος (ἀπὸ κυτ- ἢ κυτιν-;) καὶ ἕτερον Κοιτίνιον = Κυτίνιον Θεσσαλίας, Μαντίνιον τῆς Παφλαγονίας καὶ Δελφίνιον (ἀπὸ Δελφίν-) πολλαχοῦ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατεθῶν ὅλα, διότι παραθέτων μόνον τὰ τρία πρῶτα παραδείγματα θέλει τὴν κατάληξιν -ινιον «dem Griechischen fremd» ὁ KRAHE, Die alten balkanill. geograph. Namen, Heidelberg 1925, σ. 47, καὶ αὐτόθι σ. 114 τὸ Αἰγίνιον καὶ τὸ Ἀγρίνιον γίνονται ἰλλυρικά²!

Καὶ τινὰ τῶν εἰς -ηνία (π.χ. Ζειρηνία)³ ἢ -υνια (π.χ. Βιθυνία) δὲν εἶναι ὅλως ἄσχετα. Ἡ ἀστιάθεια τῆς προφορᾶς εἰς πολυγλώσσους, ἀπαιδεύτους περιοίκους, ἀντικατοπτρίζεται καὶ εἰς τὰ γραπτὰ κείμενα. Ἐν μόνον παράδειγμα ἀρκεῖ, νομίζω, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πλησιέστερον ἀνάλογον τῆς Μαρινίας μας: ἡ Γορδυνία ἢ (ὡς ὁ OBERHUMMER ἐν RE VII, 2 στ. 1671, ἐν λ. *Gortynia*, 2) Γορτυνία τῆς Ἡμαθίας γράφεται παρὰ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ *Γορδηνία* ἢ *Γο(υ)ρδουνία* παρὰ ΠΛΙΝΙΩ *Gordyniae*. Γορδινία θὰ ἦτο ἴσως τὸ ὀρθότερον καὶ τὸ πιθανὸν ἔτυμον ἐκ τοῦ Γορδίου. Τόσον ἡ Μαρινία ὅσον καὶ ἡ Γορδινία εἶναι πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ Γορδίου⁴. Ὁ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ πάντως, περιγράφων τὰ πο-

¹ Ἐκ τούτων θὰ προέκυπτε Μαρινιαῖος ἴσως ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου Μαρήνη, κατὰ τὰ παρὰ ΣΤΕΦ. BYZ. Ἀδρηνάιος, Κυρηναῖος, Πελληναῖος, Μυτιληναῖος κ. τ. ὅ. (Ἰδὲ ΣΤΕΦ. BYZ. ἐν λ. *Ἀδράνη*, περὶ ἧς πρβ. B. A. MÜLLER ἐν *Hermes* 53, 1918, σ. 349).

² Ἀλλὰ πρβ. τοῦ αὐτοῦ τὸ μεταγενέστερον: Die Sprache der Illyrier I, Die Quellen, Wiesbaden 1955, σ. 103 καὶ 107 κ.έ.

³ Περὶ αὐτῆς τελευταίως ἐν J. KALLÉRIS, Les anciens Macédoniens I, 1954, σ. 179 κ.έ.

⁴ ΗΡΟΔ. VIII 138. ΑΘΗΝ. XV 683. Πρβ. E. A. FREDRICKSMEYER ἐν *Class. Phil.* 56, 1961, σ. 160 κ.έ. Ποία ἡ σχέσις τῆς Ἀρκαδικῆς καὶ τῆς Κρητικῆς Γόρτυνος εἶναι ζήτημα πέρα τῶν ὁρίων τῆς παρούσης ἐρευνῆς. Ἡ Γορδυνία τῆς Μακεδονίας θεωρεῖται προθρηκτικὴ συναπτομένη ὑπὸ τοῦ W. BRANDENSTEIN μετὰ τῆς Γόρτυνος τῆς Κρήτης ἐν RE VI A, 1, ἐν

λ. *Thrace*, στήλη 408. Ἀλλ' ἐδῶ πρέπει νὰ ὑπενθυμίσωμεν τὸ τοῦ A. CARNOT ἐν *L'Antiquité Classique*, 29, 1960, σ. 336: «Dans tout ce pays (ἐν Ἑλλάδι) ont donc vécu, avant ou en même temps que les Hellènes, des populations alloglottes mais indo-européennes, que l'on peut désigner sous le nom de thraco-pélasgiques pour indiquer à la fois leur ancienneté et la ressemblance de leur langue avec celle des Thraco-Phrygiens». Εἰδικώτερον διὰ τὴν πλησιόχωρον Ἑορδαίαν εἶναι διδακτικὸν τὸ τοῦ ΣΤΕΦ. BYZ. ἐν λ.: *Ἀμυρος* πόλις Θεσσαλίας... *Εὐπόλις* δὲ Ἀμύρους αὐτοὺς λέγει, πλησιοχώρους τῆς Μολοιτίας... *Σουῖδας* δ' ἐν ταῖς γενεαλογίαις, ὅτι οὗτοι ἐκαλοῦντο Ἑορδοί, ὕστερον δὲ Λέλεγες. Οἱ αὐτοὶ καὶ Κένταυροι καὶ Ἱπποκένταυροι... Παραβλητέον ἀκόμη τοῦ αὐτοῦ ΣΤΕΦ. BYZ. ἐν λ.: *Καρὸς κῆπος, χωρίον Θράκης, Θεόπομπος* V. Τὸ ἐθνικὸν *Καροκηπίτης* ὁ αὐτός.

λεμικά γεγονότα της περιοχής κατά τὸ 429 π.Χ., γράφει Γορτυνία¹. Περὶ τοῦ ἐθνικοῦ Μαρινιαῖος, ἰδὲ καὶ ἀνωτ. σ. 9 καὶ κατωτέρω εἰς παράρτημα.

Στίχ. 13. Ἐὰν ἡ συμπλήρωσις: *τὴν τιμὴν ἔχει πᾶσαν*] εἶναι ὀρθή, ὁ στίχ. 13 συμπληροῦται τελείως. Διότι οὐδὲν ἄλλο χωρεῖ μεταξὺ τῶν δύο κατὰ μέρος σφωζομένων καὶ κατὰ μέρος συμπληρουμένων τύπων².

Οὕτω ὁ στίχ. 13 μᾶς δίδει μὲ μεγαλυτέραν προσέγγισιν τὸ πλάτος τῶν στίχων τῆς σελίδος I καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν γραμμάτων περίπου, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος καὶ ἀνωτέρω εἰς παρατηρήσεις ἐν στίχ. 4. Ὁ στίχ. 13 ἔχει, ὡς συμπληροῦται, 42 γράμματα μόνον. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπιστάτου εἰς τοὺς στίχους 4, 14, 24 καὶ 32 ἦτο ὀλιγογράμματον (π.χ. Εὐα[ρχος ἢ Νέα[ρχος μᾶλλον παρὰ Πολέμαρχος) καὶ ὅτι τὰ γράμματα τῶν στίχων τῆς σελίδος I ἐν γένει δὲν ὑπερέβαινον ἴσως τὰ 46. Ὁ πρῶτος στίχος ἐκάστης πράξεως πιθανῶς εἶχε δύο περίπου γράμματα περισσότερα ἀριστερὰ καὶ μερικοὶ στίχοι ἔχουν 1-2 γράμματα περισσότερα τῶν συνήθων δεξιὰ. Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἀποτελοῦν μίαν βάσιν διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν στίχων τῆς σελίδος I. Ὅπωςδήποτε ἡ συμπλήρωσις: ἡ ὠνὴ ἐγένετο μηνὸς *Περίτιον* εἶναι, νομίζω, ἀσφαλής. Πρβ. καὶ ἀνωτέρω στίχ. 3 καὶ κατωτ. στίχ. 23 καὶ 31 τῆς σελίδος I. Εἰς τὰς συντομωτέρας γενικῶς πράξεις τῆς σελίδος II ὁ τύπος (formula), φαίνεται, παρελείφθη. Τοῦλάχιστον οὐδὲν ἐκ τῶν σφωζομένων ἐν τῇ σελίδι II δύναται νὰ σχετισθῇ πρὸς μνεῖαν τοῦ μηνός³. Τὸ ἀκολουθοῦν: «Ἐπὶ ΕΠΓ» εἶναι ἀδύνατον⁴ νὰ νοηθῇ, ὡς ἔχει. Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς δὲν εἶναι ἀλάνθαστον (ἰδὲ παρατηρήσεις εἰς στίχ. 2 καὶ 4). Ἡ διόρθωσις εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι, νομίζω, ἀσφαλής. Ἰδὲ καὶ ἀνωτ. παρατηρήσεις εἰς στίχ. 4.

Ἐπιστάτης. Ὁ βασιλικὸς οὗτος ἄρχων εἶναι γνωστὸς καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν τῆς Μακεδονίας⁵. Ἀντιπροσωπεύει εἰς τὰς πόλεις τὰ συμφέροντα τοῦ βασιλέως. Ἐλ-

1 ΘΟΥΚΥΔ. II 100, 3. Ἀνόμοιον κατὰ τὴν κατάληξιν πρὸς τὸ ἡμέτερον Μαρινιαῖος τὸ ἐθνικὸν παρὰ ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. *Γορτυνιάτης*.

2 Οὐχ ἦτιον πρβ. κατωτέρω δυσχερεῖς στίχ. 31.

3 Μὴν Περίτιος ἐπίσης ἐν Μ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ, Ἀρχαῖαι Ἐπιγραφαὶ Βεροῖας, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 9 καὶ 12. Βασικὰ διὰ τὸ σύστημα χρονολογίας τῶν ἀρχαίων εἶναι τὰ σχετικῶς πρόσφατα συγγράμματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν ἔτος: W. K. PRITCHETT καὶ B. D. MERITT, *The Chronology of Hellenistic Athens*, Cambridge Mass. 1940. W. K. PRITCHETT καὶ O. NEUGEBAUER, *The Calendars of Athens*, Cambridge Mass. 1947 καὶ B. D. MERITT, *The Athenian Year*, Berkeley and Los Angeles 1961 [= *Sather Classical Lectures*, 32]. Διὰ τὸν μακεδονικὸν μῆνα Περίτιον καὶ τὴν ἑορτὴν Περίτια ἰδὲ M. NILSSON, *Griechische Feste von religiöser Bedeutung mit Ausschluss der attischen*, Λειψία 1906, σ. 469, ὅπου καταλέγεται μεταξὺ τῶν «Feste unbekannter Götter». Πρβ. BAGGE, *De macedonum sacris*, σ. 221 κ.έ. καὶ τελευταίως J. KALLÉRIS, *Les*

anciens macédoniens I, Ἀθήναι 1954, σ. 247 κ.έ., ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

4 Ὁ μόνος τρόπος, καθ' ὃν ἡδύνατο νὰ νοηθῇ, εἶναι συντομογραφία τῆς λέξεως Ἐπιστάτης καὶ χρονολογία ἦτοι: «ἐπὶ Ἐπ(ιστάτου) (τὸ τρίτον)». Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει παράδειγμα προσθήκης ἔτους εἰς τὴν χρονολόγησιν διὰ τοῦ Ἐπιστάτου καὶ ἐν γένει ἐπωνύμων ἀρχόντων τῆς σειρᾶς του. Συντομογραφία τῆς λέξεως Ἐπιστάτης εἶναι συχνὴ εἰς παπύρους κατὰ διαφόρους τρόπους π.χ. Pros. Ptol. II, 1952, σ. 243 κ.έ., ἀριθ. 4525 (= BGU VI, 1244, στ. 1 πρβ. add.), ἀριθ. 4526 (= P. Tebt. III, 587, στ. 12), ἀριθ. 4538 (= P. Tebt. III, 793, IV, στ. 3), ἀριθ. 4541 (= P. Tebt. III, 890, στ. 16). Πρόκειται περὶ τοῦ Ἐπιστάτου τῶν φυλακτικῶν καὶ οἱ πάπυροι χρονολογοῦνται ἀντιστοιχῶς εἰς τὰ ἔτη 225/4, 162, 183 καὶ 173/130 π.Χ. Ἰδὲ καὶ συντομογραφίας ἄλλων τίτλων παρὰ E. NACHMANSON ἐν *Eranos* 10, 1910, σ. 111 κ.έ. Πρβ. καὶ αὐτ. σ. 134 κ.έ.

5 Παλαιότερον ὁ W. W. TARN εἶχεν ἐκφράσει τὴν γνώμην, ὅτι εἰς τὴν κυρίως Μακεδονίαν δὲν ὑπῆρχον

λείπει εἰδήσεων ἐπαρκῶν ἐκ τῆς Μακεδονίας, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συζητηθῶν ἐνταῦθα τὰ σχετικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῶν παύρων διὰ τὴν Αἴγυπτον τῶν Πτολεμαίων¹. Ὅπως δὲ φαίνεται, ὅτι, ὅπως εἰς τὴν Αἴγυπτον τῶν Πτολεμαίων, οὕτω καὶ ἐδῶ εἰς τὴν Μητρόπολιν, ὁ Ἐπιστάτης ἦτο ἀρχικῶς στρατιωτικὸς ἄρχων, ἥσκει δὲ περίπου τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα περιγράφει διὰ τὸν Ἐπιστάτην τῆς πόλεως ἐν τῇ Πτολεμαϊκῇ Αἰγύπτῳ ὁ Ε. LAVIGNE².

Στίχ. 14. Πρβ. ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 4 καὶ 13. Ὡς πρὸς τὴν συμπλήρωσιν: Ἀσκληπιοῦ (μὲ διπλᾶ σσ) στηρίζεται, οὐχὶ ἀσφαλῶς, εἰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 5 (Ἀσκληπιόδωρος) καὶ κατωτ. στίχ. 17. Ὡς πρὸς τὸν ἱερέα Νικάνορα ἰδὲ ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 4 καὶ κατωτ. στίχ. 24 τῆς σελίδος I, πρβ. στίχ. 4 τῆς σελίδος II. Ἱερεὺς Ἀσκληπιοῦ ἀναφέρεται κατὰ τὴν χρονολόγησιν ὧν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Ἀμφιπόλεως ἐν DITTENBERGER, Sylloge³, ἀριθ. 832, ὅπου ὁμως ἡ χρονολογία παρέχεται εἰς τὸ τέλος, μετὰ τοὺς μάρτυρας, ὁ δὲ

βασιλικοὶ ἐπιστάται, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰς ὑποτελεῖς περιοχὰς καὶ τὰς ἀποικίας τῶν ἀκτῶν τῆς Μακεδονίας ἢ τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Θεσσαλίας κλπ. W. W. TARN, Antigonus Gonatas, Ὁξφόρδη 1913, σ. 195 κ. ἐ. Ἐκτοτε ὁμως προέκυψαν ἀναντίρρητοι μαρτυρίαι, καθ' ἃς ὁ θεσμὸς τοῦ Ἐπιστάτου ὑφίστατο καὶ εἰς τὰς πόλεις τῆς κυρίως Μακεδονίας, ὥστε ὁ αὐτὸς TARN ἐτροποποίησε τὴν γνώμην του ἐν CAH VII, 1928, σ. 200: ὑπῆρχον Ἐπιστάται καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἀλλὰ δὲν διηύθυναν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πόλεων, ὅπως ἀλλαχοῦ ἐκτὸς τῆς κυρίως Μακεδονίας. Ἰδὲ καὶ TARN - GRIFFITH, Hellen. Civilisation, 3η ἐκδ., Λονδίνον 1952, σ. 153 κ. ἐ. (ἀλλὰ πρβ. P. M. FRAZER ἐν JHS 73, 1953, σ. 169), W. W. TARN, The Greeks in Bactria and India, 2α ἐκδ., Cambridge 1951, σ. 24. Ἰδὲ Σ. ΠΕΛΕΚΙΔΗ, Ἀπὸ τὴν Πολιτεία καὶ τὴν Κοινωνία τῆς ἀρχαίας Θεσσαλονίκης (=Παράρτημα τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τόμ. II), Θεσσαλονίκη 1934, σ. 16 κ. ἐ. M. HOLLEAUX ἐν BCH 57, 1933, σ. 26 κ. ἐ., ὅπου καὶ προηγουμένη βιβλιογραφία. X. I. ΜΑΚΑΡΟΝΑ ἐν ΑΕ 1934-35 (1936), σ. 117 κ. ἐ. Πρβ. G. BRADFORD WELLES ἐν AJA 42, 1938, σ. 245 κ. ἐ. M. LAUNEV, Recherches sur les armées hellénistiques σποράδην. Δ. ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗ, Ἡ Μακεδονικὴ πόλις κλπ. ἐν Μακεδονικά 4, Θεσσαλονίκη 1957, σ. 241 κ. ἐ.

Ὁ F. W. WALBANK, Philip V of Macedon, Cambridge 1940, σ. 2, ἐκθέτει ὁρθότερον καὶ σαφέστερον τὰ πράγματα. Αὐτόθι ἐν σημ. 6 ἡ προηγουμένη σχετικὴ βιβλιογραφία. P. JOUGUET, L'impérialisme macédonien κλπ., 2α ἐκδ. 1961, σ. 350 (Ἐπιστάτης πόλεως ἐν Αἰγύπτῳ), σ. 361 (Ἐπιστάτης ἱεροῦ) καὶ σ. 430 (Ἐπιστάτης πόλεως εἰς Κράτος τῶν Σελευκιδῶν). Περὶ Ἐπιστάτου ἱεροῦ ἐν τῇ Πτολεμαϊκῇ Αἰγύπτῳ ἰδὲ τελευταίως J. A. S. EVANS, A Social and Economic History of

an Egyptian Temple κλπ. ἐν Yale Class. Studies 17, 1961, σ. 200 κ. ἐ. Ἐπιστάτης πόλεως ὡς θεσμὸς ἐν ἐνεργείᾳ μέχρι τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. ἰδὲ BELLINGER καὶ WELLES ἐν Yale Class. Studies 5, 1935, σ. 95 κ. ἐ., κυρίως σημ. 94 καὶ σ. 117 καὶ 128 κ. ἐ. Πρβ. M. ROSTOV-TZEFF, αὐτ. σ. 199.

Ὁ M. ROSTOV-TZEFF εἰς τὸ τρίτομον σύγγραμμά του, The Social and Econ. History of the Hell. World, Oxford 1941, πραγματεύεται περὶ τῶν Ἐπιστατῶν εἰς τὰ ἐκτὸς τῆς κυρίως Μακεδονίας κράτη τῶν Διαδόχων μᾶλλον. Οὕτω: περὶ Ἐπιστάτου εἰς τὴν Αἴγυπτον τῶν Πτολεμαίων σ. 257 (Ἐπιστάτης πόλεως) καὶ σ. 282 (Ἐπιστάτης ἱεροῦ), εἰς τὸ κράτος τῶν Σελευκιδῶν σ. 436, 485, 486, 527 καὶ 856 (Ἐπιστάτης πόλεων, πρβ. L. ROBERT, Hellenica 7, 1949, σ. 22 κ. ἐ.) καὶ σ. 514 (Ἐπιστάτης ἱεροῦ, ἀλλὰ πρβ. αὐτ. σ. 1442 σημ. 292). Περὶ Ἐπιστατῶν τοῦ Προυσία αὐτ. σ. 1481 σημ. 75. Ἄλλοι ἀξιωματοῦχοι φέροντες τὸν τίτλον τοῦ Ἐπιστάτου, αὐτ. σ. 896, 1084, 1091 καὶ 1383 σημ. 90. Περὶ Ἐπιστατῶν ἐν Μακεδονίᾳ σ. 1470 σημ. 37. Ἐπίσης ὁ M. LAUNEV, Recherches κτλ., σ. 218, 244, 313, 583 (πρβ. 1251), 599 (πρβ. 647 σημ. 5), 646, 705 κ. ἐ., 912 (πρβ. 917 καὶ 1007), 1069, 1127. (Βραχύλας Ἐπιστάτης Σπάρτης), 1139 (Ἀσκληπιάδης Ἐπιστάτης τοῦ Φιλίππου Ε' ἐν Καρίᾳ), 1261 (Ἱερῶν Ἐπιστάτης ἐν Ἀρσινόῃ). Ἐπιστάται φυλακιδῶν σ. 545, 768, 776 κ. ἐ. καὶ 1234. Ἐπιστάτης ἐπώνυμος, ἐπόμενος τοῦ ἱερέως, ἐξ Ἀμφιπόλεως, O. I. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ἐν Γέρας Ἀ. Κεραμοπούλλου, σ. 165 κ. ἐ.

1 Περὶ αὐτῶν E. VAN'T DACK, Ptolemaica, 1951, σ. 5 κ. ἐ., καὶ ἰδίως σ. 20 κ. ἐ., ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία καὶ σ. 47.

2 E. LAVIGNE, L'Épistate du Bourg en Égypte Ptolémaïque (εἰς τὴν ὀλλανδικὴν μετὰ περιλήψεως εἰς τὴν γαλλικὴν σ. 93 - 102).

ιερεὺς προηγείται τοῦ Ἐπιστάτου, διὰ τὸν ὁποῖον ἐπιφυλάσσεται ἡ θέσις ἐν τέλει¹.

Ἐκ τῆς μνείας ἱερέως τοῦ Ἀσκληπιοῦ μεταξὺ τῶν ἐπωνύμων ἀρχόντων προκύπτει, βεβαίως, ὅχι μόνον ἡ ὑπαρξίς ἀπλῶς λατρείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἀλλ' ἡ κυρίαρχος θέσις του μεταξὺ τῶν ἄλλων λατρειῶν². Γενικῶς ἡ λατρεία τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς χρόνους ἤκμασεν ἐνισχυθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν Μακεδόνων Βασιλέων³.

Ὁ ΘΗΡΑΕΜΕΡ⁴ ἀναφέρει μόνον τρία μακεδονικὰ ἱερὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἥτοι ἐν Ἀμφιπόλει, ἐν Σταγείρῳ καὶ ἐν Δίῳ, ὅπου θέτει ὄριον τῆς περιοχῆς, ἣν περιλαμβάνει ὁ κατάλογός του⁵. Ἀλλ' ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Δίῳ δὲν ἦτο τὸ μόνον τῆς κυρίως Μακεδονίας θὰ πρέπη νὰ θεωρηθῇ βέβαιον. Ἡ γειτνίασις τῆς Τρίκκης καὶ τῆς Θεσσαλίας γενικώτερον⁶, οἱ Ἀσκληπιόδωροι τῆς γενεᾶς τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου⁷ καθιστοῦν πιθανὴν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦτο εὐρέως διαδεδομένη καὶ ἰσχυρὰ πρὸ τοῦ Φιλίππου ἤδη. Οὕτω νοεῖται καλύτερον ἢ ἰδιαίτερα συσχετίσις τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὸν Ἀσκληπιδὸν εἰς τὰς φιλολογικὰς πηγὰς καὶ τὴν παράδοσιν τῶν Ἀσκληπιείων⁸. Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Διαδόχων ἐπίσης⁹ καὶ τὰ μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς εἰδωλολατρείας διατηρηθέντα ἱερὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ εἰς τὰς δμωνίμους τῶν μακεδονικῶν Αἰγῶν καὶ τῆς Βεροίας πόλεις τῆς Ἀσίας¹⁰ πιθανῶς εἶχον τὰς ρίζας εἰς τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις τῆς μακεδονικῆς μητροπόλεως. Ἰδιαίτερος ἡ περιοχὴ τῆς ἐπιγραφῆς μας, ἐννοῶ τὰς κλιτύς τοῦ Βερμίου, εἶναι ἀρμόζουσα θέσις διὰ τὴν ἰδρυσιν Ἀσκληπιείου, ἐφ' ὅσον ἐπελέγοντο πρὸς τοῦτο ὑγιεινὰ καὶ πλούσια εἰς ὕδατα

1 Πρβ. καὶ Δ. Ι. ΛΑΖΑΡΙΑΝΗ, Ἐπιγραφή ἐξ Ἀμφιπόλεως ἐν Γέρας Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου, Ἀθῆναι 1953, σ. 161 σημ. 1 ἀριθ. 1 καὶ σ. 165 κ.έ.

2 Ἐν Ἱστορίᾳ κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους χρονολογοῦν διὰ τῶν ἱερέων τοῦ Ἀπόλλωνος Ἱητροῦ, ὡς βλέπω ἐν Bibl. Class. Orientalis 7, 1962, στήλῃ 19, ἔνθα περίληψις ἐκτενὴς τῆς μελέτης τοῦ D. M. PIPPIDI, Contributi i istorii veche a Rominiei (Συμβολαὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς Ρουμανίας), Βουκουρεστίον 1958, σελίδες 340, τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζω. Ἄλλοι ἀρχόντες: σύνεδροι, ἐπιστάται, ἡγεμόνες (ἀσφαεῖς, ἴσως οἱ ἡμέτεροι ταγοί), οἰκονόμοι, μερισταί, ὀρφανισταί καὶ «οἱ δέκα». Ἐπίσης ἱερεῖς ἐπώνυμοι εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξ. Πόντου (Ἱστορία, Τόμις κλπ.) εἰς πρόσφατον μελέτην JORGU STOIAN ἐν Studii si cercetari de Istorie Veche 11, 19610, σ. 303 κ.έ. (ρουμανιστὶ μετὰ γαλλικῆς περιλήψεως ἐν σ. 321).

3 Ἰδὲ π.χ. HERZOG-KLAFFENBACH, Asylieurkunden aus Kos [=Abh. d. Deutsch. Ak. d. Wiss., Berlin 1952, ἀριθ. 1], Βερολίνον 1952, SEG XII, 1955, ἀριθ. 368-84, ἰδίως ἀριθ. 373 (Κασσανδρέων, Ἀμφιπολιτῶν, Φιλίππων) καὶ 374 (Πελλαίων κλπ.) τοῦ ἔτους 242 π. Χ. Πρβ. B. I. Bulg. 3, 1925, σ. 131-164 (D. DETSCHEFF) καὶ 14, 1940 2, σ. 54 κ.έ. (G. KAZAROW). Ἐπίσης ÖJh 32, 1940, Beibl. σ. 81 κ.έ. (D. ZONTSCHEW). Ὁ M. NILSSON, Griech. Feste von religiöser Bedeutung mit Ausschluss der attischen,

Λειψία 1909, σ. 408, οὐδὲν εἰδικῶς ἐνδιαφέρον σημειοῖ.

4 Ἐν RE II, 2, ἐν λ. Asklepios, στ. 1675.

5 Ὡς σημειώνει αὐτ. σ. 1662.

6 RE VII A, στ. 146 κ.έ. ἐν λ. Trikke (KIRSTEN). ΟΤΤΟ KERN, Die Religion der Griechen II, Βερολίνον 1935, σ. 301 κ.έ. K. KERÉNYI, Der göttliche Arzt, 1956, σ. 87 κ.έ. καὶ χρονολογικὸς πίναξ ἐν ἀρχῇ τοῦ κειμένου [=C. KERÉNYI, Asklepios κλπ., 1959, σ. 87 καὶ πίναξ ἐν ἀρχῇ]. Πρβ. FARRELL, Hero Cults, σ. 234 κ.έ. ULRICH HAUSMANN, Kunst und Heiligtum, Potsdam 1948. A. B. COOK, Zeus. MARTA SORDI, La lega tessala κλπ., σ. 17 κ.έ.

7 RE II, 2 στ. 1636 ἐν λ. Asklepiodoros ἀριθ. 5-9. Πρβ. H. BERVÉ, Das Alexanderreich II, σ. 88 κ.έ. Εἰς αὐτοὺς πρόσθετος τοὺς ἐν ἐπιγραφαῖς π.χ. ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κλπ. ἐν πίν. σ. 1016. Πρβ. EDSON, Harvard Class. Studies 45, 1934, σ. 230 κ.έ. Ὀλυνθίους Ἀσκληπιόδωρους ἰδὲ εἰς D. M. ROBINSON, Inscriptions from Macedonia, 1938, ἐν TAPA 69, 1938, σ. 72, ἀριθ. 30.

8 Ε. καὶ L. EDELSTEIN, Asclepius, Βαλτιμόρη 1945, τόμ. I, σ. 307 κ.έ., ἀπόσπ. 547 καὶ 548 καὶ σ. 421 κ.έ., ἀπόσπ. 821 καὶ τόμ. II, σ. 120, 198 σημ. 12 καὶ 251 κ.έ.

9 Προνόμια ἱερέων τοῦ Ἀσκληπιοῦ εἶναι γνωστὰ ἐξ ἐπιγραφῆς τῆς Βεροίας, ἰδὲ M. ANAPONIKOY, Ἀρχαῖαι Ἐπιγραφαὶ Βεροίας, σ. 21 κ.έ., ὅπου καὶ ἄλλη βιβλιογραφία. Πρβ. Ε. καὶ L. EDELSTEIN, ἔ. ἀ. σ. 251 κ.έ.

10 Ἐ. ἀ. σ. 256.

τοποθεσίου¹. Σημειωτέον ὅτι εἰς τοὺς Ἀσκληπιάδας ἀνάγεται καὶ ἡ καταγωγή τοῦ ποτε Μεγάλου Διδασκάλου τῆς περιοχῆς μας, τοῦ Ἀριστοτέλους².

Νικάνορος. Τὸ ὄνομα Νικάνωρ εἶναι ἐκ τῶν συνηθεσιμάτων μάλιστα ἐν Μακεδονίᾳ. Ἐν RE καταχωρίζονται³ δέκα ἑξ διαπρεπεῖς Μακεδόνες ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα. Ἐκ τούτων οἱ ὑπ' ἀριθ. 1 - 14 εἶναι περίπου σύγχρονοι τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἕτεροι δὲ δύο εἶναι σύγχρονοι τοῦ Φιλίππου Ε'. Ἐξ ὅλων ἀξιολογηθέντες ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ ὑπ' ἀριθ. 4 Νικάνωρ, υἱὸς τοῦ Προξένου, ἐκ τοῦ Ἀτταρνέως. Οὗτος ἐκαλεῖτο ἄλλοτε Σταγειρίτης, ὡς υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἄλλοτε Μιεζαῖος, ὡς συνδιατελέσας μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐταίρων του ἐν τῷ παρὰ τὴν Μιέξαν Νυμφαίῳ, ὅπου ἐδίδασκεν ὁ Ἀριστοτέλης⁴. Ἡ δημοσιευομένη ἐνταῦθα ἐπιγραφή εὐρέθῃ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἀρχαίας Μιέζης, ὡς ἐλπίζω θὰ δεῖξω ἀλλοχοῦ, συνεπῶς ὁ ἱερεὺς Νικάνωρ ἦτο πιθανώτατα Μιεζαῖος. Ἀλλὰ κατ' οὐδὲν βεβαίως δυνάμεθα νὰ τὸν σχετίσωμεν μετὰ τοῦ υἱοθετηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους Νικάνορος ἢ ἄλλου τινὸς ὁμωνύμου του. Νικάνορες εἰς ἐπιγραφὰς καὶ παπύρους π. χ. SEG XIII, 1956, ἀριθ. 403 (ἐπανειλημμένως, πρβ. C. BRADFORD WELLES ἐν AJA 42, 1938, σ. 245 κ. ἐ.) καὶ XII, 1955, ἀριθ. 311 δις = Harv. Cl. Stud. 45, 1934, σ. 227, Prosop. Ptol. II, 1952, ἀριθ. 1961 - 1963 καὶ LAUNAY, Recherches κλπ. II, σ. 1181.

Στίχ. 15 - 18. Περί τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν ταγῶν, περί τῶν μαρτύρων καὶ τῶν δικαστῶν ἰδὲ καὶ ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 5 - 8. Πρβ. καὶ κατωτέρω στίχ. 24 - 25 καὶ 33 τῆς σελίδος I, ὡς καὶ τὰς ἀντιστοίχους θέσεις τῶν πράξεων τῆς σελίδος II.

Δικασταί. Προφανῶς «βασιλικοὶ δικασταί», ὡς τοὺς γνωρίζομεν ἄλλοθεν⁵, παρίστανται ὡς μάρτυρες τῆς ὥνης. Ἀγνωστοὶ εἶναι οἱ ἐπόμενοι μάρτυρες: ἐναν]τία δικαστῶν ἂν εἶναι ὁρθὴ ἢ συμπλήρωσις. Τοῦτο θὰ ἐσήμαινεν, ὅτι πιθανῶς οἱ ἐκ τῶν δικαστῶν μάρτυρες δὲν παρίστανται ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ νόμου γενικῶς, ἀλλ' ἐκπροσωποῦν βασιλικά ἢ ἄλλα συμφέροντα (ἱεροῦ π. χ.) κατὰ μίαν πρᾶξιν ἀγοραπωλησίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἕτερος τῶν δικαιοπρακτούντων εἶναι ὁ βασιλεὺς, τὸ κράτος, ἢ πόλις, ἱερὸν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο. Ἡ μὴπως τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπλοῦν

1 C. KERÉNYI, Asklepios, Archetypal Image of the Physician's Existence, Νέα Ὑόρκη 1959, σ. 47 καὶ σημ. 2 ἐν σ. 117 κ. ἐ. H. W. FLEKET, The Hot Springs at Icaria ἐν Mnemosyne, Ser. 4, 13, 1960, σ. 240 κ. ἐ.

2 Τελευταίως INGEMAR DÜHRING, Aristotle in the Ancient Biographical Tradition, Göteborg 1957, σ. 29, 57 κ. ἐ. Πρβ. BAEGE, De macedonum sacris, σ. 109 κ. ἐ.

3 RE XVII, στ. 266 κ. ἐ. ἀριθ. 1 - 16. Πρβ. H. BERVE, Das Alexanderreich II, σ. 275 κ. ἐ. Τὴν κατάληξιν - ἄνωρ θεωρεῖ «αἰολοδορικὴν» ὁ J. KALLÉRIS, Les anciens Macédoniens, σ. 292. σημ. 2.

4 Ἰδὲ ΣΤΕΦ. BYZ. ἐν λ. Μιέζα καὶ RE XVII, 1, στ. 267 ἐν λ. Νικάνωρ (4), ὅπου καὶ ἄλλη σχετικὴ βιβλιο-

γραφία. Προσφάτως ὁ INGEMAR DÜHRING, Aristotle in the Ancient Biograph. Tradition, Göteborg 1957, σ. 263 κ. ἐ., 270 κ. ἐ. καὶ σκοράδην καὶ τελευταίως MARIAN PLEZIA, The Human Face of Aristotle ἐν Classica et Mediaevalia 22, Κοπεγχάγη 1961, σ. 24, ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

5 Ἰδὲ σημ. 1 καὶ 2 ἐν σ. 13. Πρβ. M. ROSTOVITZEFF, Social and Economic History κλπ., 1941, σκοράδην εἰς τοὺς τρεῖς τόμους (ἰδὲ ind. λ. βασιλικοὶ δικασταί, δικασταὶ καὶ Judges). Ἄλλοι δικασταὶ εἰς τὰ κράτη τῶν Διαδόχων ἐν C. BRADFORD WELLES, Royal Correspondence κλπ., New Haven 1934, σ. 222 κ. ἐ. ΠΑ στίχ. 5 καὶ σ. 234. Πρβ. σ. 345 ἐν λ. κοινοδίκιον, W. W. TARN, The Greeks in B. and I., σ. 33.

τύπον, τὴν διατύπωσιν τοῦ ὁποίου παραλείπουν μὲν, ἀλλ' ἐννοοῦν παντοῦ, ὅπου ἀναγράφονται μάρτυρες ἐν μέρει βασιλικοὶ δικασταί, ἐν μέρει ἰδιῶται; *Λυσανί*ας, ὡς ἀσφαλῶς συμπληροῦται, εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς ἐκ τῶν δικαστῶν μάρτυρας τῆς ὥνης. Πιθανῶς εἶναι ὁ αὐτὸς κατωτέρω (ἰδὲ ἐν πράξει Γ', στίχ. 25). Τὸ ἐν τέλει τοῦ στίχ. 16 ὄνομα πιθανῶς εἶναι *Νίκαν*[δρος καὶ οὐχὶ *Νικάν*[ωρ, ἐφ' ὅσον περὶ τούτου πείθει τὸ κατὰ κανόνα τοῦλάχιστον συλλαβικὸν σύστημα χαράξεως τῆς ἐπιγραφῆς¹. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαρτύρων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ μὲ ἀσφάλειαν. Εἶναι πιθανόν, ὅτι οἱ μὲν ἐκ τῶν δικαστῶν μάρτυρες ἐδηλοῦντο μόνον μὲ τὸ ὄνομα, οἱ δὲ ἰδιῶται καὶ μὲ τὸ πατρώνυμον, ἐνδεχομένως δὲ καὶ μὲ τὸ ἐθνικόν, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω εἰς παρατηρήσεις εἰς στίχ. 5 - 8.

Τόλων. Τὰ τρία πρῶτα ἐκ τῶν σφριζομένων γράμματα τοῦ στίχ. 17 ἀνήκουν ὅπωςδήποτε εἰς ὄνομα μάρτυρος, τοῦ ὁποίου ἀκολουθεῖ τὸ πατρώνυμον: Ἀδύμου. Ἐν στίχ. 4 τῆς σελίδος II ἔχομεν ἐπίσης]ων Ἀδύ[μου. Ἀλλ' ἐν στίχ. 25 τῆς αὐτῆς σελίδος II ἔχομεν κάτι περισσότερον:]τολων Ἀ[δύ]μ[ου. Ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν νὰ εὗρωμεν ὄνομα λήγον ἐν - τολων μὲ περισσότερα γράμματα, θὰ ἴδωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει πλὴν τοῦ Στόλων² καὶ τοῦτο εἶναι ρωμαϊκόν³, ἄρα ἀπίθανον εἰς τὴν περίπτωσίν μας. Ἐναπομένει νὰ καταφύγωμεν εἰς ὑποθέσεις, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἡ διατήρησις τοῦ λίθου δὲν μᾶς ἐξασφαλίζει οὔτε ὡς πρὸς τὸ ἐὰν ἔχωμεν ἀκέραιον ἢ ἐλλιπὲς τὸ ὄνομα. Τοῦτο ἀκριβῶς ἐπιβάλλει ἐξέτασιν. Μία πιθανότης εἶναι, ὅτι τὸ Τόλων ἀποτελεῖ βραχεῖαν μορφήν (Kurzname) ὀνόματος ὡς π.χ. Εὐστολος κ.τ.τ., ὅπως τὰ Βόλων⁴ καὶ Βότων θεωροῦνται βραχεῖαι μορφαὶ ὀνομάτων ὡς τὰ Ὑπέροβος καὶ Εὐρύβοτος⁵. Ἄλλη ὑπόθεσις εἶναι ὅτι τὸ Τόλων ἀποτελεῖ μορφήν τοῦ Τέλων⁶. Ἐρχονται εἰς τὸν νοῦν ἐπίσης τὰ Δόλων, Τύλων καὶ Σόλων⁷. Τὰ Δολᾶς, Δολίνας ἐξ ἄλλου θεωροῦνται θρακικὰ ὑπὸ τοῦ Ν. ЈОКЛ⁸. Τὸ Δόλων, ὄνομα δούλου ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν 5^{ον} αἰ. π.Χ., σχετίζεται πρὸς τὸν ἥρωα τῆς Ὀμηρικῆς Δολωνείας ὑπὸ τοῦ BECHTEL⁹, ἀλλ' εἶναι τοῦτο βέβαιον; Καὶ ἂν εἶναι, τί σημαίνει ὅλη αὐτὴ ἡ σειρὰ ὀνομάτων, ἡ ὁποία γεφυρώνει τὸ Αἰγαῖον ἀπὸ τὴν Τροίαν διὰ τῆς Θράκης ἕως τὴν Θεσσαλίαν;

Προχέειρως ἐκ τῆς RE V, 1 σημειώνομεν:

Δολίχη, πόλις τῆς Περραιβικῆς Τριπόλεως, σχετιζομένη πρὸς τὸ δόλιχος. Δολίων υἱὸς τοῦ Σειληνοῦ καὶ τῆς Μελίας κατοικῶν παρὰ τὴν Μυσίαν.

Δολίονες, Δολιεῖς, λαὸς θρακικὸς παρὰ τὴν Κύζικον, ὁ βασιλεὺς τῶν Κύζικος

1 Ἐξ ἄλλου τὸ μὲν Νικάνωρ παρουσιάζεται εἰς τοὺς στίχους 1, 14 καὶ πιθανῶς 24 τῆς σελίδος I, ὅπου εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀλλὰ καὶ ἐν στίχ. 19 καὶ 40 τῆς σελίδος II, τὸ δὲ Νικανδρος ἐν στίχ. 17 - 18 τῆς σελίδος II.

2 В. HANSEN, Rückläufiges Wörterbuch der griech. Eigennamen, Βερολίνον 1957, σ. 115. Τὸ αὐτόθι Πτόλων τῶν παπύρων, βραχεῖα μορφή τοῦ Πτολεμαῖος, νομίζω, ὅτι ἀποκλείεται ἐπίσης.

3 PAPE - BENSELER ἐν λ.

4 Ἰδὲ Н. BERVE, Das Alexanderreich II, σ. 110 ἀριθ. 218.

5 BECHTEL, Histor. Personenn., σ. 97.

6 Τέλων π.χ. ἐν SEG XV, 1958, ἀριθ. 104, 177, αὐτ. IX, 1944, 45 στ. 21 καὶ 23. Prosop. Ptolem. IV, 1959, ἀριθ. 11059. Πρβ. Τελέας, Τελλέας, Τέλλων κ.τ.δ. ἐν BECHTEL, Histor. Personenn., σ. 241 κ.ε.

7 Περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος τοῦ Σόλωνος, ὁ BECHTEL (Hist. Person., σ. 559 καὶ 605) διερωτᾶται, ἂν πρέπη νὰ τὸ σχετίσῃ πρὸς τοὺς Σόλους τῆς Κύπρου ἢ πρὸς τὸ σόλος.

8 Ἐν М. EBERT, Reall. d. Vorgesch. XIII, 1929, ἐν λ. Thraker, σ. 282.

9 BECHTEL, Histor. Personenn., σ. 572.

τοὺς μετέφερεν ἐκ Θεσσαλίας. Δόλων, ὁ Τρῶς ἥρως τῆς Ὀμηρικῆς Δολωνείας καὶ ἄλλος Δόλων, υἱὸς τοῦ Πριάμου.

Δόλογκοι, Θρᾶκες κάτοικοι τῆς Χερσονήσου καὶ ὁ ἐπώνυμος Δόλογκος, υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Θράκης¹.

Δόλοπες ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Δολοπίων πατήρ τοῦ Ὑψήνορος, ἱερέως τοῦ Σκαμάνδρου. Καὶ ἄλλος Δολοπίων πατήρ τοῦ Ἰφιμάχου. Ὁ Ἰφίμαχος εἶναι βοσκὸς βασιλέως φέροντος τὸ ὄνομα Ἀκτωρ, ὄνομα πολλῶν ἡρώων ἐκ Θεσσαλίας κυρίως². Δόλοψ ἀδελφὸς τοῦ Χείρωνος καὶ ἄλλος Δόλοψ ἔχων τὸν τάφον του ἐν τῇ Θεσσαλικῇ Μαγνησίᾳ. Δόλοψ Ἑλλην ἐκ Τροίας καὶ ἄλλος Δόλοψ Τρῶς³.

Ἀπομένουν μερικαὶ ἀκόμη ὑποθέσεις. Ὑπάρχουν τὰ ὀνόματα Τόλυνος, Τόλετος, Τολύβη⁴. Καὶ Τόρων σχετιζόμενον πρὸς τὸ λιθοκοπικὸν σκεῦος, ὅπως καὶ τὸ Τορέας⁵. Καὶ ἡ Τορώνη μὲ τὸν Τορωναῖον κόλπον⁶.

Ἀλλ' ὑπάρχει ἀκόμη μία δυνατὴ συσχέτισις, ἡ ὁποία ἴσως εἶναι ἡ πιθανωτέρα.

Μία ἐκ τῶν τριῶν Γαλατικῶν φυλῶν, αἱ ὁποῖαι τελικῶς διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Γαλατίαν, εἶναι οἱ Τολιστοάγιοι ἢ Τολοστοάγιοι, ὡς παρουσιάζονται ἐνωρίτερον (περὶ τὸ 240 - 196 π.Χ.), ἐνῶ βραδύτερον οἱ αὐτοὶ Γαλάται ὀνομάζονται Τολιστοβόγιοι κ.τ.δ.⁷ Οὗτοι διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Ἀσίαν τὸ 278/7, ἀλλ' ἴσως οὐχὶ χωρὶς νὰ ἀφήσουν κατάλοιπα ἐν Μακεδονίᾳ. Ἡ ρίζα Τολ - πάντως ὑπάρχει καὶ εἰς ἄλλας Κελτικὰς λέξεις: Τολαστοχόρα, Toliandossus, Tolenses, tolis, Tolia, Tolosa καὶ Tolossa, τολουτέγον, Telo (ἀλλὰ καὶ Tolonense)⁸. Ἴσως δὲν εἶναι ἄσχετον καὶ τὸ ἐν Μ.ΕΤΥΜ. ἐν λ. Τολόται, οἱ δημόσιοι ὑπηρεταὶ τοὺς δ' αὐτοὺς καὶ Σκύθας ἔλεγον.

Κατὰ τὰνωτέρω, δὲν εἶναι ἀπίθανον ὄνομα Τόλων ὡς τόσα ἄλλα ὀνόματα προσώπων ἐξ ἐθνικῶν προερχόμενα π.χ. Βίθυς, Βρύγος, Σκύθης, Αἰθιξ⁹, Θεττάλη¹⁰, Θρᾷσσα¹¹ κλπ.¹² Βαρβαρικὸν ὄνομα μετὰ πατρωνύμου Μακεδονικοῦ ὡς τὸ Ἀδυμος

1 RE V, 1, στ. 1289 ἐν λ. *Dolonkoī* καὶ *Dolonkos*. Ὁ Δόλογκος εἶναι ἑτεροθαλὴς ἀδελφὸς τοῦ Βιθυνοῦ. Βίθυς καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι συνηθέστατα ὀνόματα. (Ἰδὲ τελευταίως I. I. RUSSU ἐν *Dacia* 2, 1958, σ. 464). Διὰ τὸ ὄχι καὶ Δόλων καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκ τοῦ Δόλογκος;

2 RE I, 1, στ. 1216 κ.ε. ἐν λ. *Aktor*.

3 Τὰ Δόλοψ, Δόλων καὶ τὰ τοιαῦτα συνήθως σχετίζονται πρὸς τὰ δόλος, δόλιος, ἰδὲ π.χ. Μ. ΕΤΥΜ. ἐν λ.

4 Ἰδὲ Pape - Benseler ἐν λ. λ.

5 BECHTEL, *Histor. Personenn.*, σ. 603

6 Τόλλος (μὲ δύο λ) ἀπαντᾷ εἰς βοιωτικὴν ἐπιγραφὴν τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. H. KRAHE, *Lexicon* κλπ., σ. 116 ἐν λ., ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία. Πρβ. αὐτ. σ. 119 κ.ε.

7 Προχείρως Pape - Benseler ἐν λ. *Τολιστοβόγιοι* RE VI A, 2 στ. 1673 κ.ε. καὶ A. T. HOLDER, *Alt-celtischer Sprachschatz* II, Graz 1904 - 1962, στ. 1872 κ.ε. ἐν λ. *Tol-i(o)sto-ag-iī* καὶ *Tol-i(o)sto-bog-iī*.

8 Ἰδὲ HOLDER, ἔ. ἀ. ἐν λλ. *tol-asta chora*, *Tole(i)-andossus* (Ἡρακλῆς), *Tolenses* (ἐν Παννονίᾳ), *toles* καὶ (τὸ σχετικόν) *tolutegon*, *Tolia* (ὄνομα), *Tolosa* καὶ *Tolossa* γεωγραφικόν, ἡ νῦν *Toulouse* τῆς Γαλιᾶς) καὶ *Telo(n)*.

9 HELEN ROPE, *Non Athenians in Attic Inscr.*, 1935.

10 ROPE, ἔ. ἀ.

11 G. DAUX, *Note sur l'intérêt historique* κλπ., ἐν *Proceedings of the IX Congress of Papyrology*, σ. 289.

12 Ἰδὲ ἐξαντλητικῶς περὶ τοῦ θέματος τῶν ἐξ ἐθνικῶν ὀνομάτων προσώπων ἐν BECHTEL, *Hist. Personenn.*, σ. 536 κ.ε. Πρβ. ὄνομα Πευκέστας, Μιξαῖος μάλιστα, πρὸς ΣΟΥΪΔ. ἐν λ.: *Σκύθαι... Ἐρούλους καὶ Πευκέστας καὶ Γότθους παραλαμβάντες* κλπ. Περὶ τοῦ Πευκέστα καὶ τῶν Πευκεστῶν, Πευκετῶν κλπ., βιβλιογραφία κατ' ἐπιλογὴν: BERVE, *Das Alexanderreich* II, σ. 261 σημ. καὶ κυρίως σ. 318 κ.ε. H. KRAHE, *Die alten* κλπ., σ. 32, αὐτ. σ. 70 κ.ε. καὶ σ. 95., τοῦ αὐτοῦ, *Lexicon* κλπ., σ. 87 κ.ε. ἐν λ. Πρβ. σ. 113. TABGER, *Charisma* I, σ. 185. ALBERT DEBRUNNER ἐν *Reall. d. Vorgesch.* ἐν λ. *Griechen* IV, 2, σ. 516 κ.ε. καὶ N. JOKL, αὐτ. τόμ. VI, 1926, ἐν λ. *Illyrier*, σ. 34 κ.ε. καὶ αὐτ. I, 1924, ἐν λ. *Albaner*, σ. 90. DETLEF LOTZE, *Μεταξὺ ἐλευθέρων καὶ δούλων* (= *Deutsche Akad.* 17), Βερολίνον 1959, σ. 48 κ.ε. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν εἶναι συζητήσιμος σχέσις τοῦ ὀνόματος πρὸς τὴν πεύκην, Ἡρακλῆ πευκέα κλπ., περὶ οὗ L. R. FARNELL, *Greek Hero Cults*, σ. 145 καὶ 167 σημ. d.

δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστον εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπιγραφῆς μας, καθ' ἣν ὁ Τόλων Ἀδύμου εἶναι πιθανῶς Μακεδὼν οὐχὶ πλέον ἐκ πρώτης γενεᾶς¹.

Ἄδυμος. Εἶναι ἐκ τῶν συνηθεστέρων Μακεδονικῶν ὀνομάτων². Ἐνῶ δὲν εὗρον εἰς ἀπτικὰς ἐπιγραφάς, ἀπαντᾷ καὶ ἐν Λέσβῳ, Θεσσαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ³.

Μερικὰ παραδείγματα Μακεδόνων: Μ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ, Ἐπιγρ. Βεροίας ἀρ. 7 = SEG XII, 1955, ἀρ. 337. Εἰς παπύρους: Ἄδυμος Ἀδύμου Μακεδὼν ἐν Prosop. Ptolem. IV, 1959, ἀριθ. 8792a καὶ Ἄδυμος Μακεδὼν αὐτ. ἀρ. 8909. Ἄδυμος Πτολεμαίου Μακεδὼν αὐτ. ἀριθ. 3781. Πρβ. καὶ LAUNY, Recherches κλπ. II, 1171. Τελευταίως ὁ L. ROBERT ἐν REG 73, 1960, Bull. Épig. ἀρ. 54 παραπέμπει καὶ εἰς ἄλλα παραδείγματα.

Ἀσκληπιόδωρος. Ἡ πιθανὴ συμπλήρωσις, ἰδὲ ἀνωτ. στίχ. 5. Πρβ. καὶ παρατηρήσεις εἰς στίχ. 14, ὅπου ἱερεὺς Ἀσκληπιοῦ.

ΠΡΑΞΙΣ Γ'.

Στίχ. 19. Κατὰ τὰς παρατηρήσεις ἀνωτέρω εἰς στίχ. 1-2 καὶ 9, τὰ ἐλλείποντα 30 περίπου γράμματα τοῦ στίχ. 19 θὰ ἐδήλωνον τὸν ἀγοραστήν ὑπὸ τὸν τύπον: Α ἐπρίατο (ἢ ἡγόρασε) παρὰ Β. Τοῦ πωλητοῦ τὸ ὄνομα εἰς γενικὴν ἔχομεν πιθανῶς ἐν μέρει εἰς τὰ ἐκ τῶν σφζομένων πρώτα 7 γράμματα τοῦ στίχου 19. Τὸ ὄνομα εἶναι δυνατόν βεβαίως νὰ εἶναι οἰονδήποτε, ἔχον ὡς δεύτερον συνθετικὸν τὸ - πόλεμος, ἀλλ' ὁ στίχ. 5 τῆς σελίδος II, καθιστᾷ πιθανώτερον τὸ Εὐπόλεμος⁴. Τὸ ἀκολουθοῦν ἄρθρον εἶναι ἀσύνητες μεταξὺ ὀνόματος καὶ πατρωνύμου, ἂν εἶναι πατρωνύμον, ὡς φαίνεται, τὸ ἀκόλουθον: Σταρτ[, τὸ ὅποῖον καὶ δυσκόλως συμπληροῦται. Ἡ παρέκκλισις τοῦ χαρακτοῦ, κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο, ἀπὸ τὴν κατὰ κανόνα συλλαβικὴν χάραξιν τοῦ⁵ καθιστᾷ οὐχὶ ἀπίθανον λάθος καὶ κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο, ὡς τὰ ἐν στίχ. 2, 13, 15 τῆς σελίδος I καὶ ἐν στίχ. 6 τῆς σελίδος II. Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ λάθος, τότε τὰ μόνα, πρὸς τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν νὰ σχετισθῇ τὸ Σταρτ[, εἶναι τὸ Στάρτοφος τῆς Θήρας, παρὰ τὰ Εὐρύσταρτος, Θορύσταρτος τῆς Κρήτης καὶ Φιλόσταρτος, μαρτυρούμενα ἐξ ἐπιγραφῶν⁶.

¹ Ἐπίσης ὀνόματα Σκίρτιος, Σκίρτος κ.τ.δ. ἐξ ἐθνικοῦ Σκίρτωνες, KRAHE, Lexicon κλπ., σ. 102, ἐν λ. *Scirtios* καὶ *Scirtos*. Πρβ. αὐτόθι κατάλογον σ. 140 κ.έ. καὶ μεσαιωνικὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα ἐξ ἐθνικῶν ἐν ΑΕ 1953-54, τόμος Οἰκονόμου, Μέρος πρώτον, σ. 115 κ.έ. (Κ. ΑΜΑΝΤΟΣ).

² Ὁ Ο. BRONNER ἐν Hesperia 2, 1933, σ. 393 δυσκολεύεται νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἐν στίχ. 2 τῆς αὐτόθι ἐπιγραφῆς ΤΟ[- ὡς τοξόται καὶ θὰ ἐπεθύμει ἐν κύριον ὄνομα. Ἐκτὸς τῶν συνήθων Τολμαῖος καὶ Τολμίδης μόνον τὸ ἐξ ἴσου πρὸς τὸ ἡμέτερον Τόλων περιεργον (ὄνομα Ἀργεῖων καλλιτεχνῶν τοῦ 3ου αἰ. π.Χ.) Τόρων εἶναι δυνατόν. Ἐν τῷ ἀποσπάσματι τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει δις Μάνης. Ἐν ὅψει τοῦ ἡμετέρου Μαννία (ἐν στίχ. 2 τῆς σελίδος I) τὸ Τόλων θὰ ἦτο ἐξ ἴσου πιθανὸν πρὸς ὅ,τι ἄλλο.

³ «Αἰολοδωρικόν» θεωρεῖται ἀπὸ τὸν J. KALLERIS,

Les anciens Macédoniens, σ. 292 σημ. 2, ὅστις δασύνει τὸ ὄνομα, πρβ. αὐτ. σ. 86 σημ. 2 καὶ 3. Ὅμοίως δασύνει τὸ ὄνομα ὁ καθ. κ. Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ, Ἡ Γλῶσσα καὶ ἡ Ἑλληνικότητα τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, Θεσσαλονίκη 1952, σ. 14 καὶ ὁ Μ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ, Ἀρχαῖαι Ἐπιγραφαὶ Βεροίας, σ. 30 ἀριθ. 7.

⁴ Π.χ. FR. BECHTEL, Die Griech. Dial. I, σ. 116 καὶ 203.

⁵ Δι' ἄλλας πιθανότητας ἰδὲ B. HANSEN, Rückläuf. Wörterb., σ. 261.

⁶ Ἰδὲ ἀνωτ. σ. 4.

⁷ Ἰδὲ HERWERDEN, Lexicon ἐν λ. *στάρτος* (=στρατός). Πρβ. FR. BECHTEL, Die Griech. Dial. II, 2 σ. 710 κ.έ. καὶ 792. Πρβ. τοῦ αὐτοῦ Hist. Person. σ. 408 κ.έ. καὶ PAPP-BENSELER ἐν λ. *Στάρτοφος*. Ἐπίσης E. SCHWYZER, Griech. Gramm. I, 1939, σ. 267.

Στίχ. 20. Τὰ ἐχόμενα πρέπει νὰ εἶναι πάλιν πλέθρα¹, συνεπῶς τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγοραπωλησίας εἶναι καὶ εἰς τὴν προᾶξιν Γ' «γῆ» ὡς καὶ εἰς τὰς πράξεις Α' καὶ Β'. Διὰ τὸ ἀκόλουθον τῶν ἰδὲ ἀμέσως κατωτέρω ἐν στίχ. 21. Πρβ. διάφορον πιθανῶς διατύπωσιν ἐν στίχ. 22 τῆς σελίδος II.

Στίχ. 21 - 23. Τὸ τῶν ἐν τέλει τοῦ στίχ. 20 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ σφζόμενα τοῦ στίχ. 21 καθιστοῦν πιθανὴν συμπλήρωσιν π.χ. ὡς ἐξῆς: Τὰ ἐχόμενα τῶν/[ὄσων ὁ δεῖνα τοῦ δεινός] παρὰ Βίωνος ἡγόρα/[σεν]. Τί ἠκολούθει ἐν στίχ. 22 δὲν δύναμαι οὔτε νὰ ὑποθέσω. Τὸ ὄνομα τοῦ πωλητοῦ, εἰς ὃν ἀναφέρεται πιθανῶς τὸ τιμὴν ἔχει πᾶσαν, εἶναι πιθανώτερον ὅτι ἐδῶ ἠκολούθει μᾶλλον ἐν στίχ. 23, διότι μεταξὺ τῶν ἐν μέρει σφζομένων δύο τυπικῶν ἐκφράσεων τῶν στίχων 22 καὶ 23, οὐδὲν ἄλλο χωρεῖ, ὡς παρατηρήσαμεν ἀνωτέρω (ἰδὲ παρατηρήσεις εἰς στίχ. 12 - 13). — Τὸ ὄνομα Βίων γνωστὸν καὶ ἐκ Μακεδονίας².

Στίχ. 24. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς στίχ. 13, τὸν καθορισμὸν τοῦ μηνὸς ἀκολουθεῖ ὁ τύπος χρονολογήσεως διὰ τοῦ Ἐπιστάτου ὡς ἐπωνύμου ἄρχοντος. Ἡ ταυτότης τοῦ μηνὸς (Περιτίου) καὶ τοῦ ἐκ τῶν δικαστῶν Λυσανία εἰς τὰς πράξεις Β' καὶ Γ', ὡς καὶ ἡ κατάληξις τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἐπιστάτου εἰς τὰς πράξεις Α' καὶ Δ' (πρβ. στίχ. 4 καὶ 32), καθιστᾷ πιθανὴν τὴν συμπλήρωσιν τοῦ στίχου 24 ὡς ἐγένετο:

[ριτίου, ἐπὶ Ἐπιστάτου - - - ρου, ἱερέως Νικάνορο]ς, ταγῶν Α

(πρβ. καὶ ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 4). Τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ Λ (χαραχθὲν παρὰ τὸν συλλαβικὸν κανόνα ἐν στίχ. 24) ὄνομα τοῦ πρώτου τῶν ταγῶν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι Λυσανίας, ὅπως ὀνόματα ἄλλων ἐν στίχ. 15, ὅπερ τὸ αὐτὸ πιθανῶς πρὸς τὸ ἐν στίχ. 25 τῆς σελίδος I, καὶ τὸ ἐν στίχ. 10 τῆς σελίδος II μὲ πιθανότητα συμπληρούμενον. Ἀλλ', ἐννοεῖται, εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι καὶ οἷονδήποτε ἀπὸ Λ ἀρχόμενον ὄνομα. Περὶ τῶν ταγῶν πρβ. καὶ κατωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 33.

Στίχ. 25. Τὸ ἐν μέρει σφζόμενον πρῶτον γράμμα τοῦ στίχου 25 εἶναι, νομίζω, Ν. Βλέπω τοῦλάχιστον τὸ ἥμισυ τῆς λοξῆς καὶ ἀκεραίαν τὴν δευτέραν κάθετον κεραίαν. Τοῦτο, παραβαλλομένων καὶ τῶν ἀνωτέρω στίχων 5 καὶ 15, καθιστᾷ πιθανὴν τὴν συμπλήρωσιν:

Μάρτυρες δικαστῶν Λυσανίας

ὡς καὶ ἐν στίχ. 15. Πόσα ὀνόματα ταγῶν προηγοῦντο εἶναι ἀβέβαιον, ἀλλ' ἰδὲ ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 5 - 8 καὶ 15. Λυσανίας γνωστὸν καὶ ὡς ὄνομα Μακεδόνων³.

Στίχ. 26. Ὀλύμπιχος, ὡς συμπληροῦται ἀσφαλῶς, εἶναι προφανῶς τὸ ὄνομα ἑνὸς ἐκ τῶν ἐξ ἰδιωτῶν μαρτύρων. Τὸ ὄνομα σύννηθες συχνὰ γραφόμενον καὶ Ὀλύν-

¹ Πρβ. ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 10 καὶ κατωτ., στίχ. 28 τῆς σελίδος II.

² Π.χ. Pape - Benseler, *ΔΗΜΙΤΣΑ* κλπ.

³ Προχείρως Pape - Benseler, *ΔΗΜΙΤΣΑ*, Ἡ Μακεδονία κλπ. καὶ H. Berve, *Das Alexanderreich II*, σ. 239, ἀριθ. 479.

πιχος. Ἐν πρώιμον παράδειγμα ἐγγράφατον ἐπὶ ἀγγείου ἐν Perachora II, 1962, σ. 399, ἀριθ. 121, ὅπου χρονολογεῖται εἰς τὸν 5^{ον} αἰ. π. Χ., δεύτερον ἡμισυ. Πρβ. «Ὀλυνπιάδος» 1^{ον} αἰ. π. Χ. ἐν Hesperia 18, 1949, σ. 86 καὶ πίν. 3 (EDSON) καὶ H. ROPE, Non Athenians, 1935, σ. 190. Ὀλύμπιχος, στρατηγὸς ὑπὸ τὸν Φίλιππον Ε' πιθανῶς, ἐν BCH 58, 1934, σ. 291 κ.έ., ὅπου (σ. 294 σημ. 3) καὶ ἄλλοι Ὀλύμπιοι. Συμπληροῦται δις ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀθηνῶν SEG XVI, 1959, ἀριθ. 203. Ἐκ Φρυγίας ἐν I. W. MACPHERSON, BSA 49, 1954, σ. 14 σημ. 7 καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐκ Θεσσαλίας ἐν RE 1960, Bull. Épig. ἀριθ. 194 καὶ ἀλλαχοῦ. Περὶ τῆς ὑποκοριστικῆς ἀρχῆς τῆς καταλήξεως - ιχος ἰδὲ BUCK - PETERSEN, A Reverse Index κλπ., σ. 681. Πρβ. καὶ κατωτέρω στίχ. 9 τῆς σελίδος II¹.

ΠΡΑΞΙΣ Δ'.

Στίχ. 28. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν στίχ. 1, 9 καὶ 19 ὁ στίχ. 28 εἶναι δυνατόν νὰ συμπληρωθῇ, ὥς ἀνωτέρω, ὑποθετικῶς καὶ ἀορίστως ἄνευ τῶν συγκεκριμένων ὀνομάτων:

Ὁ δεῖνα ἐπρίατο παρὰ τοῦ δεῖνος τοῦ]Φιλάγρου.

Τὸ ὄνομα Φίλαγρος γνωστὸν καὶ ἐκ Μακεδονίας².

Ἡ σύγκρισις τοῦ στίχου τούτου πρὸς τὸν στίχ. 19 θὰ παρουσίαζεν οὕτω ὁμοιότητα ὥς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν ἐπὶ μέρους στοιχείων ἐν σχέσει πρὸς τὸ μήκος τοῦ στίχου. Ἀλλ' ἂν ἀμφότεροι οἱ στίχοι 19 καὶ 28 παραβληθοῦν πρὸς τὸν στίχ. 9, τὸ ἐλλεῖπον μέρος τοῦ στίχου 9 θὰ φανῇ ὅτι ἦτο ἀνεπαρκές, διὰ νὰ περιλάβῃ τὰ αὐτὰ στοιχεῖα. Μία λύσις θὰ ἦτο νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐν στίχ. 9 δὲν ἀνεγράφοντο τὰ πατρώνυμα, ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται ἀπίθανον. Ἄλλως, ὁ ἀγοραστής τῆς πράξεως Β' θὰ ἔφερεν ἐξαιρετικῶς ὀλιγογράμματα ὄνομα καὶ πατρώνυμον, ἐνῶ εἰς τοὺς στίχ. 19 καὶ 28 τῶν πράξεων Γ' καὶ Δ' τὰ ὀνόματα ἦσαν πιθανῶς μεγαλύτερα. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι εἰς τὰς πράξεις Γ' καὶ Δ' εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ὁ αὐτὸς ἀγοραστής, ἐνῶ εἰς τὴν πράξιν Β' εἶναι ἄλλος. Οἱ πωληταὶ πάντως δὲν εἶναι οἱ αὐτοὶ εἰς οὐδεμίαν ἐκ τῶν πράξεων Β', Γ' καὶ Δ'. Ἀντιθέτως, ἰδὲ πράξεις ΣΤ' καὶ Ζ' τῆς σελίδος II.

Στίχ. 29. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν σφριζομένων γραμμάτων τοῦ στίχου, παραβαλλομένων καὶ τῶν στίχων 1 καὶ 11, καθιστοῦν πιθανὴν τὴν συμπλήρωσιν ὡς ἐγένετο: Τὸ πλέθρο]ν δραχμῶν.

Ἀλλὰ τὰ ἐναπομένοντα, διὰ τὸν στίχ. 29, τριάκοντα τὸ πολὺ γράμματα, φαίνονται ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ δηλώσουν τὸ ἀντικείμενον τῆς ὥνης, ἔκτασιν εἰς πλέθρα (καὶ ἐνδεχομένως ἀκαίνας) καὶ ὄρια (ὑπὸ τὸν τύπον: τὰ ἐχόμενα κλπ. ἢ ὅμοιον).

¹ Πρβ. HOFFMANN, Die Makedonen κλπ., σ. 206 (Δεκάμνηχος), 214 (Στρόμβιχος), 227 (Λάιχος καὶ Πύριχος) καὶ J. KALLÉRIS, Les anciens Macédoniens, σ. 293 σημ. 1 (Δεκάμνηχος).

² Π. χ. Φίλαγρος Ἡρακλεώτης τῆ(ς) πρὸς Λύγκον ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Θεσσαλίας, SEG XV, 1958, ἀριθ. 380 τῶν πρώτων μ.Χ. αἰώνων.

Ὅθεν εἶναι πιθανὸν ὅτι τὰ ὄρια παρελείφθησαν καὶ ἴσως ἀντ' αὐτῶν ἐδηλοῦτο ἀπλῶς τοπωνύμιον.

Στίχ. 30 - 32. Τὸ ἐν ἀρχῇ σφζόμενον - υρος, ἀνήκον πιθανῶς εἰς ὄνομα ὡς τὸ Ζώπυρος¹, καθιστᾷ (ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς ἀνωτέρω στίχ. 12 καὶ 22 τῆς σελίδος I καὶ 17, 31 καὶ 38 τῆς σελίδος II) πιθανὴν τὴν μερικὴν συμπλήρωσιν τῶν στίχων 30 - 31 ὡς ἐγένετο:

Ζώπ]υρος τὴν / [τιμὴν ἔχει πᾶσαν].

Δυσχέρεια παρουσιάζεται ἐν συνεχείᾳ διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ στίχου 31. Ἐν τέλει τοῦ στίχου εἶναι προφανές, ὅτι ἔχομεν τὴν ἀρχὴν τοῦ τύπου: ἡ ὥνῃ ἐγένετο κλπ. Ἀλλ' ἀνωτέρω, εἰς παρατηρήσεις εἰς στίχ. 13, ἐδέχθημεν ὅτι οὐδὲν μεσολαβεῖ μεταξὺ τῶν ἐν μέρει σφζομένων καὶ ἐν μέρει συμπληρουμένων μετ' ἀσφαλείας ἐκεῖ, ὡς νομίζω, τύπων τῶν στίχων 12 καὶ 13.

Ἐνταῦθα ὁμως εἶναι φανερόν ὅτι ἐμεσολάβει διατύψεις, εἰς ἣν ἀνήκουν ὡς τελευταῖα τὰ πρῶτα ἐκ τῶν σφζομένων γραμμάτων τοῦ στίχου 31:]ου, τοῦ ὁποίου προηγεῖται γράμμα ἀβέβαιον, | πιθανῶς. Οὐδὲν δύναμαι νὰ προτείνω. Εἰς τὸν ἐπόμενον στίχον πάντως, οὐδὲν εἶναι ἀβέβαιον πλὴν τοῦ ὑποθετικοῦ, ἀλλὰ πιθανοῦ, ὀνόματος τοῦ μηνὸς καὶ τοῦ ἐλλειποῦς ὀνόματος τοῦ Ἐπιστάτου. Πρβ. ὡς πρὸς τὸν στίχ. 32 ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχους 3, 4, 13, 14, 23 καὶ 24.

Στίχ. 33. Τὰ ἐκ τῶν σφζομένων πρῶτα τρία γράμματα ἀνήκουν προφανῶς εἰς τὸ τέλος ὀνόματος εἰς γενικὴν πτώσιν, ὡς Νικάνωρ. Ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν εἶναι ὁ ἱερεὺς τῶν στίχων 4, 14 καὶ (κατὰ τὴν συμπλήρωσιν) 24. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ στίχου 33 καὶ μὲ τὸν ἐκτενῆ τύπον τοῦ στίχου 14 (ἱερέως Ἀσκληπιοῦ Νικάνωρος) θὰ ἔδιδε μόνον 31 γράμματα εἰς τὸν στίχ. 33, ἄνευ τῶν ταγῶν. Ἐξ ἄλλου οἱ ταγοὶ κανονικῶς ἀναφέρονται. Ὡστε ἡ πιθανωτέρα συμπλήρωσις εἶναι:

[ἱερέως Νικάνωρος, ταγῶν + 20 περίπου γράμμ.]ρος. Μαρ-

ῥος ὁδηγεῖ μὲ πιθανότητα εἰς τὸν ἀριθμὸν τριῶν ταγῶν, ὡς ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 5 - 8. Ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν τριῶν ταγῶν ἔχομεν μόνον τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ πρώτου (Λ - ἐν στίχ. 24) καὶ τὸ τελευταῖον τοῦ τελευταίου (-ρ ἐνταῦθα).

Στίχ. 34. Εἰς τὸν τελευταῖον, κατ' ἐλάχιστον μέρος σφζόμενον στίχον καὶ εἰς ἓνα ἢ δύο ἀκόμη ἢ μέρος καὶ ἑτέρου θὰ ἀνεγράφοντο οἱ μάρτυρες. Σφζονται μόνον κατὰ μέρος πέντε, νομίζω, γράμματα ἐν τέλει, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναγιγνώσκονται μὲ ἀσφάλειαν, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, τὰ ἐνδιάμεσα τρία: Τ Ι Ω.

¹ Ζώπυρος ἀπαντᾷ ἐπανειλημμένως ἐν σελίδι II ὡς ὄνομα τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Ἐν στίχ. 30 τῆς σελίδος I εἶναι ἐξ ἴσου πιθανὸν νὰ ἔχομεν τὴν κατάλη-

ξιν -υρος, -αυρος ἢ -ουρος ἐνὸς ἐκ τῶν ὀνομάτων ἐν B. HANSEN, Rückläuf. Wörterb., σ. 283.

ΣΕΛΙΣ II

ΠΡΑΞΙΣ Ε΄.

Στίχ. 1. Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν σφζομένων στίχων τῆς πράξεως Ε΄ ὁμοιάζει πρὸς τὸν δεύτερον τῶν πράξεων ΣΤ΄ καὶ Ζ΄. Ὁ ἐπόμενος πρὸς τὸν ἐπόμενον τῆς πράξεως Ζ΄. Τοῦτο καθιστᾷ πιθανόν, ὅτι εἰς μόνον στίχος ἐλλείπει τῆς πράξεως Ε΄ καὶ αὐτός, μὲ πολλήν πιθανότητα, ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ ἀγοραστοῦ, τὸν ὅποιον ἔχομεν εἰς ὅλας τὰς πράξεις τῆς σελίδος II: Ζώπυρος Γοργία. Μὲ τὰς αὐτὰς σκέψεις, ἀλλ' οὐχὶ μὲ ἀσφάλειαν, δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν εἰς τὸν στίχον 1 τὸ ἐν στίχ. 8 καὶ 15 ὄνομα (Σισίας) πωλητοῦ, πιθανῶς, τὸ ὅποιον ἄλλως παρουσιάζει δυσχερείας, διότι εἶναι ἄγνωστον ἄλλοθεν. Ἰδὲ καὶ κατωτ. στίχ. 8.

Στίχ. 2. Τὴν συμπλήρωσιν: τὸ πλέθρον καθιστοῦν πιθανὴν οἱ κατωτέρω στίχοι 15 - 16 τῆς πράξεως Ζ΄. Τὰ προηγούμενα δύο πρῶτα γράμματα τοῦ στίχου δὲν δύναται νὰ συμπληρώσω. Εἶναι δυνατόν νὰ ἀνήκουν εἰς γενικὴν ὀνόματος ὡς Περιδίκας κ.τ.ῶ. Πρβ. στίχ. 11 τῆς σελίδος I.

Στίχ. 3-4. Βεβαιω[ταὶ ἡ -της εἶναι ἀσφαλὲς συμπλήρωσις. Πρβ. παρατηρήσεις εἰς στίχ. 2 τῆς σελίδος I. Περαιτέρω οἱ στίχοι 3 - 4 συμπληρώνονται, ἐν μέρει, μὲ ἀσφάλειαν τῇ βοηθείᾳ τῶν κατωτέρω στίχων 10 - 11 καὶ 23 - 24. Οὕτω βεβαιοῦται τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπιστάτου εἰς τὰς πράξεις Ε΄, ΣΤ΄ καὶ Η΄, καθίσταται δὲ πιθανόν ὅτι, ἐφ' ὅσον ἀνεγράφετο, καὶ εἰς τὴν ἐνδιάμεσον πράξιν Ζ΄, ἂν μὴ καὶ εἰς τὰς ἀκολουθούς Θ΄ καὶ Ι΄ ἤτοι εἰς ὅλας τὰς πράξεις τῆς σελίδος II, ὁ Ἐπιστάτης εἶναι ὁ αὐτός: Ἐακύτας. Σημαντικώτερον εἶναι, ὅτι εἶναι διάφορος τοῦ ἐν τῇ σελίδι I --]ρχου. Τοῦτο δύναται νὰ σημαίνει μεταβολὴν ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἄλλον τρόπον. Εἶναι δηλαδὴ πιθανόν, ὅτι ὁ Ἐακύτας ὑπῆρξε διάδοχος (ἄμεσος;) τοῦ --]ρχου, ἀλλ' εἶναι ἐξ ἴσου ἐνδεχόμενον, ὅτι οἱ δύο Ἐπιστάται ἐπεστάτησαν εἰς δύο διαφόρους πόλεις. Τὸ πρόβλημα εἶναι: Ποῦ ἦσαν ἀναγεγραμμένα, ἐννοῶ, κατατεθειμένα, τὰ ἀντίγραφα ὧν ἡς: Εἰς Ἐπιστάσιον ἢ εἰς ἱερόν; Πιθανώτερον εἶναι, πάντως, τὸ πρῶτον.

Ἐακύτας. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπιστάτου Ἐακύτα ἤχεῖ, νομίζω, ὡς γνήσιον μακεδονικὸν ὄνομα ἀξιοσπούδαστον διὰ τὰς συσχετίσεις, εἰς ἃς ὁδηγεῖ. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι βασικῶς εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ Αἰακίδης. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐδήλωνε τὴν καταγωγὴν ἐκ τοῦ Αἰακοῦ, ἀλλ' ἦτο καὶ ἀπλοῦν ὄνομα προσώπων¹, ἰδίως ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ². Ἡ ἐναλλαγὴ αὐτῆς καὶ εἴχει παρὰλληλα πολλά. Ἐν πρῶτον μακεδονικὸν παράδειγμα, ἀλλὰ ρωμαϊκῶν χρόνων, εἶναι ἐν ἐπιγραφῇ, παρὰ ΗΕΥΖΕΥ: τῇ πόλει Ἐανῆ³. Ἐναλλαγὴ: Αἰγεσταῖοι - Ἐγεσταῖοι καὶ Ἐλέαι - Ἐλέα (Ἐλεάτης)-

1 Προχείρως ἐν PAPER - BENSELER, ὅπου καὶ παραπομπαὶ εἰς τὰς πηγὰς διὰ τὴν ἐκ τῶν Αἰακιδῶν καταγωγὴν καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Περὶ αὐτοῦ τελευταῖως ὁ F. TAEGER, Charisma I, 1957, σ. 185 καὶ CL. PRÉAUX ἐν τῇ βιβλιοκρισίᾳ εἰς Chron. d'Égypte τόμ. 36, ἀριθ. 72, Ἰούλιος 1961, σ. 421. Πρβ. καὶ RE I, 1 στ. 1893 ἐν λ. Αἰακίδης. Πρβ. αὐτόθι λ. Αἰακες, Αἰακίδας, Αἰακος. Αἰακίδης, ἐπώνυμος ἱερεὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν

Λαγιδῶν τὸ 209/8 π. Χ. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Prosop. Ptolem. III, 1956, ἀριθ. 4992.

2 Ἰδὲ καὶ Δελφικὰς ἀπελευθερωτικὰς ἐπιγραφὰς π.χ. ἐν SEG XII, 1955, ἀριθ. 238, 242, 244 καὶ 259.

3 ΗΕΥΖΕΥ - DAUMET, Mission κλπ., σ. 288, ὅπου ὁ ΗΕΥΖΕΥ σημειώνει «suivant une variante orthographique commune à l'époque romaine et qui s'explique d'elle-même par la similitude des sons».

Ἑλαία τελευταίως ὁ P. FRANKE¹. Ἑορδαία - Ἑορδέα - Ἑορδία², Φώκαια - Φώκεια, Φωκαεύς - Φωκεύς, Ἀδαῖος - Ἀδέα (ῆ) - Ἀδέας (ὁ)³ προχείρως ἐν PAPE - BENSELER καὶ RE εἰς τὰ σχετικὰ λήμματα. Παλεο -, ἐωρεῖν, ἐώρα⁴. Ποιυδεάται, Αἰγεάτης παρὰ τὰ Ποτίδαια, Αἰγαί⁵. Ἀλκμαίων - Ἀλκμέ(φ)ων⁶.

Τὴν ἐν γένει πορείαν τῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ διφθόγγου αι πρὸς τὸ ε τῆς Νεοελληνικῆς παρακολουθεῖ ὁ EDGAR H. STURTEVANT, παρατηρῶν ὅτι ἡ σύγχυσις αι καὶ ε ἀρχίζει τὸ πρῶτον εἰς παπύρους (οὐχὶ ἐπιμελελημένης γραφῆς) τοῦ 2^{ου} αἰ. π.Χ. ἤδη πρὸ τοῦ 161 π.Χ.⁷

Ὡς πρὸς τὴν κατάληξιν - ύτας ὀλίγα εἶναι τὰ ὅμοια. Ἀρχύτας ὁ Ἐφορος ἐν Σπάρτῃ τὸ 405/4 π.Χ.⁸, ἄλλος ποιητὴς ἐξ Ἀμφίσσης περὶ τὸ 240 π.Χ., Πυθαγόρειος ἐκ Τάραντος⁹, καὶ ἄλλοι, περὶ ὧν προχείρως ἐν PAPE - BENSELER καὶ RE. Φιλύτας (παρὰ τὸ Φιλώτας)¹⁰, Συβαρίτης Ὀλυμπιονίκης τὸ 616 π.Χ.¹¹ [Φ]ιλύτας Συβαρί[της] ἐν ἐπιγραφῇ πρὸ τοῦ 264 π.Χ.¹² Τὰ Φιλώτας καὶ Νικκώτας τοῦ Τάραντος παρὰ τὰ Ἀρχύτας τοῦ Τάραντος καὶ Φιλύτας τῆς Συβάρεως, σχετίζουσιν τὴν κατάληξιν τοῦ Ἑακύτας πρὸς τὸ σὺνηθες μακεδονικὸν Φιλώτας καὶ ἐνθυμίζουσιν τὰς παραλλαγὰς Ἀνεμύτας - Ἀνεμώτας τοῦ ὄνου τῶν Ταραντίνων¹³. Ὁ G. REDARD¹⁴ ἔγραψεν, ὅτι ἡ κατάληξις - υτης δὲν ἐχρησιμοποιήθη παρὰ μόνον εἰς τὸν σχηματισμὸν σπανίων παραγῶγων καὶ δυσκόλως δυνάμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ «suffixe indépendant». Ἀναφέρει τὰ παραδείγματα: πρεσβύτης (: πρέσβυς), γερύτας (: γέρυς, ΗΣΥΧ.), μωλύτης (ῆ - τῆς = ἐξησθενημένος, μῶλις, ἐνδεχομένως μωλύω), ἴσως ἐλλύτης (= πλακοῦς) καὶ παλλύτης (ὄργανον βασανιστήριον, ΗΣΥΧ.). Εἰς ταῦτα, λέγει, προστίθενται μερικὰ ἐθνικὰ ὡς Αἰγύτης (: Αἶγυς, ΠΑΥΣ.), Αἰλύτης (: Αἶλυ, ΣΤΕΦ. BYZ.), Κωβρύτης (: Κῶβρυς, ΣΤΕΦ. BYZ.), Μωλύτης (καὶ -υάτης: Μῶλυς, ΣΤΕΦ. BYZ.). Τέλος τὸ κύριον ὄνομα Ἀρχύτας εἶναι τὸ μόνον - πάντοτε κατὰ τὸν REDARD - παράδειγμα «d'extension analogique». Ἀλλὰ πλὴν τοῦ Ἀρχύτας ἤδη ἐσημειώσαμεν τὸ Φιλύτας καὶ Ἀνεμύτας. Εἰς ταῦτα προστίθενται τὰ παρὰ BECHTEL¹⁵: Ἀνδρύτας, Διονύτας, Θαρσύτας, Ξενύτας, Πολύτας (αὐτόθι: Αἰσχύτης, Γλαυκύτης). Πρόσθετες ἐκ Καμείρου: Πρεσβύ-

1 P. FRANKE, Die antiken Münzen von Epirus I, 1961, σ. 276 καὶ σημ. 1 καὶ αὐτ. σ. 300 κ.έ.

2 Ἀντιστροφὸς Ἑάσων (παρὰ τὸ Ἰάσων) ἐν CIG ἀριθ. 7751.

3 Δασύνουν τὰ ὀνόματα οἱ H. BERVE, Das Alexanderreich II, σ. 12. Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ, Ἡ Γλῶσσα καὶ ἡ Ἑλληνικότητα τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, Θεσσαλονίκη 1953, σ. 14 καὶ ἄλλοι.

4 KLAUS STRUNK, Frühe Vokalveränderungen in der Gr. Literatur ἐν Glotta 38, 1959, σ. 76.

5 WACKERNAGEL, Kleine Schriften II, σ. 331 κ. έ.

6 Biblioth. Class. Orientalis 7, 1962, στήλη 40.

7 E. H. STURTEVANT, The Pronunciation of Greek and Latin, 2α ἐκδ. 1940, σ. 48 κ.έ., παράγρ. 48 καὶ 49.

8 ΞΕΝΟΦ. Ἑλλην. II 3, 10. Περὶ P. FORALLA, Prosopographie κλπ., 1913, σ. 34 ἀριθ. 160.

9 Περὶ αὐτοῦ P. WUILLEUMIER, Tarente κλπ., Παρίσι 1939, σ. 66 κ.έ. καὶ 574 κ.έ.

10 Φιλώτας καὶ Νικκώτας ἐκ Τάραντος ἐν WUILLEUMIER, έ. έ. σ. 719 καὶ 723.

11 ΠΑΥΣ. V 8, 9 καὶ IG II', 2326, 3-5 = SIG³ 1056. Περὶ τῆς διαφορῆς γραφῆς τῶν χειρογράφων, καὶ λοιπὴν βιβλιογραφίαν ἰδὲ ἐν JULIUS JÜTHNER, Philostratos über Gymnastik, 1909, σ. 218 καὶ J. S. CALLAWAY, Sybaris, Βαλτιμόρη 1950, σ. 85 καὶ 121.

12 H. POPE, Non-Athenians κλπ., 1935, σ. 223. Περὶ Foreigners κλπ., σ. 150.

13 Ἀνεμύτας... ὁ ὄνος ἀνέμοις θνύμενος (M. ETYM.), ἀνεμώτας. ὄνος ἀφειός, ἱερός, τοῖς ἀνέμοις θνύμενος (ΗΣΥΧΙΟΣ). Ἀμφότερα παρὰ Ταραντίνους, Περὶ WUILLEUMIER, έ. έ. σ. 702.

14 G. REDARD, Les noms grecs en -της, -τις κλπ. [= Études et commentaires V], Παρίσι 1949, σ. 11.

15 F. BECHTEL, Histor. Personenn., σ. 30.

τας ὡς κύριον ὄνομα¹. Τέλος, ἐπὶ μελανομόρφου κύλικος τοῦ Ἐργοτίμου, εὑρεθείσης ἐν Αἰγίνῃ καὶ φερούσης παράστασιν συλλήψεως τοῦ Σιληνοῦ ὑπὸ δύο ὀπαδῶν τοῦ Μίδα, οὗτοι φέρουν τὰ ὀνόματα: "Ορειος καὶ Θερύτας². Πρόκειται λοιπὸν μᾶλλον κατάληξις, ὑποκοριστικὴ πιθανῶς, παρὰ τὸ -ίδης.

Ὡς πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ Αἰακός, ὅθεν τὰ Αἰακίδης καὶ Ἑακύτας, ἰδὲ ἐν SNELL, *Lexicon des frühgr. Epos* ἐν λ., ὅπου τὸ ἔτυμον θεωρεῖται ἄγνωστον καὶ ὡς πρὸς τὸ -ακ- δίδεται παραπομπὴ εἰς CHANTRAINE, *Formation κλπ.*, σ. 376. Προσφάτως ὁ ALBERT CARNOY (*Dict. étym. de la Mythologie κλπ.*, Παρίσιος 1957, ἐν λ. *Aiakos*) τὸ σχετίζει πρὸς τὸ αἰάζω («*étymologie populaire*») ἢ πρὸς τὸ αἰα-akos (= «*l'homme fort*», πρβ. Αἴας).

Οἱ στίχοι 3 - 4 τῆς σελίδος II εἶναι οἱ προσφορώτεροι διὰ τὰ μᾶς πείσουν, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὸ περίπου μῆκος καὶ τὸν ἀριθμὸν γραμμάτων ἐκάστου στίχου τῆς σελίδος ταύτης, διότι τὸ σφζόμενον μέρος δὲν ἐπαρκεῖ. Μεταξὺ βεβαιωτῶν καὶ ἱερέως εἶναι βέβαιον ὅτι ἐμεσολάβει, προηγούμενος τοῦ ἱερέως, ὁ Ἐπιστάτης, ὡς συνεπληρώσαμεν μετ' ἀσφαλείας. Ἀλλὰ μεταξὺ βεβαιωτῶν καὶ Ἐπιστάτου ἐν Πράξει Α' ἔχομεν μέγαν ἀριθμὸν γραμμάτων παρέχοντα καὶ πατρώνυμον καὶ ἐθνικὸν ἐνὸς τῶν βεβαιωτῶν τοῦλάχιστον καὶ εἶτα τὸν τύπον: ἡ ὦνῃ ἐγένετο μηνὸς Περιτίου(:). Ἐὰν ὅλα αὐτὰ ὑποτεθοῦν εἰς τὸν στίχ. 3 τῆς παρούσης πράξεως, καὶ μὲ ἓνα ἔστω βεβαιωτὴν, θὰ ἔδιδον μέγα μῆκος στίχου, τὸ ὅποιον εἶναι ἀσυμβίβαστον πρὸς τοὺς δύο πρώτους στίχους τῶν ἐπομένων δύο πράξεων ΣΤ' καὶ Ζ', ὅπου πιθανῶς εἴχομεν εἰς τὸν πρῶτον στίχον ἐκατέρας μόνον τὸ ρῆμα ἐπρίατο (ἢ ἡγόρασεν) καί, τὸ πολὺ, ἓνα ἐθνικὸν ὄνομα ἀκολουθοῦν τὸ: Ζώπυρος Γοργία. Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως νὰ ἀνεγράφοντο περισσότεροι τοῦ ἐνὸς ἀγορασταί, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα ἠκολούθει, ἀλλ' ὅπωςδήποτε ἡ ἀβεβαιότης περὶ τοῦ ἀριθμοῦ γραμμάτων ἐκάστου στίχου τῆς σελίδος II ἀπαγορεύει πᾶσαν προσπάθειαν δραστικωτέρας συμπληρώσεως πλὴν μεμονωμένων λέξεων, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ συμπληρωθοῦν ἢ προστεθοῦν μετ' ἀσφαλείας. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπιστάτου τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως οὐδαμῶθεν προκύπτει ἔστω ἐν μέρει (ἰδὲ στίχ. 4 καὶ 24 καὶ πρβλ. στίχ. 11)³. Δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ βέβαιον, διότι εἶναι ἀναπόδεικτον, ἀλλ' εἶναι πάντως πιθανόν, ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι καὶ ἐδῶ ἱερεὺς τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Στίχ. 5-6. Ἐν στίχ. 5 ἔχομεν μόνον τὴν κατάληξιν γενικῆς πτώσεως ὀνόματος, πατρώνυμον, διότι ἀσφαλῶς πρόκειται περὶ μάρτυρος ἰδιώτου, ἀκολουθεῖ δὲ ἕτερον ὄνομα μάρτυρος, ἰδιώτου ἐπομένως, τὸ ὅποιον εἶναι δυνατὸν νὰ συμπληρωθῇ *Εὐπό[λεμος]* (πρβ. στίχ. 19 τῆς σελίδος I), ἀλλὰ καὶ *Εὐπολις* καὶ *Εὐπορος* καὶ εἴ τι ἄλλο. *Τό[λων] Ἀδύ[μου]* εἶναι, νομίζω, ἀσφαλῆς συμπλήρωσις, ἐὰν παραβληθοῦν οἱ

¹ Τελευταίως D. MORELLI, *I culti in Rodi* ἐν *Studi Classici e orientali* 8, 1959, σ. 66 καὶ 171.

² H. HEYDEMANN, *Satyr- und Bakchennamen* [= *Fünftes Hall. Winckelmannspr.* 1880], σ. 13 καὶ σημ. 45, ὅπου προσάγονται ὡς ἀνάλογα τὰ Ἀρχύτας, Γλαυκύτης καὶ Ἀνδρύτας. Γενικώτερον περὶ τῆς κατα-

λήξεως ἰδὲ τὸ προαναφερθὲν βιβλίον τοῦ G. REDARD, εἰδικῶς σ. 6, διὰ τὸ Ἀρχύτας τὸ Λεξικὸν τοῦ B. HANSEN, *Rückläuf. Wörterb.*, ἰδίως σ. 142 (-ίτας) καὶ 143 (-ύτας, -ώτας) καὶ τινα ἐν BESCHTEL, *Histor. Personenn.*, σ. 621 καὶ σποράδην.

³ Ἀλλὰ πρβ. παρατηρήσεις κατωτέρω εἰς στίχ. 18.

στίχοι 17 τῆς σελίδος I καὶ 25 τῆς σελίδος II. Καὶ εἰς τὰς τρεῖς περιπτώσεις ὁ Τόλων Ἀδύμου εἶναι μάρτυς ιδιότης. Τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ σημαίνει δύο τινά: πρῶτον, ὅτι ὁ Τόλων Ἀδύμου ἤσκει ἐνδεχομένως κατ' ἐπάγγελμα τὴν μαρτυρίαν, ἐννοῶ, ὅτι ἡ εἶχεν ὡς ἐπάγγελμα τὴν μεσιτείαν ἢ ἦτο πρόχειρος, ἐπ' ἀμοιβῇ ἢ δωρεὰν μάρτυς, ὅσας παρίστατο ἀνάγκη, ὡς συμβαίνει καὶ σήμερον εἰς περιπτώσεις δικαιοπραξίας. Δεύτερον, ἡ παρουσία του βεβαιωμένη εἰς τρεῖς ἐκ τῶν δέκα ἐλλιπῶν πράξεων καὶ ὡς ἐκ τούτου καθισταμένη πιθανὴ καὶ εἰς ἄλλας πράξεις ἀμφοτέρων τῶν σελίδων, συνδέει τὰς πράξεις ἀμφοτέρων τῶν σελίδων τοπικῶς, παρὰ τὰς διαφορὰς, Ἐπιστάτου π.χ.¹ Ὡς πρὸς τὰ ὀνόματα Τόλων καὶ Ἀδύμος ἰδὲ ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 15 - 18 τῆς σελίδος I.

ΠΡΑΞΙΣ ΣΤ'.

Στίχ. 7-8. Ζώπυρος Γοργία, κατ' ἀσφαλῆ συμπλήρωσιν, εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ ἀγοραστοῦ προφανῶς, βεβαιούμενον διὰ πρῶτην φορὰν εἰς τὴν προᾶξιν ΣΤ', ἀλλὰ παράβαλε καὶ κατωτέρω πράξεις Ζ' - I', ὅπου ἀναγράφεται ὁ αὐτὸς ἀγοραστής. Εἰς τὸν ἐπόμενον στίχ. 8 εἶναι πιθανόν, ὅτι ἔχομεν τὸ ὄνομα τοῦ πωλητοῦ, ἂν τὰ τέσσαρα πρῶτα γράμματα τοῦ στίχου, εἶναι ἡ πρόθεσις «παρὰ» τοῦ τύπου: Α ἐπρίατο παρὰ Β, πρβ. ἀνωτ. στίχ. 21 τῆς σελίδος I: παρὰ Βίωνος ἡγόρα[σεν]. Τὰ ὀνόματα Ζώπυρος² καὶ Γοργίας³ ἐκ τῶν συνήθων. Ἀντιθέτως τὸ Σισίας, ἂν οὕτως ἔχη τὸ ὄνομα, ὡς πιστεύω ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ στίχου πρὸς τὸν στίχ. 15 τῆς αὐτῆς σελίδος, εἶναι ὄνομα ἄγνωστον. Δύναται μόνον νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰ Σίσυφος, Σισίνιος καὶ τὰ τοιαῦτα⁴.

Στίχ. 9. Ὀλύμπιχος εἶναι δυνατόν νὰ συμπληρωθῇ ὡς ἐν στίχ. 26 τῆς σελίδος I. Ἐκεῖ εἶναι μάρτυς ὁ Ὀλύμπιχος, ἐδῶ πιθανῶς εἶναι βεβαιωτής. Οὐδὲν πείθει, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Δὲν ἀποκλείεται μάλιστα καὶ συμπληρωσις Λάμπιχος ἢ Λάπ[ι]χος ἢ Ὠρώπ[ι]χος ἢ Ἀσώπ[ι]χος καὶ εἴ τι ἄλλο⁵.

Τὸ ἐπόμενον Σακ-, ἀναγινώσκεται μὲν ἀσφαλῶς, ἀλλὰ δυσκόλως συμπληροῦται. Εἶναι δυνατόν νὰ ἀνήκη εἰς ἄλλο ὄνομα βεβαιωτοῦ ἢ εἰς τὸ πατρώνυμον τοῦ Ὀλυμπίχου, ὅπερ εἶναι πιθανώτερον. Ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἐθνικόν, ἐφ' ὅσον ἔπεται ὀνόματος εἰς ὀνομαστικὴν. Κανονικῶς μεταξὺ ὀνόματος καὶ ἐθνικοῦ μεσολαβεῖ τὸ πατρώνυμον. Ἐν τούτοις πρὸς ἐθνικὰ μᾶλλον μᾶς ὁδηγεῖ τὸ σφρζόμενον Σακ.—«Σάκος, κώμη τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Πιερίας, τὸ ἐθνικὸν Σάκιος»⁶.

1 Ἰδὲ ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 3 - 4 τῆς σελίδος II.

2 Ἰδὲ π.χ. RAPE-BENSELER ἐν λ., ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κλπ., ἐκ Βεργίας ἐν Μακεδονικῇ Β', 1951, σ. 630. Ἐξ Ὀλύμπου ἐν ΤΑΡΑ 69, 1938, σ. 51 κ.έ. Πρβ. Ζωπυρίων ἐν BERVE, Das Alexanderreich II, σ. 164.

3 Ἰδὲ π.χ. RAPE-BENSELER ἐν λ. καὶ H. BERVE, Das Alexanderreich II, σ. 113 κ.έ.

4 Προχείρως RAPE-BENSELER, σποράδην ἐν Prosop. Ptolemaica ind. καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ ρωμαϊκὸν χρόνων

Sisiata (Antonia S.) καταλογίζεται μεταξὺ Ἰλλυρικῶν καὶ Κελτικῶν, A. KERÉNYI, Die Personennamen κλπ., σ. 146, ἀριθ. 1717. Πρβ. ἀσιατικά ἀπὸ Σισι- ἐν H. BERVE, Das Alexanderreich II, σ. 354 κ.έ.

5 BECHTEL, Histor. Personenn., σ. 274 καὶ 473. HANSEN, Rückläuf. Wörterb., σ. 296.

6 ΣΤΕΦ. BYZ. ἐν λ. Πρβ. αὐτ. λ. Σάκαι καὶ RAPE-BENSELER ἐν λ. Σάκαι, Σάκος καὶ Σκύθης σ. 1414, RE IA, 2 ἐν λ. Sakai σ. 1770 κ.έ. καὶ σ. 1815 ἐν λ. Σάκισσος. M. EBERT, Reall. d. Vorgesch. XII, 1928

Ἡ κόμη τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Πιερίας σχετίζεται πρὸς τὸ θρακικὸν τοπωνύμιον Σάκισσος ὑπὸ τοῦ D. DETCHEW¹ καὶ πρὸς τὰ θρακικὰ ὀνόματα Σακεδαλλος, Δαλοσακος, Μησακος (Μηζακος), Πετησακας, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ θρακικά². Ὁ ἡμέτερος Σάκ[ἀδύνατον νὰ ἔχη σχέσιν πρὸς τὰ ρωμαϊκὰ Σάκρος, Σακέρδης κ.τ.τ. Ἐκ τῶν ἐλληνικῶν ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν ὁ Ἀργεῖος Σακάδας (6ος αἰ. π.Χ.)³, Σάκας καὶ Σακίς⁴, Σακλῆς, Σακράτης καὶ Σάκων⁵. Τὸ χάραγμα Σ[α]κίντα ὁ D. A. AMYX προσπαθεῖ νὰ σχετίσῃ πρὸς τὸ ὄνομα τῆς Ζακύνθου, ἀποδίδων αὐτὸ εἰς τοὺς ἐλληνιστικoὺς χρόνους⁶. Σχετικὸν ἴσως καὶ τὸ Σακόλιμος⁷.

Στίχ. 10-11. Λυ]σανίας⁸, ἀλλὰ καὶ [Παυ]σανίας⁹ καὶ εἴ τι ἄλλο, εἶναι τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀκόμη βεβαιωτοῦ πιθανῶς, τοῦ ὁποίου τὸ ἐπόμενον Σι[— εἶναι ἴσως τὸ πατρώνυμον, δυνάμενον νὰ συμπληρωθῇ δι' οἰουδήποτε ἀπὸ Σι— ἀρχομένου ὀνόματος, ἐν οἷς καὶ τὰ Σισίας καὶ Σιβύρτιος τῆς ἐπιγραφῆς μας. Περὶ τοῦ Ἐπιστάτου Ἐακῦτα ἰδὲ ἀνωτ. παρατηρήσεις εἰς στίχ. 3-4 τῆς σελίδος II.

Στίχ. 12-13. Εἰς τὸν στίχον 12 ἔχομεν πιθανῶς τὸ πατρώνυμον ἐνὸς ἐκ τῶν ἰδιωτῶν μαρτύρων. Τὸ ὄνομα Σιβύρτιος εἶναι γνωστὸν κυρίως ἀπὸ τὸν συνοδεύσαντα τὸν Ἀλέξανδρον μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ Σατράπην γενόμενον διαφόρων περιοχῶν¹⁰. Τὸ ὄνομα πάντως εἶναι γνωστὸν καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος¹¹. Τὸ ἐν στίχ. 13 Παράμονος, ὡς συμπληροῦται ἀσφαλῶς (τὸ C σαφές), εἶναι τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀκόμη ἰδιώτου μάρτυρος, ὄνομα, ἰδιαιτέρως ἐν Μακεδονίᾳ, σύννηθες¹².

ΠΡΑΞΙΣ Ζ'.

Στίχ. 14-15. Ἰδὲ ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 7-8 τῆς σελίδος II. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 15 μέρος γραμματος δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς Γ ἢ Π, ἀλλ' οὐδὲν δύναμαι νὰ προτείνω πρὸς συμπλήρωσιν.

Στίχ. 16. Τὸ πλέθρο[ν] δ[ραχμῶν, εἶναι ἀσφαλῆς συμπλήρωσις. Πρβ. ἀνωτ.

ἐν λ. *Skythen*, σ. 239. OLMSTEAD, *Hist. of the Persian Empire*, Chicago 1948, σ. 141 καὶ 147 καὶ σποράδην. SCHMIDT, *Persepolis I-II* σποράδην.

¹ Μνήμης χάριν, *Gedenkschrift Paul Kretschmer I*, 1956, σ. 89 κ.έ.

² Ἀλλὰ πρβ. I. I. RUSSU ἐν *Dacia* 2, 1958, σ. 523 καὶ αὐτ. σ. 525, ὅπου δὲν θεωροῦνται θρακικά.

³ RE IA, 2 στ. 1768.

⁴ PAPE-BENSELER ἐν λ.

⁵ BECHTEL, *Hist. Personenn.*, σ. 396. Πρβ. M. LEU-MANN, *σάος und σῶς*, ἐν Μνήμης Χάριν, *Gedenkschr. P. Kretschmer*, II, 1957, σ. 9 καὶ σημ. 7. Πρβ. αὐτ. σ. 13.

⁶ Ἐν AJA 61, 1957, σ. 169 καὶ πίν. 64, εἰκ. 1a-1b. Πρβ. SEG XVII, 1960, ἀριθ. 188.

⁷ Pros. Ptolem. IV, 1959, ἀριθ. 11711, 3ου αἰ. π.Χ.

⁸ Ἰδὲ ἀνωτ. παρατηρήσεις εἰς στίχ. 25 τῆς σελίδος I.

⁹ Ἰδὲ π.χ. PAPE-BENSELER. ἐν λ. ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κλπ. H. BERVE, *Das Alexanderreich II*, σ. 308 κ.έ.

¹⁰ Περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς σχετικῆς πρὸς τὸ ἔτυμον βιβλιογραφίας ἰδὲ RE II A, 2, στήλη 2183. Πρβ. H. BERVE, *Das Alexanderreich II*, σ. 353. Ο. HOFFMANN *Die Makedonen* κλπ., σ. 200 κ.έ., νομίζει τὸ ὄνομα «..... schwerlich echtgriechisch».

¹¹ Ο. M. LEWIS ἐν BSA 49, 1954, σ. 35 κ.έ. SEG XIV, 1957, ἀριθ. 357. Σιβυρτιάδης, αὐτ. XII, 1955, ἀριθ. 37, στίχ. 5. Σιβύρτιο[ς] ἐπεσάται εἰς ψήφισμα βουλῆς καὶ Δήμου Ἀθηναίων ὑπὲρ τοῦ Ἀρχελαίου τῆς Μακεδονίας, χρονολογούμενον 407/6 π.Χ. SEG X, 1949, ἀριθ. 138. Ἰδὲ καὶ RE II A, 2 ἐν λ. *Sibyrtios* (2).

¹² Ἰδὲ π.χ. ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κλπ. SEG XVI, 1959, ἀριθ. 402, 404, 405, αὐτ. XIV, 1957 ἀριθ. 479 στ. 15.

παρατηρήσεις εἰς στίχ. 2 τῆς σελίδος II καὶ στίχ. 1, 11 καὶ 29 τῆς σελίδος I καὶ κατωτ. στίχ. 29-30 καὶ 36-37 τῆς σελίδος II.

Στίχ. 17. Τὴν τιμή[ν] ἔχει πᾶσαν, εἶναι ἐπίσης ἀσφαλῆς συμπλήρωσις, προβ. στ. 12, 22 καὶ 30-31 τῆς σελίδος I καὶ στίχ. 31 καὶ 38 τῆς σελίδος II.

Στίχ. 18. Ἐὰν ἀποκλεισθοῦν τὰ ἀσυνήθη Εἰκανδρος, Ἐλίκανδρος¹, Πλουτάκανδρος² καὶ Ἀλκανδρος³, ἡ μόνη δυνατότης συμπληρώσεως εἶναι Νικάνδρου. Νίκανδρον, μάρτυρα ἰδιώτην, εἴχομεν ἐν στίχ. 16 - 17 τῆς σελίδος I. Ἀλλ' ἐδῶ οἱ Μ]ά[ρ]τυρες, ὡς συμπληροῦται μετ' ἀσφαλείας, ἀκολουθοῦν. Ἐφ' ὅσον δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὸ μῆκος στίχου καὶ τὴν ἀρῆρσιν τῶν πράξεων ἐν γένει τῆς σελίδος II, καὶ εἰδικώτερον τῆς πράξεως Ζ', καί, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν πράξιν Ζ' ἐλλείπουν ὅλοι οἱ ἄρχοντες, τὸ σφζόμενον μέρος ὀνόματος εἰς γενικὴν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνήκῃ εἰς Ἐπιστάτην, ἱερέα ἢ καὶ ἓνα τῶν ταγῶν, οἱ ὅποιοι πάντως οὐδόλως δίδουν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεώς των εἰς ὅλας τὰς πράξεις τῆς σελίδος II.

Στίχ. 19. Νικάνωρ εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς ἐξ ἰδιωτῶν πιθανῶς μάρτυρας, ὅποτε τὸ ἐπόμενον ὄνομα πρέπει νὰ εἶναι τὸ πατρωνυμὸν του: [Α]λ[ε]ξάνδρου, [Α]λ[κ]έα καὶ ὅ,τι ἀπὸ Ἀλ- ἀρχόμενον ὄνομα, κατὰ προτίμησιν ἀρμόζον πρὸς τὸ γνήσιον καὶ σύνηθες μακεδονικὸν Νικάνωρ⁴, περὶ οὗ ἀνωτέρω εἰς παρατηρήσεις εἰς στίχ. 14 τῆς σελίδος I.

ΠΡΑΞΙΣ Η'.

Στίχ. 20. Ἰδὲ παρατηρήσεις ἀνωτέρω εἰς στίχ. 7-8 τῆς σελίδος II.

Στίχ. 21. Ἡ ἀνάγνωσις εὐκολύνεται ἀπὸ τὴν παραβολὴν τοῦ στίχ. 35 τῆς σελίδος II, ὥστε βεβαιοῦται, διὰ τῆς ἀντιπαραβολῆς, λέξεις εἰς δοτικὴν ΓΑΙΜΕΙΩ, ἡ ὁποία, νομίζω, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τοπωνύμιον. «Ἐν Γαιμείῳ» προφανῶς εὐρίσκεται ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν ἠγόρασεν ὁ Ζώπυρος Γοργία. Δὲν εἶμαι βέβαιος διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν δύο περαιτέρω γραμμάτων ἐν τέλει τοῦ στίχου. Προτείνω μετ' ἐπιφυλάξεως I καὶ Π, τοῦ ὁποίου ἐλλείπει ἡ δεξιὰ κάθετος κεραία.

Στίχ. 22. Τὰ δύο πρῶτα γράμματα τοῦ στίχου παρουσιάζουν τὸ πρόβλημα τῶν δύο πρῶτων σφζομένων γραμμάτων τῶν στίχων 3 καὶ 31 τῆς σελίδος I. Ἰδὲ τὰς ἐκεῖ παρατηρήσεις. Καὶ ἐδῶ τὸ πρόβλημα εἶναι, ἂν θὰ ἀναγνώσωμεν: ἡς (δηλ. γῆς) γείτων...⁵ ἢ θὰ στίξωμεν: ἡς. Γείτων... Ὑπὲρ τῆς πρώτης λύσεως ἐδῶ συνηγοροῦν ὅμοια παραδείγματα καὶ τὸ συλλαβικὸν σύστημα χαράξεως τῆς ἐπιγρα-

¹ PAPE - BENSELER ἐν λλ.

² BECHTEL, Hist. Personenn., σ. 372.

³ Ἀπαντα ἐν HANSEN, Rückläuf. Wörterb., σ. 279.

⁴ H. BERVE, Das Alexanderreich II, σ. 17 κ.έ.

⁵ Ὡς ὅμοια παραδείγματα, τελευταίως ἐν Δ. Ι. ΛΑ-ΖΑΡΙΔΗ, Γέρας Ἀ. Κεραμοπούλλου, σ. 159, ἐπιγραφῆς στίχ. 6, σ. 161 σημ. 1 ἀριθ. 1, κ.ά. ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ καταλόγου αὐτόθι.

φῆς. Τὰ ἐν μέρει σφζόμενα πρῶτα τρία γράμματα τοῦ «γείτονος» εἶναι: Φιλ—, νομίζω. Πρβ. διὰ τὸ σχῆμα τοῦ Φ καὶ τὴν πιθανὴν συμπλήρωσιν, τὸ Φίλαγρος ἐν στίχ. 28 τῆς σελίδος I καὶ Φίλιππος ἐν στίχ. 26 τῆς σελίδος II. Ἐννοεῖται, δὲν ἀποκλείεται καὶ οἰονδήποτε ἄλλο ὄνομα ἀπὸ Φιλ— ἀρχόμενον¹.

Στίχ. 23-24. Παρά]/μονος, ὡς δύναται νὰ συμπληρωθῇ σχεδὸν μὲ βεβαιότητα² εἶναι πιθανῶς εἰς ἀπὸ τοὺς βεβαιωτάς, ἐφ' ὅσον οἱ ἄρχοντες (Ἐπιστάτης καὶ ἱερεὺς) ἀκολουθοῦν. Τὸ ἐπόμενον Κη[φ]ισ[— —, εἶναι πιθανῶς μέρος τοῦ πατρωνύμου τοῦ Παραμόνου, δυνάμενον νὰ συμπληρωθῇ ὡς ἐν τῶν μετὰ τοῦ Κηφισο— συνθέτων³.

Ὡς πρὸς τὸν Ἐπιστάτην καὶ τὸν ἱερέα ἰδὲ ἀνωτ. παρατηρήσεις εἰς στίχ. 3-4 τῆς σελίδος II.

Στίχ. 25. Ἰδὲ ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 15-18 τῆς σελίδος I. Πρβ. καὶ στίχ. 6 τῆς σελίδος II.

Στίχ. 26. Ἀβέβαιον ἂν τὸ ὄνομα εἶναι εἰς ὀνομαστικὴν, ὁπότε θὰ εἶναι τὸ ὄνομα μάρτυρος, ἢ εἰς γενικήν, ὁπότε θὰ εἶναι τὸ πατρώνυμον αὐτοῦ⁴. Εἰς ἀμφοτέρως πάντως τὰς περιπτώσεις ὁ μάρτυς εἶναι ἐκ τῶν ἰδιωτῶν, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ὀνόματος εἰς τὸν τελευταῖον στίχον τῆς πράξεως, μάλιστα μετὰ τὸν ἰδιώτην τοῦ προηγουμένου στίχου. Τὸ ἀκόλουθον κι[— —, τοῦ ὁποίου θεωρῶ βεβαίαν τὴν ἀνάγνωσιν, εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι, ἀντιστρόφως πρὸς τὸ προηγούμενον, ἢ τὸ πατρώνυμον αὐτοῦ ἢ νέον ὄνομα. Διὰ τὴν πιθανὴν συμπλήρωσιν ὅλα τὰ ἀπὸ Κι— ὀνόματα προσφέρονται⁵.

ΠΡΑΞΙΣ Θ'.

Στίχ. 27. Ἰδὲ παρατηρήσεις ἀνωτέρω εἰς στίχ. 7-8 τῆς σελίδος II.

Στίχ. 28. Τὰ πρῶτα τρία γράμματα πιθανῶς ἀνήκουν εἰς τὴν κατάληξιν ὀνόματος εἰς γενικήν. Τοῦτο, ἐφ' ὅσον προηγεῖται τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἐκτάσεως τοῦ κτήματος καὶ ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν καὶ εἰς τὴν πρῶξιν ταύτην τῆς σελίδος II, ὅσα παρατηρήσαμεν κυρίως εἰς τὰς πράξεις τῆς σελίδος I, δὲν ἀνήκει εἰς ὄνομα γείτονος ἢ βεβαιωτοῦ, πολὺ περισσότερον δὲν ἀνήκει εἰς ὄνομα Ἐπιστάτου, ἱερέως ἢ μάρτυρος. Δύναται νὰ ἀνήκῃ ἢ εἰς ἐν τῶν ὀνομάτων τοῦ πωλη-

1 Ἐκτὸς λεξικῶν καὶ ἐπιγραφικῶν συλλογῶν ὡς ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία, κλπ., πρβ. H. BERVE, Das Alexanderreich II, σ. 382 κ.ε., ἀριθ. 774 - 808.

2 Δι' ἄλλας ἀπιθάνους συμπληρώσεις ἰδὲ HANSEN, Rückläuf. Wörterb., σ. 275.

3 BECHTEL, Histor. Personenn., σ. 236 κ.ε.

4 Περὶ τῆς ἀρχαιότητος, συχνότητος καὶ σημασίας τοῦ ὀνόματος Φίλιππος ἐν Μακεδονίᾳ J. KALLÉRIS, Les anciens Macédoniens, σ. 194. Πρβ. σ. 293 σημ. 1.

5 Ἰδὲ π.χ., ἐκτὸς τῶν ἐν PAPE - BENSELER, καὶ BECHTEL, Hist. Personenn., σ. 237 τὰ Κίτος (δὲς) ἐν M. LAUNÉY, Recherches κλπ. II, σ. 1163 (Κίτιον ὄνομα γυναικὸς ἐξ Ἀθηνῶν 2ου αἰ. π.Χ. SEG XVI, 1959, ἀριθ. 204) καὶ Cittius - Citto - Cittus ἐν A. KERÉNYI, Die Personenn. von Dacien (=Diss. Pannonicae I, 9), 1941, σ. 139 ἀριθ. 1625, ὅπου καταλέγονται μετὰ τῶν Ἰλλυρικῶν καὶ τῶν Κελτικῶν ὀνομάτων.

τοῦ ἥ, ὅπερ ὀλιγώτερον πιθανόν, εἰς τοπωνύμιον. Τὸ προᾶγμα ἐνδιαφέρει κυρίως διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ κατὰ προσέγγισιν μήκους τῶν στίχων τῆς σελίδος II.

Διὰ τὸ πλέ[θρ]α, συμπληρούμενον, νομίζω, μετ' ἀσφαλείας, ἰδὲ ἄνωτ. παρατηρήσεις εἰς στίχ. 10 τῆς σελίδος I. Διὰ τὸ συμπληρούμενον ἐν τέλει τοῦ στίχου μέρος ἰδὲ ἀμέσως κατωτέρω, στίχ. 29.

Στίχ. 29-30. Ἐὰν ἐφαρμόσωμεν τὰς παρατηρήσεις μας ἐπὶ τῶν πράξεων τῆς σελίδος I, μάλιστα ἐπὶ τῶν στίχων 10 καὶ 20 αὐτῆς, δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν μετὰ πολλῆς πιθανότητος, νομίζω, εἰς τοὺς στίχους 28-29: τὰ ἐχόμενα | τῶν Σωπ[ά]τρ[ου]¹. Ἐπίσης ἀσφαλῆς εἶναι ἡ συμπλήρωσις: τὸ πλέθρον | δραχμῶ[ν, δι' ἣν πρβ. στίχ. 1, 11 καὶ 29 τῆς σελίδος I καὶ 2, 16 καὶ 37 τῆς σελίδος II. Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ O = 70 ἰδὲ ἄνωτ. σ. 4 σημ. 1. Περὶ ἀλφαριθμητικῆς ἀριθμήσεως ἄνωτ. εἰς παρατηρήσεις ἐν στίχ. 10 τῆς σελίδος I. Τὸ ποσὸν τῶν δραχμῶν κατὰ πλέθρον γῆς φαίνεται, ὅτι δὲν ἦτο μεγαλύτερον τῶν 80 δραχμῶν, διότι ἂν ἐλλείπη γράμμα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦτο θὰ ἦτο ἀριθμὸς μονάδων. Τὴν ἀξίαν τῆς δραχμῆς δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν οὔτε νὰ συμπεράνωμεν μὲ ἀκρίβειαν ἐκ τοῦ ἐλλειποῦς κειμένου μας. Οἱ πάπυροι περιέχουν περισσότερα καὶ πληρέστερα στοιχεῖα, ἀλλ' αἱ δυσχερεῖαι καὶ τὰ προβλήματα παραμένουν².

Στίχ. 31. Ἡ συμπλήρωσις εἰς τοὺς στίχους 30-31: τὴν τι | μὴν ἔχ[ε]ι π[ᾶ]σαν, γενομένη μετ' ἐν βοήθειαν τῶν στίχων 12, 22 καὶ 30 τῆς σελίδος I καὶ 17 καὶ 38 τῆς σελίδος II, εἶναι ἀσφαλῆς.

Στίχ. 32. Ἐκτὸς τῶν Διογένης καὶ Πυθογένης τοῦ στίχου 6 τῆς σελίδος I, πληθὸς ἄλλων ὀνομάτων³ ἀπαγορεύει κάθε προσπάθειαν συμπληρώσεως τοῦ ὀνόματος, τοῦ ὁποίου ἔχομεν τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἰς τὴν γενικὴν -]γένους. Κατὰ τὰ ἄλλα ἰσχύουν διὰ τὸν στίχον τοῦτον αἱ παρατηρήσεις ἀνωτέρω εἰς στίχ. 18 τῆς σελίδος II.

Στίχ. 33. Ὁ -]σιος⁴, μάρτυς ἐξ ἰδιωτῶν, ἀκολουθεῖται πιθανῶς ὑπὸ τοῦ πατρωνύμου, ὃθεν θὰ συνεπλήρουν Σωπ[ά]τρ[ου], ὃ δὲ Σώπατρος οὗτος εἶναι πιθανῶς ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν γείτονα, ἀνωτέρω ἐν στίχ. 29 (ἰδὲ σχετικὰς παρατηρήσεις), ἐφ' ὅσον εἶναι πιθανόν, ὅτι γείτονες ἐλαμβάνοντο ὡς μάρτυρες κατὰ τὴν σχετικὴν διαδικασίαν.

ΠΡΑΞΙΣ I.

Στίχ. 34. Ἰδὲ ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς στίχ. 7-8 τῆς σελίδος II.

¹ Τὸ ὄνομα σύνθηδες γνωστὸν καὶ ἐκ Μακεδονίας, π. χ. PAPP - BENSELER ἐν λ. ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κλπ. Πρβ. H. BERVE, Das Alexanderreich II, σ. 367, Πρβ. Σούπατρος ἐκ τῆς Θεσσαλικῆς Ἐλατείας ἐκ τῶν περὶ τὸ 100 π.Χ. χρόνων ἐν SEG XVII, 1960, ἀριθ. 299 = REG 1960, Bull. Épig. ἀριθ. 197. Πρβ. καὶ BECHTEL, Hist. Personenn., σ. 413 κ.έ.

² Ἰδὲ π.χ. ἐν M. LAUNEV, Recherches κλπ. II, 1950, σ. 725 κ.έ. τὰς δυσχερεῖας διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ἀποδοχῶν τῶν στρατιωτικῶν.

³ Ἰδὲ π.χ. BECHTEL, Hist. Personenn., σ. 104 κ.έ. καὶ HANSEN, Rückläuf. Wörterb., σ. 163.

⁴ Διὰ τὰς πιθανὰς συμπληρώσεις ἰδὲ HANSEN, Rückläuf. Wörterb., σ. 243 κ.έ.

Στίχ. 35. Ἴδὲ παρατηρήσεις ἀνωτ. εἰς στίχ. 21 τῆς σελίδος II.

Στίχ. 36. Ἐχομεν πιθανῶς τὸ τέλος ἐνὸς ὀνόματος εἰς γενικὴν καὶ τὴν ἀρχὴν ἄλλον. Τὸ πρῶτον δύναται νὰ εἶναι Ὀλύμπιος ὡς ἐν στίχ. 26 τῆς σελίδος I καί, πιθανῶς, 8-9 τῆς σελίδος II (ἰδὲ ἐκεῖ τὰς σχετικὰς παρατηρήσεις), ἀλλὰ καὶ οἰονδήποτε εἰς -χος ἢ -χης μετὰ γενικῆς εἰς -χου ὄνομα¹. Τὸ δεύτερον εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι Πο[λύ]κ[αρ]πος (γνωστὸν ἐν Μακεδονίᾳ ἐξ ἐπιγραφῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, π.χ. ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κ.ά.) ἢ ἐν τῶν συνήθων ὡς Πολυκράτης, Πολύκλειτος κλπ. ἢ οἰονδήποτε ἄλλο. Ἀμφότερα τὰ ὀνόματα τοῦ στίχου τούτου δὲν ἀνήκουν οὔτε εἰς βεβαιωτὴν οὔτε — πολὺ περισσότερον — εἰς ἐπιστάτην, ἱερέα κλπ. Ἴσως ἀνήκουν εἰς τὴν τυπικὴν ἔκφρασιν καθορισμοῦ τῶν ὁρίων, ὅποτε εἶναι πιθανόν, ὅτι τὰ σφζόμενα μέρη ἀνήκουν ἢ εἰς ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τοῦ αὐτοῦ γειτόνος ἢ εἰς ὀνόματα δύο γειτόνων.

Στίχ. 37-38. Ἡ μερικὴ συμπλήρωσις τῶν στίχων 36-38, ὡς ἐγένετο, βεβαιούται, νομίζω, ἀπολύτως ἐκ τῶν προηγουμένων στίχ. 1, 11-12, 22 καὶ 29-30 τῆς σελίδος I καὶ στίχ. 2, 16-17 καὶ 30-31 τῆς σελίδος II. Ἴδὲ τὰς ἐκεῖ σχετικὰς σημειώσεις.

Στίχ. 39-40. Ἡ ἀνάγνωσις: «Μ[άρ]τυρ[ες]», νομίζω, εἶναι ἀσφαλῆς. Προβ. προηγουμένους στίχους 5, 15 καὶ 33 τῆς σελίδος I καὶ 18 καὶ 32 τῆς σελίδος II. Ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν μαρτύρων ἔχομεν μόνον μέρος, συμπληρούμενον, νομίζω, μετ' ἀσφαλείας: Νι|κάνωρ. Ἄν τὸ τέταρτον γράμμα τοῦ στίχου εἶναι Ο καὶ οὐχὶ Ω θὰ ἔχωμεν: Νι|κάνωρ[ος], πατρώνυμον ἐνὸς ιδιώτου μάρτυρος.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΕΛΙΔΩΝ

Εἰς τὰς πράξεις τῆς σελίδος II διατηροῦνται ὀλιγώτερα στοιχεῖα ἐκ τῶν διαπιστωμένων εἰς τὸ σφζόμενον μέρος τῶν πράξεων τῆς σελίδος I. Ὁ ἀγοραστὴς καὶ ὁ πωλητὴς βεβαίως θὰ ἐσημειοῦντο καὶ εἰς τὰς πράξεις, ὅπου δὲν διετηρήθησαν τὰ ὀνόματά των. Τὸ ἀνικεῖμενον τῆς ἀγοραπωλησίας («γῆ» πιθανῶς εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις) καὶ ἡ ἔκτασις θὰ ἐσημειοῦντο ἐπίσης κατ' ἀνάγκην, ἔστω καὶ μὲ συντομωτέραν διατύπωσιν, καὶ εἰς τὰς πράξεις, ὅπου οὐδὲν ἔχνος διετηρήθη. Ἀντὶ καθορισμοῦ τῆς θέσεως καὶ τῶν ὁρίων ὑπὸ τὸν τύπον «τὰ ἐχόμενα τῶν», τὸν ὅποιον εὑρομεν εἰς δύο πράξεις τῆς σελίδος I (Β' καὶ Γ'), εἷς τινὰς πράξεις τῆς σελίδος II ἴσως παρείχετο ἀπλῶς τὸ τοπωνύμιον «ἐν Γαιμείῳ» ἢ τὰ ὀνόματα τοῦ ἢ τῶν γειτόνων, ἀλλ' εἰς τὴν πράξιν Θ' τοῦλάχιστον ἔχομεν πιθανότητα ὅτι ἐχρησιμοποιήθη ὁ τύπος: τὰ ἐχόμενα|τῶν Σωπάτρου. Ἡ τιμὴ κατὰ πλέθρον, οἱ βεβαιωταὶ ἢ ἡ προϋπόθεσις, ὅτι ἡ τιμὴ θὰ καταβληθῇ εἰς τὸ ἀκέραιον διατυποῦνται καὶ εἰς τὰς πράξεις τῆς

¹ HANSEN, ἔ. ἀ. σ. 179 καὶ 295 κ.ε.

σελίδος II κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥς διαπιστοῦται τοῦλάχιστον εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν. Τοῦναντίον οὐδαμοῦ εἰς τὰς πράξεις τῆς σελίδος II διεπιστώσαμεν ἔχνος τῆς διατυπώσεως: «Ἡ ὥνῃ ἐγένετο μηνὸς κλπ.». Ἐπιστάτης (ἄλλος ἀπὸ τὸν ἐν σελίδι I) καὶ ἱερεὺς (ἄλλὰ ποίου θεοῦ;) μνημονεύονται. Τοῦναντίον οὐδὲν σημεῖον ἐβεβαιώσαμεν τῆς παρουσίας ταγῶν εἰς τὰς πράξεις τῆς σελίδος II. Οἱ μάρτυρες τέλος παρατίθενται πιθανῶς κατὰ κοινόν, εἰς ὅλας τὰς πράξεις ἀμφοτέρων τῶν σελίδων, τρόπον, ἐκτὸς τῆς πράξεως Β', ὅπου ἔχομεν τὸ προβληματικόν: ἐναν;]τία δικαστῶν.

Ἄλλας συγκριτικὰς παρατηρήσεις καθαρῶς ἐπιγραφικὰς ἰδὲ ἀνωτ. σ. 2 κ.έ.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ

Ἡ παρούσα ἐπιγραφή δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ συνήθη ἐν τῇ κυρίως Μακεδονίᾳ κείμενα. Ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαὶ καὶ ὀλίγαι ἀναθηματικαί, κατὰ τὸ πλεῖστον ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἀποτελοῦν τὸν συνήθη ἀμνητὸν ἐπιγραφικῶν κειμένων, τὰ ὅποια ἐθησαυρίζοντο μέχρι τοῦδε εἰς τὰς προχείρους Συλλογὰς ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν. Ὀλίγα ἐπιγραφικὰ εὗρήματα εἶναι δυνατόν νὰ παραβληθῶν πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν μας ὥς πρὸς τὴν ἐποχὴν καὶ τὸν χαρακτήρα. Διὰ τοῦ τελευταίου ἐννοῶ, ὅτι ὀλίγαι εἶναι αἱ ἐπιγραφαὶ μας, αἱ ὁποῖαι ἐχαράχθησαν ἀπὸ ἔμπειρον χαράκτην, εἰς τὸν χαρακτήρα τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ κάμωμεν παρατηρήσεις καὶ νὰ βασίσωμεν συμπεράσματα πρὸς χρονολόγησιν.

Εἰδικώτερον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐπιγραφῆς μας (μεταξὺ Ναούσης καὶ Σκύδρας) οὐδεμία ἄλλη ἐπιγραφή εὗρέθη, πρὸς τὴν ὁποίαν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ παραβάλωμεν τὴν ἰδικήν μας.

Αἱ πλησιέστεραι χρονικῶς καὶ τοπικῶς, χρονολογημέναι μὲ ἀπόλυτον ἢ σχετικὴν ἀκρίβειαν, εἶναι ἐπιγραφαὶ τινες τῆς Βεροίας ἥτοι:

1. Ἐπιγραφή φέρουσα ἀποσπάσματα ἐπιστολῶν τοῦ Δημητρίου Β' πρὸς Ἀρπαλον¹.

2. Ἀπελευθερωτικὴ ἐπιγραφή χρονολογηθεῖσα μὲ ἀκρίβειαν εἰς τὸ 235 π.Χ. ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Μ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ².

3. Ὁ λεγόμενος Γυμνασιαρχικὸς Νόμος τῆς Βεροίας³.

Παραβαλλομένη πρὸς τὰς τρεῖς ταύτας ἐπιγραφὰς ἡ ἡμετέρα κατατάσσεται, νομίζω, μεταξὺ τῶν δύο πρώτων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς τρίτης ἀφ' ἑτέρου⁴.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν τῆς ἐπιγραφῆς μας⁵ παρουσιάζει ὁμοιότητος μᾶλ-

¹ A. M. WOODWARD, *Inscriptions from Macedonia I*, ἐν BSA 18, 1911 - 12, σ. 134. J. M. R. CORMACK ἐν BSA 40, 1940, σ. 14 κ.έ. Πρβ. Μ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ, Ἐπιγραφαὶ Βεροίας, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 7 κ.έ. σποράδην.

² Μ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ, ἔ. ἀ. χρονολόγησις σ. 18 κ.έ. Πρβ. A. AYMARD, *La monarchie hellénistique ἐν Relazioni del X Congresso Intern. di Scienze Storiche*, τόμος II, σ. 232. FRANZ BÖMER, *Untersuchungen κλπ.*, 1960, σ. 120 κ.έ. Τελευταίως βιβλιοκρισίαν STEWART IRVIN OOST ἐν *Classical Philology* 57, 1962, σ. 63.

³ Ἀδημοσίευτος. Βραχεῖα ἀνακοίνωσις μετὰ εἰκόνας

τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἐν Μακεδονικά 2, 1951, σ. 629 κ.έ. Χρονολογεῖται ὑπὸ Β. ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΤΟΥ εἰς τὸν 2ον π.Χ. αἰῶνα ἐν Γέρας Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου, Ἀθήναι 1953, σ. 304. Ὁ JEAN DELORME, *Gymnasion*, Παρίσι 1960, σ. 509, add. εἰς σ. 239, 29 γράφει: «... on ne possède encore aucune indication de date».

⁴ Εἰς τοὺς χρόνους τούτους ἀνήκουν τὰ Διαγράμματα τοῦ Φιλίππου Ε' κυρίως, περὶ ὧν ὁ C. BRADFORD WELLES ἐν AJA 42, 1938, σ. 245 κ.έ., ὅπου καὶ ἡ προηγουμένη σχετικὴ βιβλιογραφία.

⁵ Ἰδὲ ἀνωτ. σ. 4 καὶ πίν. 1.

λον πρὸς τὰ γράμματα τῶν ἐπιγραφῶν, αἱ ὁποῖαι τοποθετοῦνται εἰς τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Δημητρίου Β', παρὰ πρὸς τὸν Γυμνασιαρχικὸν Νόμον. Οὕτω ἔχομεν μικρότερα Ο, Θ καὶ Ω ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἴσα στοιχεῖα τοῦ Γυμνασιαρχικοῦ Νόμου. Τὰ Γ εἶναι ἀνισοσκελῆ καὶ ἡ ὀριζοντία αὐτῶν κεραία δὲν ἐξέχει ἐκαστέρωθεν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅ,τι παρατηρεῖται εἰς τὸν Γυμνασιαρχικὸν Νόμον, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πλέον ἔχει Α μὲ γωνιώδη τὴν ὀριζοντίαν κεραίαν καὶ ἀκρέμονας ἐντονωτέρους.

Τὸ μόνον νεωτερικὸν ἐκ πρώτης ὄψεως στοιχεῖον τῆς ἐπιγραφῆς μας εἶναι τὸ C (σῖγμα μηνοειδές). Ἀλλ' εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ σελήνη ἀπεκλήθη κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα π.Χ. «σῖγμα τοῦ οὐρανοῦ» καὶ μηνοειδὲς σῖγμα ἀπαντᾷ ἤδη εἰς ἐπιγραφὴν τῆς Ἀττικῆς τοῦ 320/319 π.Χ.¹ Τὸ μηνοειδὲς σῖγμα παρουσιάζεται ἤδη εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους παπύρους τῆς μεγαλογραμμάτου γραφῆς, οἱ ὁποῖοι προσάγονται ὡς παραδείγματα μιμήσεως τῶν ἐπιγραφῶν².

Ἐξ ἄλλου εἶναι λογικὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ σεσυρμένη γραφὴ ἐπηρέαζε τὰς ἐπιγραφὰς περισσότερον εἰς περιοχάς, ὅπου ἡ γραφὴ ἐπὶ σκληρῶν ὑλικῶν ὡς τὸ μάρμαρον, δὲν ἦτο τόσον συνήθης ὅσον εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀλλαχοῦ. Οὕτω ἔχομεν σῖγμα δισκελὲς ὡς γωνίαν ἢ μηνοειδὲς εἰς ἐπιγραφὰς τοῦ 3ου αἰῶνος ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Μετσόβου³. Σῖγμα μηνοειδὲς καὶ ἀντίστοιχοι μορφαὶ τοῦ Ε καὶ Ω παρουσιάζονται εἰς σφραγίσματα ἐπὶ κεράμων χρονολογουμένων εἰς τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου Ε'⁴. Ὁμοίως μηνοειδὲς σῖγμα ἐν ἐπιγραφῇ τῶν αὐτῶν χρόνων περίπου⁵. Ὁ καθ. Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ μάλιστα ἐσημείωσε μοναδικὸν σῖγμα μηνοειδὲς ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ 370 π.Χ. ἐκ Δωδώνης, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ ἄλλα σῖγμα εἶναι τετρασκελῆ⁶. Οὕτω οὐδὲν ἀντίκειται καὶ μᾶλλον ὅλα συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς τοποθετήσεως τῆς ἐπιγραφῆς μας εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. μᾶλλον παρὰ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. Προσπάθεια ἀκριβεστεράς χρονολογήσεως θὰ ἦτο παρακεκινδυνευμένη.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἡ φύσις καὶ ἡ ἔκτασις τῆς ἐπιγραφῆς μας καθ' ἑαυτὰς ἀποτελοῦν νέον στοιχεῖον εὐπρόσδεκτον εἰς τὴν ἐπιγραφικὴν ἐρημίαν τῆς κυρίως Μακεδονίας. Ἐὰν τὰ κείμενα τῶν δύο ἐν μέρει σφζομένων σελίδων διετηροῦντο ἀκέραια, αὐτὰ καὶ μόνον θὰ ἦσαν ἀρκετὰ νὰ δώσουν εἰς τὴν ἐπιγραφὴν μας τὴν σπουδαιότητα ἐνδὸς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἐπιγραφῶν τῆς δυτικῶς τοῦ Ἀξιοῦ κυρίως Μακεδονίας.

1 Α. ΣΙΓΓΑΛΑΣ, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γραφῆς, Θεσσαλονίκη 1934, σ. 121 κ.έ.

2 Π. γ. Geschichte der Textüberlieferung I (M. MEIER - F. HINDERMANN - A. SCHINDLER), Ζυρίχη 1961, σ. 73 κ.έ., εἰκ. 7 καὶ 8 (HERBERT HUNGER).

3 Φ. Μ. ΠΕΤΣΑΣ, Εἰδήσεις κ.λ.π., ἐν ΑΕ 1951-52, Ἀρχαιολ. Χρον., σ. 46 κ.έ.

4 Ἐκ Φλωρίνης, Γ. ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ ἐν ΠΑΕ 1934, σ. 104 κ.έ., εἰκ. 5-6.

5 Ἐκ τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Μακεδονίας ἐν Spomenik 98, 1941-1948, σ. 21 ἀριθ. 3.

6 Ἰδὲ ΑΕ 1956, σ. 4. Πρβ. γενικώτερον, Α. ΣΙΓΓΑΛΑΣ, ἔ. ἀ. σ. 143 κ.έ. καὶ εἰκ. 748 (μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς γραφῆς τῶν ἐπιγραφῶν, ἐπὶ παπύρων τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.), εἰκ. 76 (ὅπου οἱ πάπυροι ἐπηρεάζουν τὰς ἐπιγραφὰς κατὰ τὸν 3ον αἰ. π.Χ.) καὶ εἰκ. 77 (ὅπου γωνιώδες σῖγμα ἐν παπύρῳ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.).

Ἄλλὰ καὶ ὥς σφύζονται ἀποσπασματικῶς τὰ κείμενα τῶν ὠνῶν μας ἀποτελοῦν πολύτιμον συμβολὴν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς μακεδονικῆς μητροπόλεως κατὰ τοὺς ἑλληνιστικούς χρόνους.

Ἡ μνεία Ἐπιστάτου πόλεως προστίθεται εἰς προηγούμενα παραδείγματα. Ἐν νέον ὄνομα Ἐπιστάτου (Ἐακύτας)¹ βεβαιοῦται καὶ ἑτέρου ἔχομεν τὸ τέλος (-ρχος). Ἀσκληπιεῖον ἐν τῇ περιοχῇ βεβαιοῦται ἐπίσης ὥς καὶ ὄνομα ἑνὸς ἱερέως τοῦ Ἀσκληπιοῦ (Νικάνωρ)². Ἐντελῶς νέον στοιχεῖον, εὐπρόσδεκτον, μολονότι παραμένει προβληματικόν, εἶναι ἡ συναρχία ταγῶν διοικούντων καὶ ἐκπροσωπούντων μακεδονικὴν πόλιν, ἄγνωστον ποῖαν. Ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν ταγῶν τούτων ἀτυχῶς ἔχομεν μόνον ἓν γράμμα ἀρχικόν (Λ-) καὶ ἓν τελευταῖον (-Ρ).

Οἱ ταγοί, τὸ Ἀσκληπιεῖον καὶ τινὰ ἐκ τῶν ὀνομάτων φέρουν πλησιέστερον τὴν περιοχὴν μας πρὸς τὴν Θεσσαλίαν³. Αἱ σχέσεις τῶν δύο χωρῶν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἔχουν ἤδη σημειωθῇ⁴. Τὴν σχέσιν τῶν δύο διαλέκτων ἐπίσης ἔχουν σημειώσει⁵. Ἐὰν οἱ ταγοί μας σημαίνουν ἐπιβίωσιν παλαιῶν θεσμῶν καὶ λέξεων ἢ νέαν εἰσαγωγὴν ἢ ἀνανέωσιν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀντιγονιδῶν, εἶναι πρόωρον νὰ ἀποφασισθῇ. Ἐπίσης δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ σχετισθῶν οἱ ταγοί μας πρὸς τοὺς πολιτάρχας καὶ τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτοὺς προβλήματα⁶. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι νέα ἐπιγραφικὰ καὶ ἄλλα κείμενα θὰ μᾶς διδάξουν σχετικῶς⁷.

Οἱ βεβαιωταὶ καὶ οἱ μάρτυρες τῶν ὠνῶν μας προστίθενται εἰς τὰ πολλὰ γνωστὰ παραδείγματα, ἀλλὰ νέον στοιχεῖον ἀποτελεῖ ὁ προσδιορισμὸς «μάρτυρες δικαστῶν» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς μάρτυρας «ἐναν;]τία δικαστῶν». Τέλος νέα παραδείγματα τυπικῶν ἐκφράσεων προστίθενται εἰς γνωστὰς παραλλαγὰς τούτων.

Ἐκ τῶν ὀνομάτων ἄλλα εἶναι πανελληνίως γνωστὰ ὥς τὰ Ἀσκληπιόδωρος (ἐδῶ Ἀσκληπιόδωρος), Ἀττίνας, Βίων, Γοργίας, Διογένης, Ζώπυρος, Λυσανίας, Μένων, Νικάνδρος, Ὀλύμπιχος, Πυθογένης, Σώπατρος, Φίλαγρος, Φίλιππος, κ.τ.τ.

1 Εἰς τὰ ἀνωτέρω, ἐν οἰκείῳ τόπῳ, ἀναφερόμενα σχετικῶς πρὸς τὴν μορφήν τοῦ ὀνόματος Ἐακύτας, πρόσθετες τὴν μορφήν Ἀεάκης ἐν Σάμῳ ἤδη εἰς ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν. Ἰδὲ τελευταίως, μάλιστα ὥς πρὸς τὴν χρονολογίαν. L. H. JEFFERY, *The Local Scripts* κ.λ.π., Oxford 1961, σ. 330 καὶ πίν. 63, ἀριθ. 13 καὶ MARIO BURZACHECHI, *Un ariballo protocorinzio* κ.λ.π., ἐν *Archeologia Classica* 13, 1961, σ. 115 καὶ σημ. 1, ὅπου καὶ ἡ λουπὴ βιβλιογραφία.

2 Κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς παρούσης μελέτης εἶδον, κατ' εὐγενῇ παραχώρησιν τοῦ φίλου κ. Καλλέρη, τὰ δοκίμια τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ βασικοῦ περὶ Μακεδόνων συγγράμματός του, ἐνθα καὶ σχετικὰ περὶ τῆς λατρείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Μακεδονίᾳ, J. KALLÉRIS, *Les anciens Macédoniens* II, σ. 546, σημ. 3. Ἐπίσης δὲν ἠδυνήθην νὰ χρησιμοποιήσω ἐν καιρῷ τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν Ἀσκληπιὸν ἐν G. ROUX, *L'architecture de l'Argolide aux IVe et IIIe siècles avant J.-C.*, Παρίσι 1961, σ. 70 κ.έ. καὶ 187 κ.έ.

3 Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνωτέρω, ἐν οἰκείῳ τόπῳ, ἀναφερθεῖσαν μελέτην, M. SORDI, *La lega tessala* κ.λ.π.,

ιδὲ J. A. O. LARSEN, *A New Interpretation of the Thessalian Confederacy* ἐν *Class. Phil.* 55, 1960, σ. 229 κ.έ. καὶ βιβλιοκρισίαν P. LÉNÉQUE ἐν *REG* 75, 1962, σ. 544.

4 W. A. HEURTLEY, *Prehistoric Macedonia*, σ. 109 καὶ 113 κ.έ. (ὕστερα νεολιθικὴ ἐποχὴ), σ. 85 καὶ 111 (πρώτη ἐποχὴ τοῦ χαλκοῦ) καὶ κυρίως σ. 127 κ.έ., ὅπου συζητεῖται τὸ ἐθνολογικὸν πρόβλημα. ΑΠ. Β. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ, Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας, Ἀθῆναι 1960, σ. 44 κ.έ.

5 Π. Χ. HOFFMANN, *Die Makedonen*, σ. 230 καὶ 255.

6 Τελευταίως Δ. ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗΣ ἐν Ἑπετ. Φίλοσ. Σχολῆς Παν. Θεσσαλονίκης Ζ' (Μνημόσυνον Χ. Χαριτωνίδου), Θεσσαλονίκη 1956, σ. 158 κ.έ., πρβ. τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Μακεδονικὴ πόλις κλπ. ἐν *Μακεδονικά* 4, 1957, σ. 232 κ.έ. Εἰς ταῦτα καὶ ἡ προηγουμένη σχετικὴ βιβλιογραφία.

7 Ἐνδεικτικῶς περὶ τοῦ προβλήματος ἰδὲ WALBANK, *Philip V*, σ. 1 καὶ 5.

Ἄλλα ὀνόματα εἶναι ἐκ τῶν ἰδιαζόντων ἐν Μακεδονίᾳ κυρίως, ὡς Ἄδυμος, Νι-
κάνωρ, Παράμονος. Σημαντικώτερα τέλος ὀνόματα εἴτε ὡς τὸ πρῶτον ἀπαντῶντα
(Ἑακύτας, Σισίας, Τόλων) εἴτε ὡς σημαντικὰ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν Μακεδονίαν
(Ἑκτωρ¹, Μαννίας², Σιβύρτιος) πλουτίζουν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἐπιγραφῆς μας.

Εἰς τὸ ἐνδιαφέρον ἐκ τῶν ὀνομάτων προσώπων προστίθεται ἡ σπουδαιότης
δύο τοπωνυμίων, τὰ ὁποῖα ὁμως διασφύζονται μόνον ἐν μέρει ἀτυχῶς: Νέα[πόλις;
καὶ Γαίμειον (; ἐν Γαιμείῳ)³. Ἔτι σπουδαιότερα εἶναι ἡ μνεία δύο ἐθνικῶν:
Σχυδραῖος (γνωστὸν καὶ ἄλλοθεν)⁴ καὶ Μαρινιαῖος (νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντῶν). Περὶ
αὐτῶν ἰδὲ κατωτέρω εἰς παράρτημα.

Ἀτυχῶς παραμένει ἄγνωστος ἡ πόλις, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ ἐπιγραφὴ⁵. Εἶναι ἐπί-
σης παρακεκινδυνευμένον νὰ ἐπιχειρήσωμεν, μὲ τὰ ὀλίγα εἰς τὴν διάθεσίν μας
στοιχεῖα, γενικώτερα συμπεράσματα περὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ὁργανώ-
σεως τῆς ὑπαίθρου χώρας⁶ ἢ περὶ τῶν νομίμων τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἔγγειον
ἰδιοκτησίαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπιγραφῆς⁷.

1 Εἰς τὰ περὶ τοῦ ὀνόματος Ἑκτωρ, ἀνωτέρω ἐν οἰκείῳ τόπῳ, δεόν νὰ προστεθῇ παραπομπή εἰς RE VII, στ. 2818 καὶ εἰς τὸ πρόσφατον Supplb. IX, 1962, στ. 1897. Ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως πραγματεύεται τὸ ὄνομα ὁ Ζ. ΜΑΥΑΝΙ, *Les Étrusques commencent à parler*, 1961, σ. 419, ὅπου παραπέμπει καὶ εἰς JHS 39, 1919, σ. 185 κ.έ.

2 Ἰδὲ καὶ Albania 3, 1928, σ. 41 κ.έ., ὅπου δη-
μοσιεύεται ἐπιγραφὴ ρωμαϊκῶν χρόνων ἐκ τῆς Ἀπολ-
λωνίας ἐν τῇ Ἰλλυρίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναγράφεται ἡ
γενικὴ ὀνόματος (Μάννου) μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ (Πέρσου)
καὶ παρατίθενται ἄλλα παραδείγματα μετὰ σχετικῆς
συζητήσεως τοῦ θέματος.

3 Τὸ μόνον τοπωνύμιον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ σχε-
τισθῇ φωνητικῶς πρὸς τὸ ἡμέτερον Γαίμειον εἶναι
τὸ Γέμενος παρὰ ΠΡΟΚΟΠΙΩ, *Περὶ κτιμμάτων*, ἔκδ.
G. Dindorf, Bonn 1838, σ. 277, 30.

4 Εἰς τὴν ἀνωτέρω, ἐν οἰκείῳ τόπῳ, καὶ κατωτέρω,
ἐν Παραρτήματι, βιβλιογραφίαν περὶ Σχύδρας προσ-
θετέα τὰ ἐν BCH 86, 1962, σ. 60, ὅπου ἡ παραπομ-
πὴ εἰς BCH 1957, σ. 387 ἐτέθη ἐσφαλμένως εἰς ὑπο-
σημείωσιν 6, ἀντὶ τῆς 7.

5 Εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς περιοχῆς ἀναφέρεται
εἰδικὸν κεφάλαιον τῆς δημοσιευομένης προσεχῶς με-
λέτης τοῦ τάφου, ἐν ᾧ εὐρέθῃ ἡ ἐπιγραφὴ μας.

6 Γενικῶς ἰδὲ Μ. ROSTOVΤΖΕFF, *The Social and
Economic History of the Hellenistic World*. Εἰδι-
κώτερον περὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ὁργανώ-
σεως τῆς ὑπαίθρου χώρας, περὶ τῶν δημοσίων κτη-
μάτων κ.λ.π. κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν ἐποχὴν ἐν τῇ δυ-
τικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐμμέσως ἐνδιαφέρουσαν διὰ τὴν
ἑλληνιστικὴν ὁργάνωσιν καὶ ἄλλων περιοχῶν, ἔχομεν
τὴν πρόσφατον σχετικῶς ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ὁμως
γνωρίζω μόνον ἐκ τῆς ἐκτενοῦς βιβλιοκρισίας (ἐν *Bibl.
Class. Orient.* 6, 1961, στήλῃ 284-292): I. S. SWEN-
ZIKKAJA, *Die abhängige Bevölkerung auf den Län-
dereien der Städte Westkleinasiens in hellenisti-*

scher Zeit ἐν *Vestnik Drevnej Istorii* 3 (61), 1957,
σ. 91-103.

7 Συζήτησιν περὶ τῆς ἀρχαιοτέρας ἑλληνικῆς Νο-
μοθεσίας καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔγγειον ἰδιοκτησίαν ἰδὲ ἐν
Acta Congr. Madvigiani I, 1958, 234 κ.έ. ἰδίως
σ. 244 κ.έ. (ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία), ἐφ' ὅσον
εἶναι πιθανὸν ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίᾳς ἑλληνικῆς
νομοθεσίας ἐπέζησε τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς ἐν τῇ συν-
τηρητικῇ Μακεδονίᾳ. Αὐτόθι σ. 251 κ.έ. ὁμοίᾳ συζή-
τησις περὶ τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς προελεύσεως τῆς
Πτολεμαϊκῆς Νομοθεσίας, ἡ ὁποία ἐμμέσως διαφωτί-
ζει, τηρουμένης μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγκαίας ἐπιφυ-
λάξεως, τὰς Μακεδονικὰς ἀντιλήψεις περὶ δικαίου.

Κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς παρούσης μελέτης δὲν εἴ-
χον ὑπ' ὄψει μου τὴν ἐν τῷ μεταξὺ δημοσιευθεῖσαν
(ἐν BCH 85, 1961, σ. 426 κ.έ.) μελέτην τοῦ συνα-
δέλφου κ. ΔΗΜ. ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ περὶ τριῶν νέων πρῶξεων
ἀγοραπωλησίας ἐξ Ἀμφιπόλεως. Κατόπιν προφορικῆς
ἀνακοινώσεως τοῦ φίλου συναδέλφου, εἶδον τὴν δη-
μοσίευσιν μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτυπώσεως
τῆς παρούσης μελέτης. Ὅθεν δὲν ἐγένετο δυνατόν νὰ
προσθεθοῦν παραπομπαὶ ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Σημειοῦν-
ται ἐνταῦθα συνοπτικῶς:

α. Ὁ τύπος: Α ἐπρίατο παρὰ Β, κοινὸς εἰς τὰς τρεῖς
ἐπιγραφάς, μὲ ἀσημάντους διαφοράς.

β. Ἡ μνεία μόνον Ἐπιστάτου ἐν τῇ πρώτῃ ἐκ τῶν
τριῶν ἐπιγραφῶν, κατὰ σειρὰν ἱερώς καὶ Ἐπιστάτου
ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας, ἱερώς τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ εἰτα
Ἐπιστάτου ἐν τῇ τρίτῃ, ἐν θέσει περιήπου, ὅπου καὶ
οἱ ἡμέτεροι ἀναφέρονται. Ἡ ποικιλία τῆς διατυπώσεως
εἰς τρεῖς ἐπιγραφάς ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου εἶναι ἀξιο-
σημείωτος.

γ. Ἡ μνεία βεβαιωτῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιγραφῇ.

δ. Ἡ παρουσία μαρτύρων ἄνευ ἄλλου προσδιορι-
σμοῦ εἰς τρεῖς ἐπιγραφάς, μετὰ πατρωνύμων μόνον
εἰς τὴν δευτέραν καὶ τρίτην.

ε. Ἡ μνεία μηνὸς (Δίου) εἰς τὴν δευτέραν.

Τὰ προκύψαντα κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν τελευταίων ἐτῶν εὗρηματα, ἐν τῇ περιοχῇ μεταξὺ Ναούσης, Λευκαδίων καὶ Κοπανοῦ, ἐνισχύουν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ σφύζονται λείψανα σπουδαίων κτηρίων. Τὰ ἀποκαλυφθέντα ἐν θέσει Τσιφλίκι τῆς περιοχῆς Λευκαδίων καὶ ἐν θέσει Μπαλιανέτο τῆς περιοχῆς Ναούσης κτήρια μετὰ μωσαϊκῶν δαπέδων ἀνήκουν βεβαίως εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν, ἀλλ' οἱ τάφοι καὶ ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη ἐπιγραφή προϋποθέτουν ἑλληνιστικὴν, ὃν μὴ ἀρχαιοτέραν πόλιν, τῆς ὁποίας ἡ ἀνασκαφή, ἐλπίζω, θὰ ἀναληφθῇ προσεχῶς δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Οὕτω θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ ἐντοπισθοῦν καὶ τὰ προρρωμαϊκὰ λείψανα τῆς πόλεως, εἰς ἣν ἀνήκουν οἱ μακεδονικοὶ τάφοι, πιθανῶς δὲ καὶ ἡ ἐπιγραφή μας.

ς. Ὁ καθορισμὸς εἰς πλέθρα (ἅπαξ πέλεθρα) τῆς ἐκτάσεως καὶ ἡ τιμὴ εἰς δραχμάς.

ζ. Ὁ τύπος: ἡ γείτονες (εἰς τὴν δευτέραν), ὧν γείτων (εἰς τὴν τρίτην ἐπιγραφὴν).

η. Τὸ διπλοῦν σ τοῦ Ἐπιστάτης (παρὰ τὸ ἡμέτερον Ἀσκληπιόδωρος).

Ὁ Δ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ χρονολογεῖ τὴν πρώτην ἐπιγραφὴν εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., τὴν δευτέραν εἰς τὸν 3ον αἰ. π.Χ. καὶ τὴν τρίτην εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 3ου αἰ. π.Χ.

Ἐκ τῶν προσφάτων δημοσιευμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ χρησιμοποιήσῃ ἐν καιρῷ, ἀξιωμακόμενοι ἐνταῦθα αἱ βιβλιοκρισίαι ὑπὸ L. ROBERT καὶ A. GEORFFREY WOODHEAD ἐν *Gnomon* 35, 1963. Ὁ πρῶτος (ἐν σ. 50 κ.έ.) πραγματεύεται ἐκτενῶς περὶ τινων μακε-

δονικῶν ὀνομάτων, μάλιστα περὶ τῶν μνημονευθέντων ἀνωτέρω εἰς παρατηρήσεις εἰς στίχ. 7 ὀνομάτων: Εὐχτος καὶ Εὐλαῖος (ιδὲ κυρίως σ. 71 καὶ σημ. 1).

Ὁ A. G. WOODHEAD, ἐξ ἄλλου, γράφων περὶ τοῦ ἀναφερθέντος ἀνωτέρω βιβλίου τοῦ B. D. MERITT, *The Athenian Year*, συνοψίζει τὰ προβλήματα περὶ τοῦ Ἡμερολογίου γενικώτερον.

Ἡ μελέτη τοῦ DAVID ASHERI, *Laws of Inheritance Distribution of Land* κλπ., ἐν *Historia* 12, 1963, σ. 1 κ.έ. ἀναφέρεται εἰς προηγουμένους τῆς ἐπιγραφῆς μας χρόνους.

Τέλος ἀξιωμακόμενα τὰ ἐν Z. MAYANI, *Les Étrusques* κλπ., 1961, σ. 378 κ.έ., 407 κ.έ. καὶ 415 κ.έ., ἰδιαιτέρως δὲ τὰ περὶ Γορδηνίας ἐν Ἡμαθίᾳ ἐν σ. 379.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΚΥΔΡΑ - MARINIA

Σκύδρα. Πηγαί περὶ τῆς ἀρχαίας Σκύδρας εἶναι αἱ ἐξῆς:

- α) Θεαγένης παρὰ ΣΤ. ΒΥΖΑΝΤΙΩ¹ ἐν λ. *Σκύδρα, Μακεδονικὴ πόλις, ὡς Θεαγένης ἐν Μακεδονικοῖς· τὸ ἐθνικὸν Σκυδραῖος.*
- β) ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ III 13, 39 (ἔκδ. Nobbe. Πρβ. ὑπόμνημα C. MÜLLER ἐν ΚΛ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ, Γεωγραφικὴ Ὑφήγησις, Παρίσιος 1883, I, 1, σ. 517), ὅπου περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Ἡμαθίας, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται μὲ τὴν ἐξῆς σειρὰν: *Εὐρωπος, Τύρισσα, Σκύδρα, Μύεζα ἢ Μίεζα, Κυριός (ἢ Κύρρος), Ἰδομένη, Γορδηνία ἢ Γο(υ)ρδουνία, Αἰδεσσα (ἢ Ἐδεσσα), Βέρροια, Αἰγαία, Πέλλα.*
- γ) ΠΛΙΝΙΟΣ, Nat. Hist. IV 33-34: *oppida Aegiae, in quo sepeliri mos reges, Beroea et in regione quae Pieria appellatur a nemore Aeginium. in ora Heraclea, flumen Apilas, oppida Pydna, Oloros, amnis Aliacmon. Intus Aloritae, Vallaei, Phylacaei, Cyrrestae, Tyrissaei, Pella colonia, oppidum Stobi, civium Romanorum. Mox Antigonea, Europus ad Axium amnem, eodemque nomine per quod Rhoedias fluit, Scydra, Eordaea, Mieza, Gordyniae, mox in ora Ichnae, fluvius Axius.*

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν τὸ μόνον βέβαιον εἶναι τὸ ὄνομα, ἢ, καθ' ὅσον προκύπτει ἐκ τῆς μνείας ὑπὸ τοῦ Πλινίου, τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Θεαγένους, ἀρχαιότης¹ καὶ ἡ θέσις ἀορίστως κάπου εἰς τὴν Ἡμαθίαν. Οὐτε αἱ συντεταγμέναι τοῦ Πτολεμαίου (περὶ αὐτοῦ πείθει ἐν βλέμμα εἰς τὸν χάρτην τοῦ πίν. XI ἐν CL. PTOL., Geogr. Codex Urbinas Graecus 82, ἔκδ. J. Fischer, Μέρος 2ον, Πίνακες, Λούγδουνον - Λειψία 1932) οὔτε ἡ σειρὰ τῶν ὀνομάτων τόσον παρὰ Πτολεμαίῳ ὅσον καὶ παρὰ Πλινίῳ διδάσκουν τι. Ματαίως, νομίζω, κατεβλήθη προσπάθεια νὰ ἐξαχθοῦν συμπεράσματα ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ὀνομάτων εἰς τὰς ἀναφερθεῖσας πηγὰς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ σχετισθῇ ἡ Σκύδρα πρὸς τὴν ἐπομένην (ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πλινίου) Ἑορδαίαν, ὥστε νὰ τοποθετῇται εἰς τὰ σύνορα μεταξὺ Ἡμαθίας καὶ Ἑορδαίας². Τοῦτο, νομίζω, δὲν εἶναι ὀρθόν. Διότι, ἐκτὸς τῶν μνημονευθεισῶν πηγῶν, ἡ Σκύδρα καὶ κάτοικοί τινες (Σκυδραῖοι) ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τὴν εὑρεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ DELACOU LONCHE³ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς τοῦ Ἀρσενίου.

¹ Ἰδὲ νῦν ἐν JACOBY, Fr. Gr. Hist. III C 2 (1958), ἀριθ. 774, Θεαγένης, χρονολογούμενος: 3ον/4ον αἰ. μ.Χ. μετὰ ἐρωτηματικοῦ, ἀλλὰ πρβ. JACOBY ἐν *Klio* 9, 93 καὶ RE V, 2, 1934, στ. 1348 ἐν λ. *Theagenes* (10). Περὶ τοῦ Πλινίου, χρονολογούμενου ἀσφαλῶς εἰς τὸν 1ον αἰ. μ.Χ., ἰδὲ νῦν ἐν RE XXI, 1, 1951, στ. 271 κ.έ. Περὶ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου ἰδὲ B. A. MÜLLER ἐν *Hermes* 53, 337 καὶ HONIGMANN ἐν RE III A, 2, 1929, στ. 2369 ἐν λ. *Stephanos (Byzantios)* (12), καὶ περὶ τῶν πηγῶν του

αὐτόθι στ. 2379 κ.έ.

² Ἰδὲ DELACOU LONCHE, *Mémoire* κ.λπ., σ. 26 κ.έ. TH. DESDEVISES DU DEZERT, *Géogr. ancienne de la Macédoine*, σ. 333 καὶ μάλιστα χάρτην ἐν τέλει τοῦ βιβλίου, ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κλπ., τόμος πρῶτος, 1896, σ. 92 κ.έ.

³ DELACOU LONCHE, *Mémoire*, σ. 25 κ.έ. καὶ ἀριθ. 30 = ΔΗΜΙΤΣΑ, Ἡ Μακεδονία κλπ., σ. 96 ἀριθ. 126.

Ἡ ἐπιγραφὴ παρέμεινε ἐκτοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἕως τὸ 1956, ὅτε τὴν μετέφερα εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Θεσσαλονίκης¹. Ἀνωτέρω παρέχω τὸ κείμενον κατὰ τὴν ἰδικήν μου ἀνάγνωσιν².

Τὸ Ἀρσένιον εὐρίσκεται εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Ἡμαθίας μετὰ τῆς Ἑορδαίας. Τὰς δύο περιοχὰς ἐχώριζε τὸ Βέρμιον ὥστε, ἂν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀρσενίου ἀποτελῇ τεκμήριον, εἶναι ἀπίθανον, ὅτι ἡ Σκύδρα εὐρίσκετο παρὰ τὴν Ἑορδαίαν, πολλῶ μᾶλλον ὅτι ἦτο πόλις τῆς Ἑορδαίας.

Ἄλλ' εἶναι ἐπίσης ἀβεβαία ἡ μετ' ἀκριβείας τοποθέτησις τῆς Σκύδρας μὲ βάσιν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Ἀρσενίου. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι ἀντίγραφον ὦνῆς. Ἡ ὦνῆ «ἐγένετο ἐν Σκύδρα» ὡς ἀναγινώσκω, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ζήτημα εἶναι: ποῦ εὐρίσκετο κατατεθειμένον τοῦτο τὸ «ἀντίγραφον ὦνῆς». Τὸ δεύτερον πρόβλημα εἶναι κατὰ πόσον ἀποτελεῖ ἔνδειξιν διὰ τὴν ἀκριβῆ θέσιν τῆς Σκύδρας ἡ μνεῖα τοῦ ἐθνικοῦ εἰς ὅλα τὰ ὀνόματα τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, μετὰ τῆς προσθήκης μάλιστα «ἐγένετο ἐν Σκύδρα». Εἶναι ἡ Σκύδρα παρὰ τὸ Ἀρσένι, ὅπου εὐρέθη ἡ ἐπιγραφὴ; Εἶναι ἡ θέσις τῆς ἢ αὐτὴ πρὸς τὸν τόπον, ὅπου ἦτο κατατεθειμένον τὸ «ἀντίγραφον ὦνῆς» καί, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ποῖος εἶναι ὁ τόπος οὗτος; Ὁχι κατ' ἀνάγκην ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀρσενίου. Οὔτε κατ' ἀνάγκην ἡ περὶ τὸ Ἀρσένιον καὶ τὴν Ἐπισκοπὴν περιοχὴ, μὲ τὰ λείψανα ἀρχαίων κτηρίων, τὰ ὅποια ὁ DELACOU LONCHE ἀπέδωκεν εἰς τὴν Σκύδραν. Αἱ σκέψεις αὗται ἡδύναντο νὰ γεννηθοῦν καὶ πρὸ τῆς εὐρέσεως τῆς ἐνταῦθα δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς.

Ἀλλὰ νῦν ἔχομεν τὴν νέαν (ἀρκετὰ χιλιόμετρα μακρὰν τῆς Ἐπισκοπῆς, τοῦ Ἀρσενίου καὶ τῆς νῦν Σκύδρας εὐρεθεῖσαν) ἐπιγραφὴν, ἀναφέρουσαν πάλιν Σκυδραίους εἰς ὅμοια, καὶ πολὺ ἀρχαιότερα, ἀντίγραφα ὦνῆς, καί, ὅπερ σπουδαιότερον, ἀναφέρουσαν Μαρινιαῖον, ὁ ὅποιος, κατὰ τὴν ἰσχύουσαν λογικὴν, ἀπαιτεῖ ἐπίσης ἓνα τόπον διὰ τὴν Μαρινίαν τοῦ πλησίον τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως τῆς ἐπιγραφῆς, οὐχὶ μακρὰν τῆς Σκύδρας. Διατὶ νὰ μὴ εἶναι τῆς Μαρινίας τὰ λείψανα αὐτά, τὰ ὅποια ἀποδίδει ὁ DELACOU LONCHE (καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες) εἰς τὴν Σκύδραν; Ἐξ ἄλλου τὰ διάσπαρτα ἐρεῖπια, τὰ ὅποια διεπίστωσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς διάφορα σημεῖα τῆς περιοχῆς μεταξὺ Βεροίας καὶ τῆς νῦν Σκύδρας, ἀπαιτοῦν πλείονα τοπωνύμια καὶ ὀνόματα μικρῶν ἢ μεγάλων ἀρχαίων χωρίων, τὰ ὅποια ἀσφαλῶς ὑπῆρχον καὶ βεβαίως ἀγνοοῦμεν³.

1 Ὁ Plassart ἐν BCH 47, 1923, σ. 182 σημειώνει, προφανῶς κατὰ λάθος, ὅτι εἶδε τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Ἀρσενίου ἐντοιχισμένας «à l'église d'Épiscopi». Ἡ Ἐπισκοπὴ εἶναι ἄλλο χωρίον. Πρβ. παρατηρήσεις μου ἐν BCH 81, 1957, σ. 388 ἐξ ἀφορμῆς ἄλλης ἐπιγραφῆς ἀναθηματικῆς εἰς Ἀρτεμιν Ἀγροτέραν Γαζωρεῖτιδα καὶ Βλουρεῖτιν.

2 Ἀν. σ. 2 κ.έ. σημ. 4.

3 Ὅπωςδήποτε ἡ μέχρι τοῦδε βιβλιογραφία περὶ τῆς Σκύδρας εἶναι ἡ ἑξῆς: DELACOU LONCHE, *Mémoire* κλπ., Παρίσι 1858, σ. 26 κ.έ., πρβ. σ. 179 κ.έ., ἀριθ. 27-30, Μ. ΔΗΜΙΤΣΑ, *Ἡ Μακεδονία* κλπ., τόμος I, Ἀθῆναι 1896,

σ. 92 κ.έ. καὶ 96 κ.έ. C. MÜLLER ὑπόμνημα ἐν ΠΤΟΛΕΜ. III 12, 36. DESDEVISES, *Géogr. ancienne* κλπ., σ. 444. PERDRIZET ἐν BCH 22, 1898, σ. 347 καὶ 23, 1899, σ. 340, W. BAEGE, *De macedonum sacris*, σ. 9, 50 κ.έ. καὶ 191 (ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι αἱ μνημιονεύουσαι τὴν Ἀρτεμιν Ἀγροτέραν κλπ. ἐπιγραφαὶ δὲν ἀνήκουν ἀποδεδειγμένως εἰς τὴν Σκύδραν· ἰδὲ περὶ αὐτῶν BCH 47, 1923, σ. 182, ἀλλὰ πρβ. ἀν. σημ. 1), SEG I, 1923, σ. 69, ἀριθ. 396. BCH 81, 1957, σ. 387 κ.έ. A. STRUCK, *Makedonische Fahrten II*, Serajevo 1908, σ. 56 κ.έ. JESSEN ἐν RE VII, I, 1910, στ. 891 ἐν λ. *Gazoria*. OBERHUMMER, αὐτ. III A, 1, 1927, στ. 618 ἐν λ. *Skydra*.

Ἡ φυσιογνωμία καὶ τὸ παρελθὸν τοῦ τόπου, ἐξ οὗ προέρχονται τὰ ἐθνικὰ Σκυδραῖος καὶ Μαρινιαῖος, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα Ἐκτωρ, Μαννίας κ.λ.π., νομίζω θὰ φωτισθῇ, ἂν ἐρευνήσωμεν ἐπίσης τὰς πιθανὰς γλωσσικὰς σχέσεις τοῦ ὀνόματος Σκύδρα. Ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἦγεν εἰς μάκρος καὶ αἱ γλωσσικαὶ συσχετίσεις δὲν εἶναι πάντοτε ἀσφαλεῖς. Νομίζω πάντως ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ σχετισθῇ τὸ Σκύδρα πρὸς τὰ σκυδμαίνω καὶ σκυθρός, περὶ ὧν ἐν BOISACQ, Dict. étym. ἐν λ. σκυδμαίνω. Τὸ σκυθροπάζω ἐσχέτισθη ἤδη ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους μὲ τὸ Σκύθης¹. Σχετικὰ πρὸς τὸ Σκύδρα εἶναι τὸ Σκόδρα-Σκόδρας τῆς Ἰλλυρίας, ὡς δεικνύει τὸ νῦν ὄνομα Skutari ἀπὸ *Skudara². Ἡ πόλις θεωρεῖται ἱδρυμα τῶν Θρακῶν ἀρχικῶς. Ὡς πρὸς τὴν παραλλαγὴν τοῦ ὀνόματος διδακτικὰ εἶναι αἱ μορφαὶ τοῦ ἐθνικοῦ Σκόδροι (Σκύδροι, Σκύθροι, Σκύτροι)³ καὶ Σκορδίσκοι καὶ Σκίρτιοι (ἔθνη Παιονίας, παραλλαγαί: Σκερτίοι, Σκιτίοι, ΣΤΕΦ. BYZ. ἐν λ. Σκορδίσκοι ἐν τῷ ὑπομνήματι).

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ τύχη τοῦ ὀνόματος εἰς τὰς πρώιμους περσικὰς πηγὰς.

Μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου κατὰ τῶν Σκυθῶν ἕως πέραν τοῦ Ἰστροῦ (513 π. Χ.) καὶ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀπέμεινεν εἰς τὴν Θράκην ὁ Μεγάβαζος μὲ ὀγδοήκοντα χιλιάδας στρατιώτας νὰ συνεχίσῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Σκυθῶν. Τόσον κατὰ τὴν προέλασιν τοῦ Δαρείου ἕως πέραν τοῦ Ἰστροῦ, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του, Ἕλληνες, Σάμιοι καὶ ἄλλοι, ὡς καὶ οἱ ἄποικοι τῶν Μιλησίων κατὰ μῆκος τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου πόντου, ἐχρησίμευσαν ποικιλοτρόπως εἰς τὸν Δαρεῖον⁴. Ἐξηκολούθησαν νὰ προσφέρουν τὰς ὑπη-

GEYER, αὐτ. XIV, 1, 1928 ἐν λ. *Makedonia* (Topographie) στ. 669 (ὅπου ἡ προηγουμένη παραπομπὴ δίδεται εἰς II A, σ. 618). OBERHUMMER, αὐτ. XIX, 1, 1937, ἐν λ. *Pella*, στ. 345, εἰκ. 2, ὅπου ἀναδημοσιεύονται οἱ χάρται τοῦ STRUCK περιλαμβάνοντες καὶ τὴν Σκύδραν. DARESTE - HAUSSOULLIER - REINACH, Inscr. Jurid. II, 250, ἀριθ. 14. G. REDARD, Les Noms Grecs en -της - τις κλπ. [= Études et Comm. V]. Παρίσι 1949, σ. 208. L. ROBERT, *Hellenica* I, 1940, σ. 70 κ.ε. I. KALLÉRIS, *Les anciens Macédoniens* I, Ἀθήναι 1954, σ. 133 σημ. 1, σ. 134 σημ. 2, σ. 135 σημ. 4 καὶ σ. 136, ὅπου αἱ εἰς Ἀρτεμιν Ἀγροτέραν κλπ. ἐπιγραφαὶ ἀποδίδονται (κατὰ DELACOUILLONCHE πάντοτε) εἰς τὴν Σκύδραν, ἀλλὰ πρβ. αὐτ. τόμ. II (ὑπὸ ἐκτύπωσιν), σ. 544, σημ. 4. Περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτ. σ. 301 σημ. 3 καὶ σ. 302 κ.ε. σημ. 4. REG 72, 1959, Bull. Épig., σ. 204, ἀριθ. 238. FRANZ BÖMER, *Untersuch. über die Religion d. Sklaven* κλπ., II, 1960, σ. 91 κ.ε. καὶ 107 σημ. 5. Γ. Χ. ΧΙΟΝΙΔΟΥ, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τόμ. I, Βεροία 1960, σ. 101 κ.ε. Τὰ περισσότερα τῶν ἀνωτέρω συγγράμματα ἁπλῶς μνημονεύουν τὴν Σκύδραν, ὥς τόπον εἰς ὃν ἀνήκουν ἐπιγραφαὶ μάλιστα αἱ ἀναφέρουσαι τὴν Ἀρτεμιν Ἀγροτέραν (ἢ καὶ Γαζωρεΐτιδα καὶ Βλουρεΐτιν). Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται, ὡς ἐλέχθη ἤδη, δὲν ἀνήκουν ἀποδεδειγμένως εἰς τὴν Σκύδραν, ἀλλὰ μόνον καθ' ὑπόθεσιν ἀποδίδονται εἰς αὐτήν.

1 ΣΟΥΙΔΑΣ ἐν λ. σκυθροπάζω: τὸ σκυγνάζω μεταφορικῇ ἢ λέξις ἀπὸ τῶν Σκυθῶν... Ὡ Πλάτων, ὡς οὐδὲν

οἶσθα πλὴν σκυθροπάζειν μόνον, ὥσπερ κοχλίας σεμνῶς ἐπιθροῦς τὰς ὀφρὺς. Πρβ. Μ. ΕΤΥΜ. ἐν λ. σκυθροπάσαι. (Πρβ. αὐτόθι ἐν λλ. σκύνιον, σκύνεσθαι, σκύντος, σκυδμαίνειν.) ΣΤΕΦ. BYZ. ἐν λ. Σκύθαι. Πρβ. ΦΩΤΙΟΥ ἐν λ. σκυθρός. Ο. F. BECHTEL, *Die histor. Personennamen des Griechischen*, σ. 501 καὶ 557 διερωτᾷται ἂν πρέπη νὰ σχετισθῇ ὄνομα Σκύδρος, ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Δήλου 4ου αἰ. π. Χ., πρὸς τὴν μακεδονικὴν πόλιν ἢ πρὸς ἐπίθετον σκυθρός. Ἀνεξαρετήτως τῆς ἀμέσου παραγωγῆς, νομίζω, αἱ λέξεις ἀνήκουν εἰς τὴν αὐτὴν οἰογένειαν τῶν ρημάτων σκύζομαι καὶ σκυδμαίνω. Πρβ. Σκυθρίων ἐκ Τανάγρας (αὐτ. σ. 501). Περὶ τῆς τύχης ἑλληνικῶν λέξεων παρὰ Μακεδόσι καὶ Σκύθαις διδακτικὰ εἶναι τὰ ἐν J. KALLÉRIS, *Les anciens Macédoniens* II, σ. 374 κ.ε. σημ. 1.

2 PAPE - BENSELER ἐν λ. Σκόδρα. E. HONIGMANN, *Le Synekdemos d'Hierokles* κλπ., 1939, παραπέμπων καὶ εἰς RE II A, 1, 1921, στ. 828 κ.ε. ἐν λ. *Scodra* (Fluss). Πρβ. καὶ N. VOKL ἐν EBERT, *Reall. d. Vorgesch.* XIII, 1929, ἐν λ. *Thraker* στ. 284. Πρβ. KRAHE, *Die alten balkanillyr. geogr. Namen*, σ. 36.

3 Ἰδὲ RE III A, 1, 1927, στ. 557 ἐν λ. Σκόδροι.

4 Ἰδὲ A. T. OLMSTEAD, *History of the Persian Empire*, Chicago 1948, σ. 147 κ.ε., ὅπου παραπομπαὶ εἰς τὰς πηγὰς καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία. Περὶ Σκυθῶν ἐν γένει ἡ τελευταία βιβλιογραφία ἐν RE Suppl. IX, 1962 στ. 1022 κ.ε.

ρεσίας των εἰς τὸν Μεγάβαζον. Οὗτος κατέλαβε πρῶτον τὴν Πέρινθον καὶ ἐν συνεχείᾳ ὑπέταξε βαθμυδὸν ὅλα τὰ ἔθνη καὶ τὰς πόλεις τῆς Θράκης, ἐξησφάλισε δὲ καὶ τὴν ὑποτελείαν τοῦ Ἀμύντου τῆς Μακεδονίας, κατόπιν τοῦ γνωστοῦ ἐπεισοδίου τοῦ φόνου τῶν πρέσβων. Μετὰ ταῦτα ὁ Μεγάβαζος ἐπανῆλθεν, ὁδηγῶν καὶ τοὺς Παίονας πανοικεῖ εἰς τὴν Ἀσίαν, ὁ δὲ Δαρεῖος ὥρισεν, ἀντὶ τοῦ Μεγαβάζου, τὸν Ὀτάνεα στρατηγὸν εἶναι τῶν παραθαλασσίων ἀνδρῶν, δηλαδὴ Σατραπίην τῆς Σατραπείας τοῦ Δασκυλείου¹.

Ὁ ΗΡΟΔΟΤΟΣ διηγούμενος τὰ γεγονότα ταῦτα χρησιμοποιεῖ τὰ γνωστὰ εἰς ἡμᾶς γεωγραφικὰ καὶ ἐθνικὰ ὀνόματα. Εἰς τοὺς καταλόγους ὅμως τῶν Περσικῶν σατραπειῶν, τοὺς ὁποίους κατόπιν διαταγῶν τοῦ Δαρείου καὶ τοῦ Ξέρξου ἀνέγραφον διὰ τῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς ἀγράμματοι χαράχται καὶ εὐρέθησαν νῦν εἰς μεγαλοπρεπῇ μνημεῖα εἰς τὸ ὄρος Βεχιστάν, τὴν Περσέπολιν καὶ ἀλλαχοῦ, ἔχομεν ἄλλα γεωγραφικὰ καὶ ἐθνικὰ ὀνόματα. Ὅκτὼ τοιοῦτοι κατάλογοι τῶν Περσικῶν σατραπειῶν ὑπάρχουν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πέντε ἀποτελοῦν τὴν βάσιν διὰ τὴν ἔρευναν τῶν σχετικῶν προβλημάτων, ἐνῶ οἱ ἄλλοι τρεῖς σφύζονται μόνον ἐν μέρει καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον συμπληρῶνται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πέντε πρώτων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σατραπειῶν δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς εἰς ὅλους τοὺς καταλόγους, διότι ἠῤῥξανε μαζὶ μὲ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ κράτους τοῦ Μεγάλου Βασιλέως. Μετὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου εἰς τὴν Θράκην μέχρι τῶν Σκυθῶν καὶ τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Μεγαβάζου εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐμφανίζεται μετὰ τῶν νέων σατραπειῶν εἰς τοὺς καταλόγους τὸ ὄνομα Skudra, ὡς τὸ μεταγράφουν οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιστήμονες τοῦ Oriental Institute τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Σικάγου, τὸ ὁποῖον κυρίως διεξάγει νῦν τὰς σχετικὰς ἐρεῦνας. Ἐρμηνεύουν δὲ οἱ εἰδικοὶ τὸ Skudra ἄλλοτε μὲν ὡς ταυτόσημον μὲ τὴν Θράκην², ἄλλοτε ὡς ταυτόσημον μὲ τὴν Μακεδονίαν³ καὶ ἄλλοτε ὡς ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἀμφοτέρω ἢ μέρος τούτων⁴. Ὁ OLMSTEAD μάλιστα ἔγραψεν ὅτι ἡ «Skudra (Thrace and Macedonia). . . takes its name from the Macedonian city of Scydra»⁵. Τοῦτο ἐθεώρησα ἀνέκαθεν αὐθαίρετον καὶ ὑπερβολικόν, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ Σκύδρα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς εἰς σατραπείαν περιλαμβάνουσας ὁλόκληρον τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην. Θὰ ἦτο δυνατόν μόνον ἐὰν ἡ Σκύδρα ἦτο ἔδρα τοῦ σατραπόου ἢ τὸ ἀκρότατον ἢ κύριον ἢ ὑπὸ μίαν ἔννοιαν σημαντικὸν μέρος τῆς σατραπείας. Ἀλλ' αὐτὰ φαίνονται ἀπίθανα.

Ἡ σχέσις εἶναι ἔμμεσος. Ἡ Σκύδρα σχετίζεται πρὸς τὰ Σκύθης—σκυθρὸς ὡς καὶ ἡ Skudra πρὸς τοὺς Σκύθας. Πράγματι, εἰς τὴν τελικὴν δημοσίευσιν τῆς Περσεπόλεως⁶ τὴν θέσιν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης καταλαμβάνουν μετ' ἐπι-

1 ΗΡΟΔ. V 25. OLMSTEAD, ἔ. ἀ. σ. 150.

2 P. J. JUNGE, Satrapie und natio, Reichsverwaltung und Reichspolitik im Staate Dareios I ἐν Klio 34, 1942, σ. 17 καὶ σημ. 6 (δὲν εἶδον τὴν αὐτόθι ἀναφερομένην μελέτην τοῦ LENZE). The Westminster Histor. Atlas of the Bible, Philadelphia 1956, πίν. XI c.

3 R. G. KENT, Old Persian Texts, IV, The Lists of Provinces ἐν Journal of Near Eastern Studies, II,

1943, πίναξ ἐν σ. 306.

4 KENT, ἔ. ἀ. σ. 305. G. G. CAMERON, αὐτ. σ. 312. OLMSTEAD, ἔ. ἀ. σ. 157 καὶ. Πρβ. αὐτ. χάριτας ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τοῦ βιβλίου.

5 OLMSTEAD, ἔ. ἀ.

6 ERICH F. SCHMIDT, Persepolis I, Structures, Reliefs, Inscriptions [=The University of Chicago, Oriental, Institute Publications, τόμ. LXVIII], Chicago, Ill.

φυλάξεως οἱ Yauna Takabara (= οἱ πέραν τῆς θαλάσσης) τῶν Περσικῶν κειμένων, ἐνῶ οἱ Skudra τοποθετοῦνται βορειότερον, μεταξύ Αἴμου καὶ Δουνάβεως, εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ἀβεβαίων κτήσεων τοῦ Μεγάλου Βασιλέως παρὰ τοὺς Σκύθας. Εἰς τὰς τελικὰς ταύτας δημοσιεύσεις οἱ Skudra δὲν σχετίζονται μὲ τὸ ὄνομα τῆς Σκύδρας, τὸ ὁποῖον οὐδόλως μνημονεύεται.

Ἐφ' ὅσον οὔτε τοῦ ὀνόματος οὔτε τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Σκύδρας γνωρίζομεν τὴν ἀρχήν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακριβώσωμεν ὑπὸ ποίας συνθήκας ἐσχετίσθη τὸ ὄνομα πρὸς τοὺς Σκύθας. Διδακτικά, ὅπωςδήποτε, εἶναι ὅσα γνωρίζομεν περὶ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Σκυθοπόλεως μολονότι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἰσχύουν καὶ διὰ τὴν ἐν Μακεδονίᾳ Σκύδραν. Τὰς πηγὰς περὶ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Σκυθοπόλεως καὶ ἐρμηνεῖαν αὐτῶν, νομίζω, ἱκανοποιητικὴν ἐκθέτει προσφάτως ὁ Μ. ΑΝΙ-ΥΟΝΑΗ, Scythopolis, ἐν Israel Exploration Journal 12, 1962, σ. 123 κ.έ., μάλιστα σ. 126 κ.έ.

Ὡς πρὸς τὴν περίοδον ζωῆς τῆς ἀρχαίας Σκύδρας, τὴν ὁποίαν ὁ DELACOUΛONCHE¹ καὶ ὁ ἀκολουθῶν αὐτὸν ΔΗΜΙΤΣΑΣ² περιορίζουν εἰς τοὺς πρώτους τρεῖς μετὰ Χριστὸν αἰῶνας τῆς Ρωμαιοκρατίας, τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Ὅχι μόνον ἡ ἐπιγραφὴ μας, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς εὐρέσεως τῆς ἐπιγραφῆς μας, αἱ ἐκ τῶν ἱστορικῶν πηγῶν πληροφορίες δὲν ἀπέκλειον παλαιότεραν ζωὴν. Νῦν εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ Σκύδρα ὑπῆρχε τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς ἐλληνιστικοὺς χρόνους. Τὸ τέλος τῆς ἐξ ἄλλου εἶναι ἐξ ἴσου ἀκαθόριστον μὲ βάσιν τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίες³.

Ὁ ΠΡΟΚΟΠΟΣ μεταξύ τῶν ἀνανεωθέντων ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ φρουρίων ἐν Νέᾳ Ἡπεύρῳ ἀναφέρει καὶ Σκυδρέων πόλιν⁴ μόνον εἰς τοῦτο προσάπτων τὸ «πόλιν» ἐν δὲ τῇ Θεσσαλίᾳ Σκυδρεοῦς⁵.

Δὲν γνωρίζω ἐπίσης, ἂν πρέπει νὰ σχετισθοῦν γλωσσικῶς ἢ ἄλλως τὰ: Κύδραι, Κύδραρα καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ἔχουν καὶ ὀνόματα προσώπων παράλληλα: Κύδρης Κορράμου, Κύδρας, Κυδροκλῆς, Κυδρογένης κ.λ.π., ὥστε σχετίζονται μᾶλλον πρὸς τὸ κῦδος⁶.

1953, χάρτης εἰκόνας 2, εἰς ὃν γίνεται ἡ παραπομπὴ ἐκ τοῦ κειμένου σ. 89. Πρβ. σ. 39, 117 καὶ 120 καὶ Persepolis II, σ. 52 καὶ 101.

1 Mémoire κλπ., σ. 28.

2 Ἡ Μακεδονία κλπ., σ. 93.

3 Ὁ DELACOUΛONCHE καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ΔΗΜΙΤΣΑΣ δέχονται ὅτι δὲν ὑπῆρχε Σκύδρα περὶ τὸ 1419. Ἐπιγραφὴ κτητορικὴ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς τοῦ Ἀρσενίου παρέχουσα τὸ ἔτος τοῦτο, καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ χωρία Ἐπισκοπὴ καὶ Ἀρσένι ἐκτίσθησαν ἐν μέρει ἀπὸ ἐρείπια, τὰ ὁποῖα ὑποθετικῶς ἀποδίδονται εἰς τὴν Σκύδραν, ἐρμηνεύονται ὡς σημαίνοντα καταστροφὴν τῆς Σκύδρας πρὸ τοῦ 1419. Ὅπωςδήποτε τοῦτο δὲν εἶναι ἀπίθανον. Στοιχεῖα ἐκ τουρκικῶν ἢ ἄλλων πηγῶν τῆς Τουρκοκρατίας δὲν ἠρεύνθησαν. Ἐν τῇ θέσει τῆς νῦν Σκύδρας, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας καὶ κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας ὑπῆρχεν ὁ Σιδηροδρομικὸς Σταθμὸς Βερτεκόπ (ἰδὲ π.χ. ANDREES, Allgemeiner Handatlas, 3η ἔκδ. 1924, σ. 135, ὅπου σημειοῦται ὑπὸ τὸ ὄνομα Wertekop). Περὶ αὐτὸν ἀνα-

πτύσσεται νῦν πόλιν ἀκμάζουσα ἐκ τῆς γεωργίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ ἐσχάτως τῆς βιομηχανίας γεωργικῶν προϊόντων. Τὸ ὄνομα Σκύδρα ἔλαβε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Ἡ μετονομασία δὲν ἔχει βάσιν ἄλλην ἐκτὸς τῶν ἐρευνῶν τοῦ DELACOUΛONCHE καὶ τῶν ἄλλων ἀναφερομένων εἰς τὴν παρούσαν μελέτην, ἡ ὁποία ἐπίσης δὲν λύει τὰ προβλήματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, τὸ τέλος καὶ τὴν ἀκριβῆ θέσιν τῆς ἀρχαίας Σκύδρας. Ἀγνωστον θεωρεῖ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Σκύδρας καὶ ὁ Α. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ ἐν ΑΕ 1932, σ. 110.

4 ΠΡΟΚΟΠ. Περὶ κτισμάτων, ἔκδ. Dindorf, Βόννη 1838, σ. 278, στίχ. 27. Μεταξὺ τῶν νέων φρουρίων εἶναι καὶ τὰ: Ἀργὸς Γέμενος, Μάρτις, Ἀοίων, Λάβελλος, Θησαυρός. Ἐκ τῶν ἀνανεωθέντων ἐκτὸς τοῦ «Σκυδρέων πόλιν» εἶναι καὶ τὰ Θέρμα, Ἀμαντία. Ὁ ΚΡΑΗΕ, Die alten balkanillyr. geogr. Namen, σ. 36 ταυτίζει πρὸς τὴν Σκύδραν (πρβ. καὶ ἀνωτ. σ. 46 σημ. 2).

5 ΠΡΟΚΟΠ. ἔ. ἀ. σ. 280, στίχ. 37.

6 ΣΤΡΑΒΩΝ VII 327: Πρώτερον μὲν οὖν καὶ πόλεις ἦσαν ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις· τριπολίτις γοῦν ἢ Πελαγονία

ΣΕΛΙΣ Ι

Α		--- ζ]τὸ πλέθρον δραχμῶ-
	ν	--- . Βεβαιω]αὶ Ἐ σ κτωρ Μαννία Σκυδραῖ-
	ος,	---] ΗC. Ἡ ὠνὴ ἐγένετο μηνὸς
	Περιτίου (;), ἐπὶ Ἐπιστάτου	--- ρ]χου, ἱερέως Νικάνορος, ταγῶ-
5	ν	---. Μ]άρτυρες Ἀσκληπιόδωρος
		---] Διογένης Πυθογένους
		---] ὕκτου Σκυδραῖος, Μένων
		---] υ.
B		---] αίου γῆν τὴν περὶ Νέαν
10		---] ἀκαίνας : ΟΗ : τὰ ἐχόμενα
		---] ὦν Ἀττίνα τὸ πλέθρον
	δραχμῶν	---] λου Μαρινιαῖος τὴν τι-
	μὴν ἔχει πᾶσαν . Ἡ ὠνὴ ἐγένετο μηνὸς Περιτίου, ἐπὶ Ἐπ(ι)-	
	στάτου	--- ρχου, ἱερέως Ἀσκλη]ηπιοῦ Νικάνορος, τα-
15	γῶν	--- . Μάρτ]υρες δικ(α)στῶν Λυσανί-
	ας	--- , ἐναν]τία δικαστῶν Νίκαν-
	δρος (;)	--- Τό]λων Ἀδύμου, Ἀσκλη-
	πιόδωρος (;)	---]
Γ		---] πολέμου τοῦ Σταρτ-
20		---] τὰ ἐχόμενα τῶν
		---] παρὰ Βίωνος ἡγόρα-
	σ	--- τὴν τιμ]ὴν ἔχει πᾶσαν
		--- Ἡ ὠνὴ ἐγένε]το μηνὸς Πε-
	ριτίου, ἐπὶ Ἐπιστάτου	--- ρχου, ἱερέως Νικάνορος, ταγῶν Λ-
25		--- δικαστῶ]ν Λυσανίας
		--- Ὀλ]ύμπιχος
	τοῦ δεινός	---]
Δ		---] Φιλάγρου
		--- τὸ πλέθρο]ν δραχμῶν
30		--- Ζώπ]υρος τὴν
	τιμὴν ἔχει πᾶσαν	---] ΟΥ. Ἡ ὠ-
	νὴ ἐγένετο μηνὸς Περιτίου, ἐπὶ Ἐπιστάτου	---] ρχου,
	ἱερέως Νικάνορος (;), ταγῶν	---] ρος. Μάρ-
	τυρες	---]. ΤΙΩ.

ΣΕΛΙΣ ΙΙ

Ε		παρὰ [Σισία ; ---
		κα τὸ π[λέθρον ---
		Βεβαιω]ται --- ἐπὶ Ἐπιστάτου Ἐακύ-
		τα, ἱερέ]ως ---
5		ον Εὐπο] ---
		λ[]ων Ἀδύ]μου ---
Τ		Ζώπυρος Γο]ργία ---
		παρὰ Σισί]α ---
		πιχος Σακ] ---
10		σανίας Σι] --- ἐπὶ Ἐπιστά-
		του Ἐακύ]τα ---
		Σιβυρτίου] ---
		Παράμω]ς ---
Z		Ζώπυρος Γορ]γία ---
15		παρὰ Σισία]γ[---
		τὸ πλέθρο]ν δ[ραχμῶν ---
		τὴν τιμ]ὴν ἔχει πᾶσαν. --- Νι-
		κάνδρου. [Μ]άρτυρες ---
		Νικάνωρ[Α]λ] ---
H	20	Ζώπυρος Γο]ργία ---
		ἐν Γαιμε]ίωι Γ[---
		ῆς γείτων [] Φ Ι Δ] --- Παρά-
		μονος Κη]φισ ---, ἐπὶ Ἐπιστάτου Ἐ-
		ακύτα, ἱε]ρέως ---
25		Τόλων Ἀ]δύ]μου ---
		ΦΙΛΙΠΠΟ] .]ΚΙ] ---
Θ		Ζώπυρος Γ[ο]ργία ---
		του πλέ]θρο]α] --- τὰ ἐχόμενα
		τῶν Σωπ]ά]τρο]υ --- τὸ πλέθρον
30		δραχμῶ]ν : Ὁ] --- τὴν τι-
		μὴν ἔχ]ει π[ᾶσαν. ---
		γένους. [Μ]άρτυρες ---
		σιος ΣΩΠ]Α]Τ[ΡΟ ---
I		Ζώπυρος Γ[ο]ργία ---
35		Γαιμείω] ---
		χου Πο]λυ]κ[--- τὴν πλέθρον
		δραχμῶ]ν --- τὴν τι-
		μὴν ἔχ]ει πᾶσαν ---
		Μ[άρ]τυρες ---
40		κάνωρ] ---

Μαρινία. Ἄς ἴδωμεν νῦν τὶ γνωρίζομεν καὶ τὶ δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ὡς πρὸς τὴν Μαρινίαν.

Ἐκ τῶν κειμένων, ἐξ ἐπιγραφῶν ἢ ἄλλως δὲν γνωρίζομεν ὄνομα πόλεως ἢ τόπου ἐν γένει οὔτε εἰς τὴν περιοχὴν μας, οὔτε ἀλλαχοῦ μὲ τὸ ὄνομα Μαρινία ἢ τὰς πιθανὰς παραλλαγὰς του: Μαρινία, Μαρίνα, Μαρίνη καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ ὄνομα κατ' ἀρχὴν ἤχεϊ ὡς ρωμαϊκόν. Ἄλλ' ἡ ἀρχαιότης τῆς ἐπιγραφῆς τὸ ἀποκλείει. Καί, ὡς θὰ ἴδωμεν, δύναται νὰ εἶναι κάλλιστα προρρωμαϊκόν. Πρὸ τῆς ἀναγωγῆς μας εἰς ἀρχαίας πηγὰς ἔρχεται ἀμέσως εἰς τὸν νοῦν τὸ δμόηχον ὄνομα τοῦ πλησίον τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως τῆς ἐπιγραφῆς χωρίου Μαρίνα. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι νέον ὄνομα ἀντικαταστήσαν τὸ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ὄνομα τοῦ χωρίου, τὸ ὅποιον τότε ἐλέγετο Τσαρμαρίνοβο. Ὁ DELACOU LONCHE¹ γράφει: Tcharmarinowo καὶ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν του: «n'est qu'un ravinre tchifflick de quinze à vingt maisons». Ἄλλ' ἐν συνεχείᾳ διηγεῖται, ὅτι οἱ χωρικοὶ τὸν ὠδήγησαν εἰς σημεῖον εὐρισκόμενον εἰς ἀπόστασιν 20' πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ὄρους, ὅπου εἶδεν ἐρείπια καλύπτοντα ἀρκούντως εὐρεῖαν ἔκτασιν². Ὁ DELACOU LONCHE δὲν δύναται νὰ χρονολογήσῃ τὰ ἐρείπια, ἀμφιβάλλει ἂν εἶναι μακεδονικῆς ἢ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς καὶ ἀποκλίνει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀνήκουν μᾶλλον εἰς σλαβικὸν ἱδρυμα στρεφόμενόν ποτε κατὰ τῆς Βεροίας καὶ τῆς Ναούσης. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο τὸν ὀδηγεῖ τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου Tcharmarinowo, τὸ ὅποιον μεταφράζει: τὸ βασιλικὸν χωρίον τῆς Ἀγίας Μαρίνας. Τοῦτον ἀκολουθῶν καὶ ὁ ΔΗΜΙΤΣΑΣ ἐπαναλαμβάνει: «Ἐν τῷ χωρίῳ Τσαρμαρίνοβο (Βασιλικὸν χωρίον τῆς Ἀγίας Μαρίνας) εὐρέθη...»³. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα Tcharmarinowo ἀναλύεται εἰς τρία μέρη: Tcharmarin-owo καὶ εἰς ταῦτα ὑπάρχει ἐν ἀρχῇ τὸ «βασιλικόν», ἐν τέλει τὸ «χωρίον», ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ δὲν ὑπάρχει οὔτε «Ἀγία» οὔτε Ἄι- οὔτε sveta καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὑπάρχει ἀπλῶς marin-⁴. Τί εἶναι τὸ marin- τοῦτο; Πρὸς τὰ ρωμαϊκῆς προελεύσεως: Μάριος, Μαρίνα (ὡς ἡ Ἀγία), Μαρίνος καὶ τὰ παράγωγα (Μαρινιανὸς κ.τ.τ.), εἶναι μὲν δυνατὸν νὰ σχετισθῇ τὸ marin- τοῦ Tcharmarinowo, ἀλλ' οὐχὶ

ἐλέγετο, ἥς καὶ Ἄζωρος ἦν, καὶ ἐπὶ τῷ Ἐργίῳ πᾶσαι αἱ τῶν Λευριόπων πόλεις ᾤκητο, ὧν τὸ Βρῦνιον καὶ Ἀλκομεναὶ καὶ Στύβαγα. Κύδραι δὲ Βρύγων, Αἰγίνιον δὲ Τυμφαίων, ὁμορον Αἰθιρία καὶ Τρίκκη. Τὸ «Βρύγων» εἶναι διόρθωσις ἀπὸ τὸ «Βυρσῶν» τῶν χειρογράφων. ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ. *Κύδραι, πόλις τῶν Λευριόπων. Στράβων ἐβδόμη. Πρβ. ἐν λ. Κύδραρα, πόλις. Ἡρόδοτος ἐβδόμη. Τὸ ἐθνικὸν Κυδραραῖος ὡς Μεγαραῖος. Ἔστι δὲ πρὸς τοὺς ὄρους τῶν Φρυγῶν [καὶ τῶν Λυδῶν].* RAPEBENSELER ἐν λ. *Κύδραι, Κύδραρα* κ.λ.π. AVEZOU-PICARD ἐν BCH 37, 1913, σ. 118, ἀριθ. 37. LAUNEV, Recherches κ.λ.π., II, σ. 37 1179 (Κύδρης Κορράμου). RE XI, 2, στ. 2308 ἐν λ. *Κύδραι* (BÜRCHNER) καὶ RE III, 1 στ. 920 κ.ἐ. ἐν λ. *Bryges*, ὅπου ὁ OBERHUMMER, τοποθετῶν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἐριγῶνος τὴν πόλιν Κύδραι, παραβάλλει τὸ ὄνομα πρὸς τὸ Κύδραρα τῆς Φρυγίας.

¹ Mémoire σ. 24. Πρβ. MAX VASMER, Die Slaven in Griechenland, Βερολῖνον 1941, σ. 201, ἀριθ. 74,

ὅπου γράφεται Σερμορίνοβον. Τσαρμαρίνοβον παρὰ Ε. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ, Νάουσα, Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ Παμμκεδονικοῦ Συλλόγου, Δ, Ἀθῆναι 1911, σ. 146. Τσαρμαρίνοβον ἐν Ν. Θ. ΣΧΙΝΑ, Ὀδοιπορικαὶ Σημειώσεις, Ὀδοιπορικὸν Μακεδονίας, Ἀθῆναι 1887, σ. 188. Samorina ἐν Adm. Handbook of Macedonia, Ἰούλιος 1916, σ. 431. Εἰς τὴν χαρτογραφίαν Crimorinovo (Samorino) εἰς Αὐστριακὸν Ἐπιτελικὸν Χάρτην τοῦ 1904 (κλ. 1: 200 000), ὅπου παραρρέων ρυαὶς σημειοῦται ἐπίσης Samorina (νῦν Μέγα Ρεμα).

² Τὰ ἐρείπια ταῦτα ἠρεύνθη καὶ ἐγώ, ὡς ἠρεύνθη καὶ ἄλλα, εἰς διάφορα σημεία τῆς περιοχῆς. Τὰ ἀποτελέσματα, ἐλπίζω, θὰ δημοσιευθοῦν συντόμως.

³ ΔΗΜΙΤΣΑΣ, Ἡ Μακεδονία, σ. 93.

⁴ Δὲν γνωρίζω, ἐὰν κατὰ σύμπτωσιν ἀπλῶς τὸ χωρίον δὲν μετωνομάσθῃ Ἀγία Μαρίνα, ἀλλ' ἀπλῶς Μαρίνα. Ὅπως δὴποτε ἡ μετονομασία ἐπέτυχε περιέργως τοῦ στόχου. Ἐλλείπει μόνον «ἐν ἰῶτα», τὸ ὅποιον ἴσως δύναται νὰ προστεθῇ μετατιθεμένου καὶ τοῦ τόνου.

ή Μαρινία της επιγραφής μας, ένεκα της αρχαιότητός της. Καί, νομίζω, οὐδείς δύναται νά ἀρνηθῇ, ὅτι εἶναι προτιμότερα, ἂν εὑρεθῇ, ἄλλη συσχέτισις, κοινὴ δι' ἀμφοτέρω. Εἰς λεξικά ὅμως κυρίων ὀνομάτων (ὡς Pape-Benseler π. χ.) δὲν ὑπάρχουν ἄλλα τοπωνύμια ἢ κύρια ὀνόματα ἐν γένει μὲ θέμα Μαριν- πλὴν τῶν ρωμαϊκῆς προελεύσεως. Ἀντιθέτως εἰς τὰ λεξικά ἑλληνικῆς γλώσσης εὐρίσκομεν λέξεις τινάς, καίτοι οὐχὶ συνήθεις, αἱ ὁποῖαι κατ' ἀρχὴν εἶναι δυνατόν νά σχετισθοῦν. Διὰ τὰς κατωτέρω λέξεις προϋποτίθεται ἡ παραπομπὴ εἰς τὸ λεξικὸν τῶν LIDDELL-SCOTT, ἔκδ. 1958, καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν ἀναφέρεται ρητῶς.

Οὕτω εὐρίσκομεν:

Μαρίν. τὴν σὺν. *Κρήτες* (ΗΣΥΧΙΟΣ ἐν λ.).

Μαρίνος· *κίθαρος*. *ἰχθυὺς θαλάσσιος* (ΗΣΥΧΙΟΣ ἐν λ.).

Ἀλλὰ περὶ τοῦ μαρίνου τούτου μᾶς διδάσκει περισσότερα ὁ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ¹ λέγων: *τοῖς πλείστοις ἰχθύσι συμφέρει (τὰ ὀμβρία ὕδατα), κεστρεῖ δὲ καὶ κεφάλῳ καὶ ὄν καλοῦσί τινες μαρίνον τοῦναντίον· ὑπὸ γὰρ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων ἀποτυφλοῦνται οἱ πολλοὶ αὐτῶν θᾶπτον, ἂν λίαν ὑπερβάλλωσιν.* Τὰ ἐνδιαφέροντα ἡμᾶς σημεῖα τοῦ ἀριστοτελικοῦ χωρίου εἶναι τὸ καλοῦσί τινες, ὅπερ σημαίνει διαλεκτικὴν χρῆσιν τοῦ ὀνόματος, καὶ ἡ πληροφορία ὅτι κατὰ τὴν πολυομβρίαν εἶναι δυνατόν ὁ μαρίνος νά τυφλωθῇ². Ἐφ' ὅσον ὁ μαρίνος εἶναι *ἰχθυὺς θαλάσσιος* δύναμαι νά ἐννοήσω τὴν τύφλωσίν του, μόνον ἐὰν συχνάζῃ εἰς ἐκβολὰς ποταμῶν ἢ χειμάρρων. Τοῦτο θὰ φανῇ χρήσιμον, νομίζω, κατωτέρω.

Τοῦ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ἐπίσης εἶναι ἡ λέξις *μάρις*, ἡ ὁποία ἴσως δὲν θὰ φανῇ ἄσχετος πρὸς τὸ ζήτημά μας. Τὸ σχετικὸν χωρίον ἔχει ὡς ἑξῆς: ὁ δ' ἐλέφας, ἐσθίει πλείστον μὲν <κρωτῶν> μεδίμνους μακεδονικοὺς ἐννέα ἐπὶ μιᾷ ἐδωδῆς . . . καὶ οἶνον πέντε μάρεις (ἔστι δ' ὁ μάρεις ἑξ κοτύλαι). Ἦδη δέ τις ἔπιεν ἐλέφας μετρητὰς ὕδατος μακεδονικοὺς εἰσάπαξ δέκα καὶ τέτταρας . . . (Περὶ τὰ ζῷα ἱστορία 596a 3 κ.έ.).

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἔχομεν ὑπομνηματισμὸν παρὰ ΠΟΛΥΔΕΥΚΗ (10,184): ἐν δὲ τοῖς μέτροις τοῖς τῶν ὕγρῶν εἴη ἂν καὶ μάρεις, Ἀριστοτέλους ἐν τῷ ὀγδόῳ περὶ ζῶων ἱστορίας εἰπόντος «οἶνον πέντε μάρεις. ἔστι δὲ ὁ μάρεις ἑξ κοτύλαι».

Εἰς ταῦτα προστίθεται τὸ παρὰ ΠΟΛΥΔΕΥΚΗ (IV 3, 32): Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς Περσῶν βασιλείοις ἀνέγνω τὸ βασιλέως ἄριστον καὶ δεῖπνον . . . Εἶχε δὲ οὕτως. Πυραμίνων ἀλεύρων καθαρῶν τετρακοσίας ἀρτάβας. Ἡ δὲ ἀρτάβη ἡ μηδικὴ μέδιμνός ἐστιν ἀττικὸς . . . Γάλακτος αὐθημερινοῦ δέκα μάρεις. Μάρεις ἐστὶ δέκα χόες ἀττικοί. Ὀξυγάλακτος ἡδυσμένου δέκα μάρεις . . . Γλεύκους ἑξ οἶνον πέντε μάρεις . . .

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω παρατηρῶ τὰ ἑξῆς: Εἰς τὸ χωρίον τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔκει ὅπου ὑπάρχει κίνδυνος συγχύσεως ἢ ἀοριστίας, προστίθεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μέτρου ἐπίθετον: μέδιμνος μακεδονικός, μετρητὴς μακεδονικός. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει

¹ Αἱ σχετικαὶ παραπομπαὶ ἐν LIDDELL-SCOTT ἐν λ. *μαρίνος* καὶ γιν' ἐν H. BONITZ, Index Aristotelicus, 1961, σ. 446. Διὰ τὴν κατάληξιν τοῦ ὀνόματος -ῖνος ὡς συνήθη κατάληξιν ὀνομάτων ἰχθύων ἰδὲ ἐν R. STRÖMBERG, Studien zur Etymologie und Bildung der griech.

Fischnamen, Göteborg 1943, σ. 41.

² Πρβ. D'ARCY WENTWORTH THOMPSON, A Glossary of Greek Fishes, Λονδίνον 1947, σ. 159 ἐν λ. *Μαρίνος*.

καὶ παρὰ ΠΟΛΥΓΑΙΝΩ, εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων ὁλοκλήρου τῆς παραγράφου 32 (π.χ. ἀρτάβη μηδική, μέδιμνος ἀττικός, χοῦς ἀττικός). Τοῦναντίον διὰ τὸν μάριν οὐδεὶς ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς προφανῶς ἀπαιτεῖται, διότι, νομίζω, εἰς μόνον μάρις ὑπῆρχεν: ὁ μακεδονικός, ἐὰν αὐτὸ σημαίνει ἢ συσχετίσις τοῦ ἀποκλειστικῶς μὲ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Ἀλέξανδρον (μὲ τὰ περσικά μέτρα οὐδεὶς τὸν σχετίζει, καθ' ὅσον γνωρίζω). Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον ἀπητεῖτο ἦτο ἡ πληροφορία μὲ τὴν ἰσοδυναμείᾳ ὁ μάρις καὶ αὕτη παρέχεται.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι, νομίζω, ὅτι ὁ μάρις εἶναι μακεδονικὸν μέτρον μετρήσεως ὑγρῶν¹. Καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἴσως θὰ μᾶς φανῇ χρήσιμον.

Μία ἄλλη ὁμάς συγγενῶν λέξεων ἴσως δὲν θὰ φανῇ, ἐν τῇ προόδῳ τῆς ἐρεῦνης, ἄσχετος.

ἀμάρα, ἰων. ἀμάρη, ἀπαντῶσα ἀπὸ τοῦ ΟΜΗΡΟΥ μέχρι ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΡΟΔΙΟΥ καὶ τοῦ ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ σημαίνει: trench, conduit, channel for watering meadows (LIDDELL-SCOTT), ἀβλαξ, ὀχετὸς πρὸς ἄρδενσιν κήπων ἢ λειμῶνων (ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλλην. Γλώσσης).

ἀμαρενμα, σημαίνει ἀθροίσματα βορβόρον, ΗΣΥΧΙΟΣ ἐν λ. (ἐδῶ ἐνθυμεῖται κανεὶς καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ τὸ προαναφερθὲν τοῦ ΗΣΥΧΙΟΥ: μαρίν· τὴν σὺν. Κρητες). Πρὸς ταῦτα σχετίζονται τὰ ἀμαρεύω = flow off, ὕδωρ ἀμαρήιον = from a conduit, τὸ δι' ἀμάρας ρέον, ἀμαρησκαπήρ = digger of trenches καὶ κρηναῖαι ἀμαρῶν (ἰδὲ ἀνωτ. ἀμάρα)². Ὑπάρχει καὶ μαριεύς ἢ μαριεύς, λίθος τις, ὃς ἐπισταζομένου ὕδατος καίεται, ΗΣΥΧ. ἐν λ. Μαριεύς³.

Μὲ τὰ προαναφερθέντα ὑπ' ὅψει, ἐὰν ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ λεξικά κυρίων ὀνομάτων καὶ τὴν Real Encyclopädie θὰ εὗρωμεν: Μαριός, μία τῶν δέκα ὁκτώ πόλεων τῶν ἐλευθερολακῶνων, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ μᾶς λέγει ἐνδιαφέροντα πράγματα: ὕδωρ δὲ ἀφθονον εἶπερ ἄλλο τι χωρίον παρέχεται καὶ Μαριός⁴. «Dieser Wasserreichtum, den auch Pausanias rühmt, schafft in dem Tal eine Oase inmitten des verkarsteten Kalkgebirges»⁵. Τὸ ὄνομα τῆς πολίχνης (τὸ ὁποῖον πιθανῶς ἦτο τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ ὄνομα τῆς πηγῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ) διατηρεῖται μέχρι σήμερον ὡς Μαρί ἢ Μαριόρρεμα⁶. Καὶ ὁ Μαραθὼν δὲν εἶναι ἄσχετος ἴσως: τοῦτον Καλλίμαχος ἐννότιον λέγει, τοῦτέστιν ἐννύδρον⁷. «Le suffixe - tho - indique une

¹ Καθ' ὅσον γνωρίζω οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐθεώρησε τὴν λέξιν μακεδονικήν. Ἰδὲ τὸν πρόσφατον σχετικῶς ἑξαντλητικὸν κατάλογον εἰς τὸ ἔργον τοῦ J. KALLÉRIS, Les Anciens Macédoniens, I, Ἀθῆναι 1954, σ. 66 κ.έ., ὅπου δὲν καταχωρίζεται ἡ λέξις ἐν σ. 235. Ὁ BOISACQ, Dict. étym., 1950, ἐν λ. μάρη καὶ ὁ HOFMANN, Etymol. Wörterb. d. Griechischen, Μόναχον 1949, ἐν λ. μάρη, σχετίζουσιν τὸ μάρις πρὸς τὰ μάρη, εἴμαρής, ἐνῶ ὁ H. FRISK, Gr. etym. Wörterbuch, 1961 ἐν λ. μάρη, τὸ θεωρεῖ «ganz unsicher». Ὅπως δὲ ἔχει ὕγρον καὶ μάλιστα ἕξ κοτύλα ὑγροῦ νὰ μετρῶνται μὲ τὴν μάρην εἶναι ἀπίθανον.

² Ἰδὲ καὶ H. FRISK, Griech. etym. Wörtl., Heidelberg

1960, ἐν λ. ἀμάρα.

³ Ἰδὲ καὶ H. FRISK, ἔ. ἀ., 12 Lieferung, 1961, ἐν λ. μαριεύς. Πρβ. S. CASSON, Macedonia κλπ., σ. 270.

⁴ ΠΑΥΣ. III 22, 8.

⁵ RE XIV, 2, 1930, στ. 1804 ἐν λ. Μαριός.

⁶ Ὅπου, ἂν ἔλλειπεν ἡ μαρτυρία τοῦ Πausanίου, τὸ ἀρχαῖον Μαριός θὰ ἐκινδύνευε νὰ σχετισθῇ πρὸς τὴν Μαρινίαν, ὡς τὰ ἡμέτερα Μαρινία καὶ Τσαρμαρίνοβο πρὸς τὴν Ἀγίαν Μαρινίαν.

⁷ ΣΟΥΙΔΑΣ ἐν λ. Μαραθῶν. Πρβ. Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΝ ἐν Ἑπετ. Φιλοσ. Σχολῆς Πανεπ. Θεσσαλονίκης, ἔτος Α', Θεσσαλονίκη 1927, κυρίως σ. 123 καὶ 139 κ.έ., ὅπου καὶ ἐκτενὲς λόγος περὶ διώρυγος.

formation thraco-rélasgique¹». Καὶ ὁ Ὀμηρικὸς Μάρης² καὶ οἱ Μάρεις τοῦ Πόντου καὶ ἡ Μαρώνεια τῆς Θράκης³ καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἀλλὰ, βεβαίως, ἡ συσχέτισις ὅλων τούτων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τεκμηριωθῇ.

Μαρήνη. Ὁ ΛΙΒΙΟΣ (ἐκδ. Loeb XLII 67) μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 171 π.Χ. ὁ Περσεὺς φεύγων ἐκ Θεσσαλίας ἄφησε φρουρὰν εἰς Γόννον καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Πέλλαν, ὅπου διέταξε χειμερινὴν ἐγκατάστασιν τῶν στρατευμάτων του. Ὁ ἴδιος μετὰ τοῦ συμμάχου του, βασιλέως τῶν Θρακῶν, Κότυος, ἔρχεται εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου φθάνει ἡ πληροφορία, ὅτι εἰς ἡγεμῶν τῶν Θρακῶν Autlesbis μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Εὐμένους Κορράγου, ὁ ὁποῖος ἐκράτει διὰ τὸν Εὐμένην τὴν περιοχὴν τῆς Χερσονήσου, τῆς Καλλιπόλεως, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ κράτους τοῦ Κότυος καὶ κατέλαβον τὴν περιοχὴν τὴν λεγομένην *Μαρήνην*: *in Cotyis fines impetum fecisse et regionem Marenem quam vocant cepisse*. Ὅθεν ὁ Κότυς ἀπεστάλη νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν τόπον του κ.λ.π. Αὐτὰ εἶναι ὅλα ὅσα γνωρίζομεν περὶ τῆς Μαρήνης ἐκ τῶν ἀρχαίων πηγῶν. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἔχει ἤδη πλουσίαν βιβλιογραφίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἐνδιαφέρουσα.

Ὁ ΡΑΡΕ (ἐν λ.) σημειώνει ἀπλῶς: Gegend in Thrakien (δὲν ἐννοῶ τί σχέσιν ἔχει τὸ ἐν παρενθέσει μετ' ἐρωτηματικοῦ ὄνομα γερμανικῆς πόλεως: Geilnau). Ἐν EBERT, Reall. der Vorgeschichte XIII, 1929, ἐν λ. *Thraker* σ. 285, γίνεται εὐρύτερος λόγος: ἡ Μαρήνη εἶναι ἀκριβέστερον «ägäischer Küstenstrich (mor-en), da sonst zwei im Ablautsverhältnis stehende Formen angenommen werden müssten» (πρβ. W. BRANDENSTEIN ἐν RE VI A,1 ἐν λ. *Thrake* στ. 409).

Ἐν C. D. BUCK⁴ προκειμένου περὶ τῆς ἐννοίας sea = θάλασσα: «IE *mari (or *mori... Root connection uncertain, but that with Greek μαρμαίρω 'glisten, the most likely. The wide distribution shows the existence of the word in the IE period, but cannot in itself determine whether what was denoted by it in that period was an ocean, or an inland sea like the Euxine or the Caspian or even a fresh-water lake⁵». Τοῦναντίον ἐν A. ERNOUT - A. MEILLET ἐν λ. *mare*⁶: «Il n'y a pas trace du mot en sanskrit, en grec et en arménien». Ἀλλ' ἐν A. WALDE - J. B. HOFMANN⁷ σχετίζονται τὸ mare-is πρὸς τὸ *mari καὶ προσάγονται ὡς συγγενῇ, ἀβέβαια πάντως, τὰ ἑλληνικά: Ἀμφίμαρος, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἀμάρα,

1 A. CARNOY, Dict. étym. des noms grecs de plantes, Louvain 1959, σ. 171, ἐν λ. *marathon*, (μάραθον). Ἀλλὰ πρβ. H. FRISK, Griech. etym. Wört., 12 Lieferung, Heidelberg 1961, ἐν λ. *μάραθον*, ὅπου καὶ ἄλλη βιβλιογραφία σχετικὴ, εἰς ἣν δέον νὰ προστεθῇ A. CARNOY ἐν L'Antiqu. Class. 29, 1960, σ. 334.

2 Προχείρως RE XIV, 2, 1930, στ. 1805 ἐν λ. *Maris* (Μάρης). Πρβ. διὰ τὸ γλωσσικὸν μέρος αὐτ. τόμ. VI A. 1, ἐν λ. *Thrake* στ. 410 (W. BRANDENSTEIN) καὶ VI. GEORGIEV ἐν Studii clasice 2, 1960, σ. 49.

3 Μάρων εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς Θράκης, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀπὸ τοὺς μυθικοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας, ἀπόγονος τοῦ Ἡρακλέους, πατὴρ τοῦ Θεστίου καὶ πρόγονος τοῦ

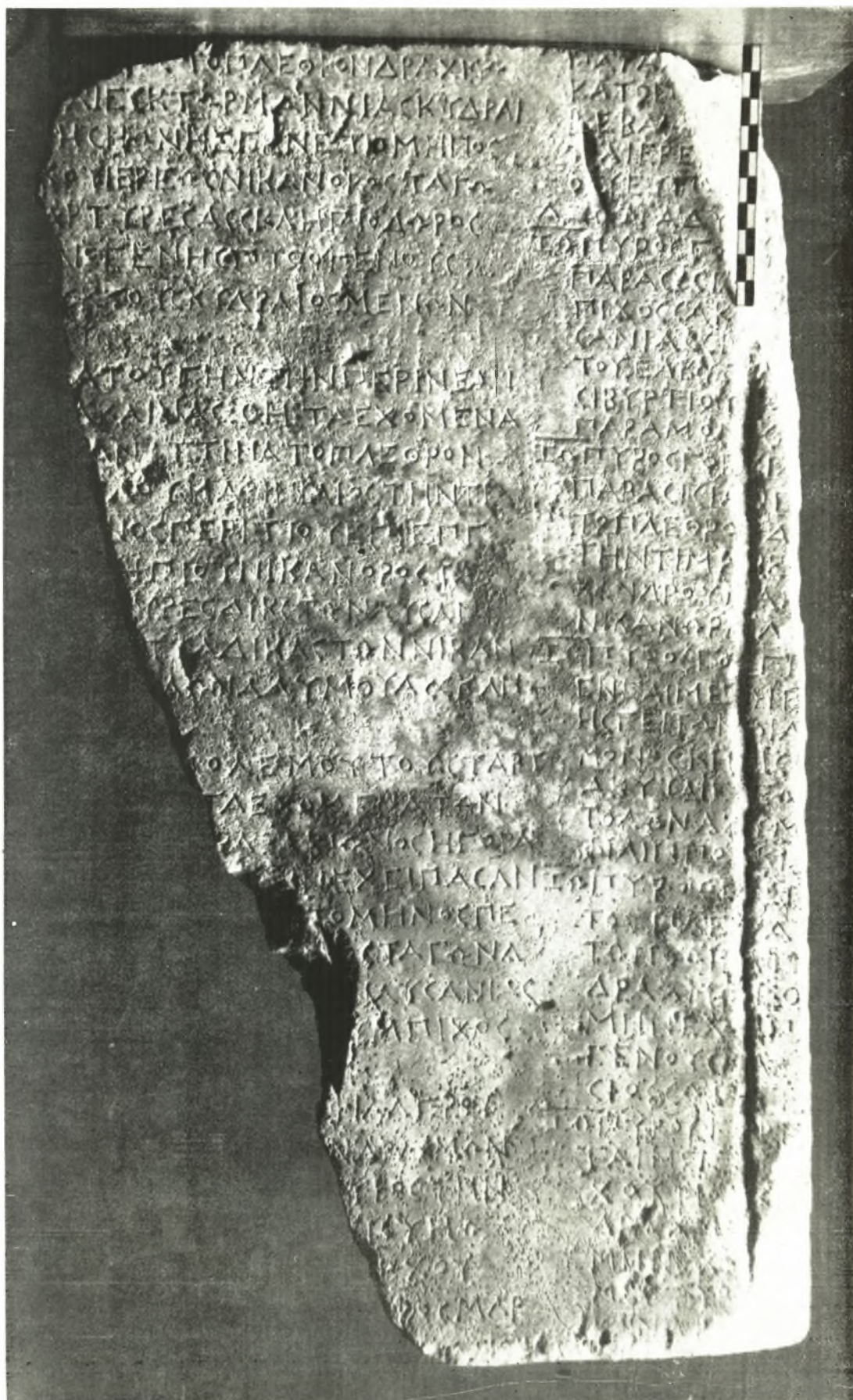
Περδίκκα. Ἰδὲ ΡΑΡΕ - BENSLER ἐν λ. *Μάρων* καὶ JACOBV, Fr. Gr. Hist. II, B, 2 ἐν ΘΕΟΠΟΜΠΟΥ ἀποσπ. 393, σ. 401.

4 A Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages, Chicago 1949, σ. 36.

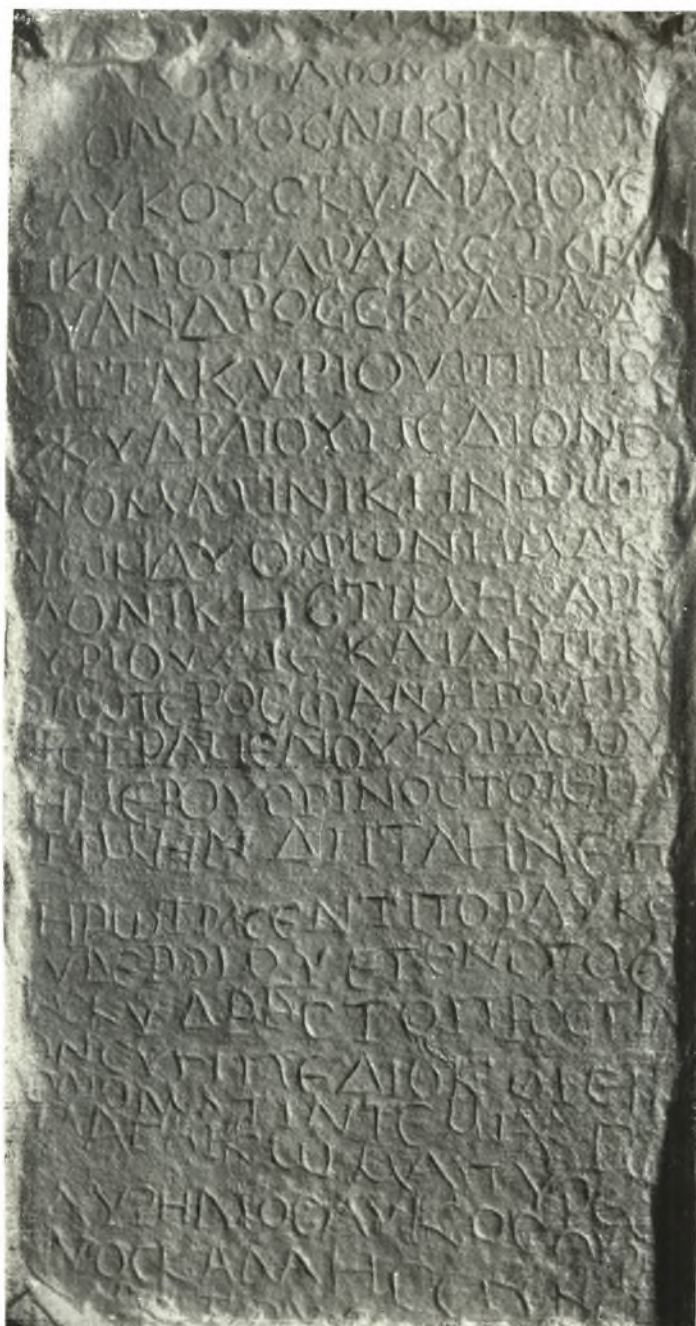
5 Ἀξιοσημείωτον τὸ αὐτόθι: «There is no need to assume, as is generally done, that θάλασσα is of pre-Greek origin» μετὰ παραπομπῆς εἰς BUCK ἐν Class. Studies Presented to E. Capps, σ. 42 κ.έ.

6 Dict. étym. de la langue latine, 3η ἐκδ., Παρίσιοι 1951, σ. 689 ἐν λ. *mare*.

7 Latein. etym. Wörterbuch, 3η ἐκδ., 2ος τόμος, Χαϊδελέβεργη 1954, σ. 38 ἐν λ. *mare*, -is.

Ἀποσπάσματα ὠνῶν ἐκ τῆς Ἡμαθίας

Ἀντίγραφον ὧνῃς δούλης ἐκ τοῦ χωρίου Ἀρσένιον

ἢ, «Graben, Wasserleitung¹». Τὸ ζήτημα ἐπραγματεύθη τελευταίως ὁ ALFONS NEHRING εἰς εἰδικὴν μελέτην μὲ τίτλον: «Idg. *mari, *mori», ἐν Festschrift für Franz Rolf Schröder, Heidelberg 1959, σ. 122-138. Τὰ κυρίως ἐνδιαφέροντα ἡμᾶς σημεῖα τῆς μελέτης του εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ἐκ τῆς παρουσίας τῆς ἐν τῷ τίτλῳ λέξεως ὡς ὀνόματος τῆς θαλάσσης εἰς ἀριθμὸν εὐρωπαϊκῶν - ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν συμπεραίνεται ὅτι οἱ Ἰνδογερμανοὶ ἢ μέγα μέρος τούτων κατὰ τὴν «Urzeit» εἶχον γνωρίσει τὴν θάλασσαν.² Ἄλλοι νομίζουν τὸν Εὐξείνιον, ἄλλοι τὴν Βόρειον Θάλασσαν. Οὕτω τελευταίως ὁ P. THIEME³. Ὁ NEHRING πάντως ἀρνεῖται, ὅτι οἱ Ἰνδογερμανοὶ ἀρχικῶς ἐγνώριζον θάλασσαν⁴. Ὁ KRETSCHEMER⁵ ἐθεώρησε τὴν λατινικὴν λέξιν mare ὡς δάνειον ἐκ τῆς γερμανικῆς, ὥστε συνεπέρασεν, ὅτι οἱ προπάτορες τῶν κατοίκων τῆς Ἰταλίας κατὰ ποτὲ τὴν γερμανικὴν ἐνδοχώραν, ὅθεν ἀπωθήθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶχον παραλάβει τὴν λέξιν, δι' ἧς ὠνόμασαν τὴν θάλασσαν. Πρὸς ταῦτα συμφωνεῖ (ἐν μέρει) καὶ ὁ KRAHE⁶. Ἄλλ' ὁ NEHRING, μὲ σειρὰν παρατηρήσεων καὶ συλλογισμῶν, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ λέξις *mari- ἀρχικῶς ἐσήμαινεν ὕδατα τῆς ξηρᾶς (Binnensee, Binnengewässer)⁷. Τοῦτο στηρίζει εἰς παραδείγματα ἐκ τῶν σλαβικῶν καὶ τῶν βαλτικῶν γλωσσῶν.

Πλησιέστερα καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα ἡμᾶς εἶναι ὅσα παρατηρεῖ ἐπὶ χωρίου τοῦ ΠΛΙΝΙΟΥ (Nat. Hist. III 119). Πρόκειται περὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου, ὅπου οὗτος σχηματίζει *quae Septem Maria vocantur*. Ὁ NEHRING ἀναλύει τὸ χωρίον ἐν ἐκτάσει καὶ προσάγει ἄλλο χωρίον⁸, καθ' ὃ ὁ ποταμὸς *Timavus* ἐν Ἰστρίᾳ ἐκαλεῖτο *Mare* ὑπὸ τῶν περιούκων, *ab incolis*, εἴτε τοῦτο εἶναι κύριον ὄνομα εἴτε προσηγορικόν. Τὸ συμπέρασμα εἶναι καὶ πάλιν ὅτι mare γενικῶς μὲν σημαίνει «Binnengewässer», ὕδατα ξηρᾶς, εἰδικώτερον δὲ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πάδου δὲν σημαίνει οὔτε θάλασσαν οὔτε λίμνην οὔτε ἔλος, ἀλλὰ πλωτοὺς βραχίονας, διώρυγας ἢ στόμια τοῦ ποταμοῦ.

Δεύτερον συμπέρασμα εἶναι, ὅτι ἡ λέξις εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας τῆς ἄνω Ἀδριατικῆς, εἶναι προγερμανική. Καὶ ὁ GÖTZE⁹ ἐρμηνεύει τὸ ἰλλυρικὸν *mari- ὡς σημαῖνον «fliessendes Gewässer», ρέοντα ὕδατα.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ὁ NEHRING προσθέτει πλῆθος ἄλλων περιπτώσεων, καθ' ἃς παραπλήσιαι λέξεις σημαίνουν αὐλάκα καὶ τὰ τοιαῦτα, καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην⁹. Καταλήγει πάντως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀρχικὴ ἔννοια τῆς λέξεως εἶναι ἀπλῶς καὶ γενικῶς: ὕδατα.

Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζει τὴν ἀρχικὴν τοπικὴν προέλευσιν τῆς λέξεως. Ἡ ρω-

¹ Διὰ τὸν Ἀμφίμαρον ἰδὲ STOLL ἐν ROSCHER, Lex. Myth. ἐν λ. καὶ H. HUNTER, Lex. d. gr. u. röm. Myth., Βιέννη 1959, ἐν λ. *Linos*. Διὰ τὴν ἀμάραν ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 51. Διὰ τὴν ἐτυμολογίαν ἰδὲ καὶ H. FRISK, Griech. etym. Wört. ἐν λ. *ἀμάρ* καὶ *μαρμαίρω*.

² P. THIEME, Die Heimat der indogerm. Gemeinsprache, ἐν Mainzer Ak. der Wiss. u. Lit. 1953, ἀριθ. 11, σ. 29.

³ NEHRING, ἔ. ἀ. σ. 138 σημ. 100.

⁴ Glotta 24, 1936, σ. 53 κ.έ. (ἐν NEHRING ἐσφαλμένη ἢ παραπομπή).

⁵ Ἐν Mainzer Ak. d. Wiss. 1959, ἀριθ. 1, σ. 23 κ.έ.

⁶ NEHRING, ἔ. ἀ. σ. 125. Πρβ. H. KRAHE, Die Sprache, der Illyrier, I, Die Quellen, Wiesbaden 1955, σ. 47.

⁷ SERVIUS εἰς BIPPIAIOY Αἰνεῖάδα I 246.

⁸ KLUGE-GÖTZE, Etym. Wörterb. d. deutschen Sprache, 17η ἐκδ., 1957, σ. 469.

⁹ NEHRING, ἔ. ἀ. σ. 129 κ.έ.

μαϊκή θεά Marica (καὶ ἑλλην. Μαρίκα)¹, ἰλλυρικῆς προελεύσεως², τὰ δύο προαναφερθέντα παραδείγματα ἐκ τοῦ μυχοῦ τῆς Ἀδριατικῆς (*septem Maria* καὶ *Mare* = ποταμός) καὶ ἡ γεωγραφικὴ διασπορὰ τῶν ὀνομάτων ποταμῶν καὶ ἄλλων ὑδάτων, τὰ ὁποῖα ὁ NEHRING ἀποκαλεῖ *mar-Wörter*³, ὁδηγοῦν τοῦτον νὰ δεχθῇ ὡς ἀρχικὸν κέντρον, ὅθεν ὠρμήθη ἡ λέξις, τὴν περιοχὴν κατὰ τὸν μυχὸν τῆς Ἀδριατικῆς. Τὰ *mar-Wörter* ὁ NEHRING συνάπτει πρὸς ἰνδογερμανικὸν **mar-*.

Εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν οἰκογένειαν λέξεων καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν περὶ τῆς λέξεως, ἡ ὁποία σημαίνει ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν ἀπὸ τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, τὸ ὕδωρ ἢ τὴν θάλασσαν, ἔρχεται νῦν νὰ προστεθῇ ἡ ἡμετέρα Μαρινία. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι προέρχεται ἀπὸ περιοχὴν, ἡ ὁποία ἐνθυμίζει τὴν περιοχὴν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου.

Ὅπως ἐκεῖ οὕτω καὶ ἐδῶ⁴ εὐρισκόμεθα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὸν μυχὸν ἐνὸς κόλπου, ὁ ὁποῖος εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἔγινε γνωστὸς ὡς Θερμαϊκὸς κόλπος. Ἡ μορφή του εἶχεν ἤδη μίαν ἱστορίαν, ἡ ὁποία συνεχίσθη ἕκτοτε μέχρι τῆς τρίτης δεκαετίας τοῦ αἰῶνός μας, ὅτε ἔλαβε μίαν ὁριστικὴν ὁπωσδήποτε διαμόρφωσιν ὁ μυχὸς τοῦ κόλπου διὰ τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης καὶ τῶν ἑλῶν, ὡς καὶ τῆς ἀλλαγῆς τῆς κοίτης τῶν ποταμῶν. Πρὸ τῆς διαμορφώσεως ταύτης εἰς τὸν κόλπον ἐξέβαλλον ποταμοὶ πολλοί: Ἐχέδωρος, Ἀξιός, Λουδίας, οἱ ἐκ τοῦ Βερμίου τρεῖς ποταμοὶ (τῆς Ἐδέσσης, τῆς Ναούσης καὶ τῆς Βεροίας), ὁ Ἀλιάκμων καὶ μικρότεροι ποταμοί, χεῖμαρροι κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐκ τῶν ὑπωρείων τοῦ Βερμίου καὶ τοῦ Πάικου κατερχόμενοι⁵. Οὗτοι δημιουργοῦν μικρογραφίαν τῆς εἰκόνης, τὴν ὁποίαν περιγράφει διὰ τὴν περιοχὴν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου ὁ ΠΛΙΝΙΟΣ⁶.

Ἀντὶ τοῦ ΠΛΙΝΙΟΥ ὁ ΛΙΒΙΟΣ ἐδῶ μᾶς δίδει τὴν εἰκόνα ἐν τῇ βραχείᾳ περιγραφῇ τῆς Πέλλης⁷: *cingunt paludes inexcuperabilis altitudinis aestate et hieme, quas restagnantes faciunt amnes. Phacus⁸ in ipsa palude, qua proxima urbi est, velut insula eminet, aggeri operis ingentis imposita, qui et murum sustineat et umore circumfusae paludis nihil laedatur. Muro urbis coniuncta procul videtur; divisa est intermurali amni et eadem ponte iuncta, ut nec oppugnante externo aditum ab ulla parte habeat, nec, si quem illi rex includat, ullum nisi per facil-limae custodidae pontem effugium.*

Εἰς τ' ἀνωτέρω, ἂν προστεθῇ τὸ τοῦ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ⁹: ὁ δὲ Λουδίας εἰς Πέλλαν ἀνάπλουν ἔχων σταδίων ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν, οὐδὲν ἑλλείπει ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ

1 Περὶ αὐτῆς προχέτως ἐν Μ. EBERT, *Lexicon d. Myth.*, 1894–1897, ἐν λ. *Marica*.

2 Πρβ. τὰ περὶ Γορθηνίας τελευταίως ἐν Ζ. MAYANI, *Les Etrusques commencent à parler*, 1961, σ. 379.

3 Ἐνταῦθα περιλαμβάνονται καὶ ἡ Μαρίτσα (ὁ Ἑβρος) ὅν ἡ χύδην ῥέουσα γλῶττα... Μαρίτσαν κατονομάζει ΓΕΩΡΓ. ΑΚΡΟΠ. ἔκδ. Λειψίας κεφ. 35, σ. 54. Πρβ. Κ. DIETRICH, *Byzant. Quellen κλπ.*, Λειψία 1912, σ. 106. Ἐπίσης ὁ Μάρις ἢ Μάρισος τῆς Δακίας καὶ ἡ Μαρήνη, «ein Küstenstrich in Thrakien» πάλιν, καὶ οἱ Moriseni, φυλὴ παθάλιος τοῦ Πόντου. Τὰ δύο τελευταῖα

σχετίζει καὶ ὁ JOKL ἐν *Reall. d. Vorgesch.* XIII, σ. 285 ἐν λ. *Thraker*.

4 Ἰδὲ πρὸς παραβολὴν π.χ. ANDREES, *Allgemeiner Handatlas*, Bielefeld und Leipzig 1924, σ. 134–135.

5 Πρβ. χάριτας ἐν Α. STRUCK, *Makedonische Fahrten II*, Serajevo 1908, ἀναδημοσιευθέντας καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν RE XIX, 1, 1937, ἐν λ. *Pella*, σ. 345, εἰκ. 2.

6 Ἰδὲ ἀ. σ. 53.

7 LIVIUS XLIV 46.

8 Ἰδὲ *Balkan Studies* 1, 1960, σ. 111.

9 VII 330, ἀπόσπ. 20.

ΠΑΛΙΝΙΟΥ διὰ τὴν περιοχὴν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου, ὅπου τὰ *Septem Maria*. Ἡ πρὸ τῆς Πέλλας κατάστασις (πρὶν γίνῃ πόλις σημαντικὴ καὶ πρωτεύουσα μὲ τεχνητὸν λιμένα, τεῖχη καὶ τὰ τοιαῦτα) θὰ ἦτο ἡ αὐτὴ περίπου κατὰ μῆκος ὅλης τῆς πρὸς τὰς ὑπωρείας ὀχθῆς τῆς λίμνης, εἰς ἣν εἰσέρρεον τὰ ἐκ τῶν βουνῶν ποτάμια καὶ χεῖμαρροι, ὥστε εἶναι πιθανόν, ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ ὑγρὰ στοιχεῖα τὰ συνθέτοντα τὴν εἰκόνα ἔδωκε τὸ ὄνομα εἰς τὴν Μαρινίαν. Ἄν τοῦτο ἦτο ἡ θάλασσα, πηγὴ, ποταμός, λίμνη, ἔλος, διῶρυξ, στόμιον ἐκβολῆς ποταμοῦ ἢ δέλτα, μένει ἀβέβαιον. Οὐδόλως λύει τὸ ζήτημα τῶν γλωσσολόγων ἡ Μαρινία, ἀλλὰ προσθέτει νέον τι σημαντικόν. Προέρχεται ἐκ τῆς μακεδονικῆς ταύτης περιοχῆς, ἡ ὁποία εἶχεν ὑπάρξει κοιτῖς τῶν Θρακῶν¹. Καὶ ἡ ἐπιγραφὴ μας ἀποτελεῖ νῦν τὴν ἀρχαιοτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν μαρτυρίαν εἰς τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν *mar-Wörter* τοῦ NEHRING.

ΦΩΤΙΟΣ Μ. ΠΕΤΣΑΣ

¹ Ἰδὲ τελευταίως νομισματικὴν μαρτυρίαν ἐν DORIS [=Num. Notes and Monographs ἀριθ. 126], Νέα RAYMOND, *Macedonian Regal Coinage to 413 B. C.* Ὑόρκη 1953, σ. 2 καὶ 18 κ.έ.

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

ΘΕΩΝ, ΠΡΟΣΩΠΩΝ, ΤΟΠΩΝ, ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΜΗΝΩΝ *

Ἄδυμος· Τόλων – ου, Β 17, Τό[;]λων – ου, Ε 6	Μαννίας· Ἐκτωρ – α Σκυδραῖος, βεβαι- τήs, Α 2
Ἄ[δυ]μος· Τόλων – ου, Η 25	Μαρινιαῖος, [ὁ δεῖνα - - -]λου, ἀγοραστήs πιθανῶs, Β 12. Ἴδὲ καὶ Παράρτημα.
Ἀσκληπιός, ἱερεὺs Ἀ. Νικάνωρ, Β 14	Μένων, μάρτυs, Α 7
Ἀσκληπιόδωρος, μάρτυs, Α 5	Νέα[- - -], περὶ Νέαν[- - -], Β 9
Ἀσκλη[πιόδωρος;] μάρτυs, Β 17	Νίκαν[δρος;], μάρτυs ἑναν[;]τία δικαστῶν, Β 16
Ἀττίνας (ἧ υἱὸs αὐτοῦ), γείτων, Β 11	Νικάνωρ, ἱερεὺs, Α 4
Βίων, ἐπώλησεν (;), Γ 21	Νικάνωρ, πιθανῶs ὁ αὐτός, ἱερεὺs Ἀ- σκληπιοῦ, Β 14
Γαιμε[ί]φ, ἐν -, Η 21	Νικάνωρ[ος], ὁ αὐτὸs πιθανῶs, Γ 24
Γαιμείφ, ἐν -, Ι 35	Νικάνωρ, Ζ 19
Γοργίας· Ζώπυρος – α, ἀγοραστήs, ΣΤ 7, Ζ 14, Η 20, Θ 27, Ι 34	Νικάνωρ[ος;], Ι 40
Διογένης Πυθογένους, μάρτυs, Α 6	Ὀλ[ύ]μπιχος, μάρτυs, Γ 26
Ἐακύ[τας], Ἐπιστάτης, Ε 3 - 4	Ὀλ[ύ]μπιχος, ΣΤ 9
Ἐακύ[τας], ὁ αὐτός, ΣΤ 10	Παρα[μονος;], Ε 1
Ἐ[α]κύτας, ὁ αὐτός, Η 23 - 24	Παράμονος, ΣΤ 13
Ἐκτωρ Μαννία Σκυδραῖος, βεβαιωτής, Α 2	Παρά[;]μονος, Η 23
Εὐπο[- - -], Ε 5, πρβ. [- - -]πολέμου	Περίτιος, μήν, Β 13
Ζώπυρος Γοργία, ἀγοραστήs, ΣΤ 7, Ζ 14, Η 20, Θ 27, Ι 34	Πε[ρί]τιος, μήν, Γ 23
Κη[φ]ισ[- - -], Η 23	Πο[λυ]χ[- - -], Ι 36
Λυσανί[ας], μάρτυs δικαστῶν, Β 15	Πυθογένης, Διογένης – ουs, μάρτυs, Α 6
Λυσανίας, πιθανῶs ὁ αὐτός, Γ 25	Σακ[- - -], ΣΤ 9
Λυ[;]σανίας, ΣΤ 10	Σιβύρτιος, ΣΤ 12
Λ[- - -], ταγός, Γ 24	Σισί[ας;], πωλητής, ΣΤ 8
	Σισί[ας;], ΣΤ 10

* Αἱ παραπομπαὶ διὰ γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου γίνονται εἰς τὰς Πράξεις Α' – Δ' τῆs πρώτης σελίδος καὶ Ε' – Γ' τῆs δευτέρας σελίδος καὶ δι' ἀριθμῶν εἰς τὸν στίχον τῆs ἀντιστοίχου σελίδος τῆs ἐπιγραφῆs, ἀνε-
ξακτῆτως Πράξεως.

- Σισία[ς;], πωλητής, Z 15
 Σκυδραῖος, Ἐκτωρ Μαννία, βεβαιωτής,
 Α 2. Ἴδὲ καὶ Παράρτημα.
 Σκυδραῖος, [ὁ δεῖνα - - -]ύκτου, μάρτυς,
 Α 7. Ἴδὲ καὶ Παράρτημα.
 Σταρτ[- - -], Γ 19
 Σωπατρ[ο.], Θ 29
 Σωπατ[ρο.], Θ 33
 Τόλων Ἀδύμου, μάρτυς, Β 17
 Τό[;]λων Ἀδύμου, μάρτυς, Ε 6
 Τόλων Ἀ[δύ]μου, μάρτυς, Η 25
 Φίλαγρος, πατὴρ ἀγνώστου πωλητοῦ πι-
 θανῶς, Δ 28
 Φιλιππο[.], Η 26
 - - -]άτου, Β 9
 - - -]γένους, Θ 32
 - - -]ΗC, ἀβέβαιον, Α 3
 - - -]ΗC, ἀβέβαιον, Η 22
 - - -]ίου, πιθανῶς, Δ 31
 - - -]ου, Ε 5
 - - -]πολέμου, Γ 19
 - - -]ρος, Δ 33
 - - -]ρχου (Ἐπιστάτου), Α 4
 - - -]ρχου (Ἐπιστάτου), Δ 32
 - - -]σιος, Θ 33
 - - -]του, Θ 28
 - - -]των, Θ 29
 - - -]υ, Α 8
 - - -]υρος, Δ 30
 - - -]χου, Ι 36
 - - -]ων, ὀλιγώτερον πιθανὸν ὥς κατὰ-
 ληξίς ὀνόματος, Β 11

ΠΙΝΑΞ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

- (ἀγορά), ἡγόρα[σεν;], Γ 21· πρβ. ΣΤ 8,
 Ζ 15
 ἄκαιναι, Β 10
 (ἀριθμοί), Β 10
 Βεβαιωταί, Α 2, Ε 3
 γείτων, Η 22
 γῆ, Β 9
 Δικασταί, Β 15 καὶ 16
 δραχμῶν Α 1, Δ 29, Ζ 16, Θ 30, Ι 37
 ἐγένετο (ἢ ὦνῃ) Α 3, Γ 23
 Ἐπιστάτης, Β 13 - 14, ΣΤ 11
 ἐχόμενα, τά, Β 10, Γ 20
 Ἰερεῖς, Α 4, Ε 4, Η 24
 Μάρτυρες, Α 5, Β 15, Ζ 18, Θ 32, Ι 39
 μήν, Α 3, Β 13, Γ 23
 πλέθρον, τό, Α 1, Β 11, Δ 29, Ε 2,
 Ζ 16, Θ 28
 Ταγοί, Α 4, Β 14, Γ 24
 τιμή, Β 12, Γ 22, Ζ 17, Θ 30 - 31,
 Ι 37 - 38
 ὦνῃ, Α 3, Δ 31

ΤΥΠΙΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

- Γείτων, Η 22 πρβ. τὰ ἐχόμενα
 Ἡ ὦνῃ ἐγένετο (μηνὸς Περιτίου) Α 3,
 Β 13, Γ 23 - 24, Δ 31 - 32
 Πλέθρα τόσα] ἀκαίνας (ἐβδομήκοντα ὀ-
 κτώ) Β 10, Θ 28
 Τὰ ἐχόμενα, Β 10, Γ 20· πρβ. γείτων
 Τὴν τιμὴν ἔχει πᾶσαν Β 12 - 13, Γ 22,
 Δ 30, Ζ 17, Θ 31, Ι 37 - 38
 Τὸ πλέθρον δραχμῶν, Α 1, Β 11 - 12,
 Δ 29, Ζ 16, Θ 29 - 30, Ι 37

Φ. Π.